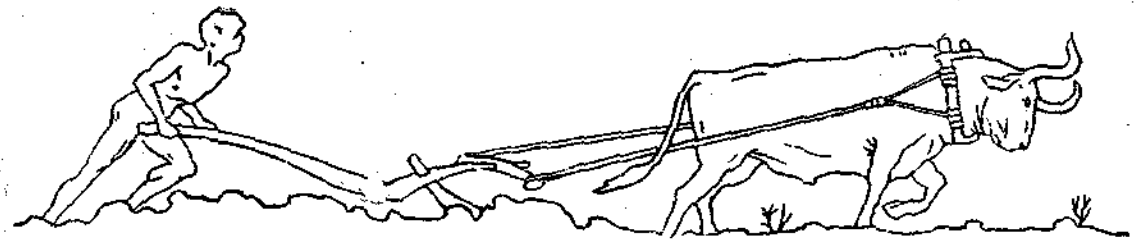

ΑΓΧΙΔΑΟΣ Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΕΙΟΥ — ΕΠΙΤ. ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Θ' 30
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1909

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ

ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ

Τί νά σοῦ στείλω, μάτια μου, αὐτοῦ στόν κάτω κόσμο;
Νά στείλω μήλο-σῆπεται, κυδόνι-μαραγκιάζει,
Σταφύλι-ξερορογίζεται, τριαντάφυλλο-μαδιέται
Στέλνω κ' ἐγὼ τὰ δάκρυα μου, δεμένα στό μαντήλι...
Τὰ δάκρυα ἦτανε καντερά, κ' ἐκιάηκε τὸ μαντήλι,
Καί τὸ ποτάμι τάρριξε σὲ χήρας περιβόλι,
Ὅπου τὰ δέντρα δὲν ἀνθοῦν, τὰ μήλα δὲ μυρίζουν,
Τὰ κόκκινα τριαντάφυλλα ροδόσταγμα δὲ χύνουν
Κ' ἐβγήκε ἡ περβολάρισσα καὶ τὰ μυριοχουγιάζει:
— Ποιὸ εἶνε τὸ κακορογίζιο, ποῦρθε στό περιβόλι;
— Κυρά μου, περβολάρισσα, μὴ μὲ μυριοχουγιάσεις!
— Ἄχ! νάξερές ἢ μάνα μου, πῶς καίγεται γιὰ μένα!...

Ἡ Ἀρετὴ

Ἡ μάνα μου βουλήθηκε φέτο νά μὲ παντρέψῃ
Ὅλον τὸν κόσμο τὸν καλεῖ, τὴ γῆς τὴν οἰκουμένη,
Τὴν πρώτη μου ἀγαπητικιά δὲν πάει νὰν τὴν καλέσῃ.
— Σύρε, μητέρα, κάλεσ' τη, νά ῥθῆ, νά στεφανώσῃ.
— Μετὰ χαρᾶς σου, γυιόκα μου, νά πάω νὰν τὴν καλέσω.
Πέρνει ἡ γερὰ τὴ ρόκα τῆς καὶ πάει νὰν τὴν καλέσῃ.
Βρίσκει τῆς πόρτες ἀνοιχτές, κ' ἡ Ἀρετὴ λουζῶταν.
— Γεῖά σου, χαρὰ σου, Ἀρετὴ! — Καλῶς τη τὴ μητέρα!
— Κόρη μου, ὁ γυιός μου σὲ καλεῖ νά ῥθῆς νά στεφανώσῃς.
— Μετὰ χαρᾶς σου, μάνα μου, νά ῥθῶ νά στεφανώσω...
Δὲν ἔχω πόδια νά σταθῶ καὶ μάτια νά κυττάξω,
Δὲν ἔχω χεροπάλαμα τὰ στέφανα ν' ἀλλάξω...

Τέσσερες ἡμέρες ἄλλαξε καὶ πέντε ἡμερονύχια·
 Βάζει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι ἀστήθῃ
 Καὶ τὸν πανέροιο ἀύγεινὸ τὸν βάζει δαχτυλίδι.
 Κινάει νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά, νὰ πᾶ νὰ στεφανώσῃ,
 Βάγες τὴν πᾶν ἀπὸ ἔμπροστά, καὶ δάφνες ἀπὸ πίσω,
 Καὶ μὲς τὴ μέση ἡ Ἀρετή, τὰ στέφανα στὰ χέρια.
 Στὴν ἐκκλησιάν ἐξύγωσε, σκύφτει καὶ μπαίνει μέσα·
 Χάνει ὁ παπᾶς τὰ γράμματα κ' ὁ διάκος τὸ βαγγέλιο,
 Κ' οἱ ψάλτες, ὁποῦ ἐψέλνανε, χάνουν τὴν ψαλμωδίαν·
 Καὶ ὁ κουμπάρος τοὺς ἰμλεῖ καὶ ὁ κουμπάρος λέει:
 — Ἀλλιῶς, παπᾶ, τὰ στέφανα, κ' ἄλλιῶς τὰ δαχτυλίδια·
 Κουμπάρα, νύφη νὰ γενῆς, κ' ἡ νύφη ὡς στεφανώσῃ!...

Ἐκ τῆς συλλογῆς ΑΓΙΑΔΟΣ ΘΕΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ — ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΙΣ

1841

Ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια εἶχα πάντοτε τὸν πόθον νὰ γράψω μίαν πραγματείαν περὶ ἀντισταθμίσεων, ἐπειδὴ μοῦ ἐφαίνετο τότε, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα, πρῶτα ἔρχεται ἡ ζωὴ καὶ ὕστερα ἡ θεολογία καὶ ὅτι ὁ λαὸς ξεῖρει περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἱεροκλήρους. Καὶ αἱ ἀποδείξεις ὁποῦ ἐβάσιζα αὐτὴν μου τὴν γνώμην, εἰκόνουν τὸ ἐνδιαφέρον μου μὲ τὴν ἀτελειώτην ποιικίαν των καὶ τὰς ἐβλεπα καὶ εἰς τὸν ὕπνον μου ἀκόμη, ἀφοῦ εἶναι: τὸ ἐργαλεῖον εἰς τὰς χεῖρας μας, τὸ ψωμί εἰς τὸ καλάθι μας, αἱ ὑποθέσεις τῆς ἀγορᾶς, τοῦ ἐργαστηρίου καὶ τοῦ σπιτιοῦ μας, εἶναι οἱ χαιρετισμοί, αἱ σχέσεις, αἱ δοσοληψίαι, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ χαρακτήρος, τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰδιοφυΐας ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Μοῦ ἐφαίνετο ἐπίσης, ὅτι μὲ αὐτὰς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δευχθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μία ἀκτὴ τῆς θεότητος, ἡ παροῦσα ἐνέργεια τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου τούτου, γυμνὴ ἀπὸ κάθε ἴχνος παραδόσεως, καὶ ὅτι ἔτσι θὰ ἠδύνατο ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου νὰ πλημμυρισθῆ ἀπὸ μίαν αἰωνίαν ἀγάπην, ἐὰν συγκοινωνήσῃ μ' ἐκεῖνο πού, καθὼς γνωρίζει, αἰωνίως ἦτο καὶ αἰωνίως ὀφείλει νὰ εἶναι, ἀφοῦ τώρα πράγματι εἶναι. Πρὸς τούτους μοῦ ἐφαίνετο ὅτι, ἐὰν αὕτη ἡ διδασκαλία ἦτο δυνατόν νὰ διατυπωθῆ μὲ λόγους πού κάπως ν' ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς φωτεινὰς ἐκείνας ἐκλάμψεις μὲ τὰς ὁποίας μᾶς ἀποκαλύπτεται ἐνίοτε ἡ ἀλήθεια, εἰς πολλὰς σκοτεινὰς ὥρας καὶ εἰς τὰ δύσκολα μονοπάτια τοῦ ταξιδιοῦ μας θὰ μᾶς ἦτον ἄστρον πού δὲν θὰ μᾶς ἄφινε νὰ χάσωμεν τὸν δρόμον μας.

Εἰς αὐτὸν τὸν πόθον ἐνισχυθὴν τελευταῖον

καὶ ἀπὸ τὸ κήρυγμα πού ἤκουσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ ἱεροκλήρως, ἀνθρώπος μὲ πολλὴν ὑπόληψιν διὰ τὰς ὀρθοδόξους ἀρχάς του, ἀνέπτυξε τὸ δόγμα τῆς δευτέρας παρουσίας, ὅπως τώρα τὸ παραδέχονται. Παρεδέχτο δηλαδὴ ὅτι ἡ κρίσις δὲν γίνεται εἰς τὸν κόσμον τούτον, ὅτι ἐδῶ εὐτυχοῦν οἱ ἄθιοι, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ εἶναι δυστυχεῖς, καὶ μὲ τὰς γραφὰς καθὼς καὶ μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα ἐπροσπάθησε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὴν ἀνήκουσαν μερίδα τῆς δικαίας ἀνταμοιβῆς θὰ λάβῃ ὁ καθείς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Τὸ ἀκροατήριον δὲν ἐφάνη σκανδαλιζόμενον ἀπὸ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς διδασκαλίας, ἐπειδὴ, καθὼς ἀντελήφθη, μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας οἱ ἀνθρώποι ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια χωρὶς νὰ κάμουν καμίαν παρατήρησιν διὰ τὸ κήρυγμα.

Ἐν τούτοις ποίαν σημασίαν εἶχεν αὐτὸ τὸ κήρυγμα; Τί ἤθελε νὰ εἰπῆ ὁ ἱεροκλήρως μὲ τὸ πού οἱ καλοὶ εἶναι δυστυχεῖς εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν; Μὴν ἐννοῦσε τάχα ὅτι οἱ ἀνευ ἀρχῶν ἀνθρώποι κατέχουν σπῆτια καὶ κτήματα, θέσεις καὶ τιμὰς, κρᾶσί, ἄλογα, φορέματα καὶ πλοῦτον, ἐν ᾧ οἱ ἐνάρετοι εἶναι πτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι καὶ ὅτι ἀργότερα πρέπει νὰ δοθῆ καὶ εἰς τοὺς τελευταίους τούτους κάποιο ἀντιστάθμισμα, διὰ νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὰς ἰδίας ἀπολαύσεις — χρεώγραφα καὶ τραπεζικὰ γραμματίαι, κνήγι καὶ κληματαίην; Τιοῦτου εἶδους πρέπει νὰ φαντασθῶμεν αὐτὴν τὴν ἀντιστάθμισιν, εἰ δὲ μὴ, ποίαν ἄλλην; Ἡ μήπως πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι θὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ προσεγγωνται καὶ νὰ ψάλλουν; Ν' ἀγαποῦν καὶ νὰ μὴ διακονεῦσιν;

— Ὅσον δι' αὐτὸ καὶ τώρα ἠμποροῦν νὰ τὸ κάμουν. Ἡ γνώμη τῶν ὀπαδῶν τῆς διδασκαλίας ταύτης προφανῶς εἶναι ἡ ἀκόλουθος: «Καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν ἔτσι καλὰς ἡμέρας, ὅπως τὰς ἔχουν τώρα οἱ ἁμαρτωλοί», ἢ διὰ νὰ τὸ εἰπῶ καθαρώτερα: «ἁμαρτάνετε τώρα σεις, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἁμαρτήσωμεν· ἐὰν ἠμπορούσαμεν, θὰ ἠμαρτάνομεν ἀπὸ τώρα, ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἔχομεν τύχην, θὰ περιμένωμεν ἕως αὔριον νὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρά μας».

Ὁ παραλογισμὸς αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν σφαλερὰν ἀντίληψιν, ὅτι οἱ κακοὶ εἶναι εὐτυχεῖς, ὅτι τώρα δὲν ὑπάρχει ἐδῶ καμία δικαιοσύνη. Ἡ τυφλότης τοῦ ἱεροκλήρου συνίστατο εἰς τὸ ὅτι παρεδέχτο τὴν ἀγοραίαν ἐκτίμησιν περὶ τοῦ τί ἀποτελεῖ τὴν ἀνδρικὴν εὐδοκίμησιν, ἀντὶ νὰ προέλθῃ θαρραλέως εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς ὀμιλήσῃ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν παρουσίαν τῆς ψυχῆς, τὴν παντοδυναμίαν τῆς θελήσεως καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀληθινὸν μέτρον τοῦ κακοῦ, τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους.

Παρόμοιον καὶ ποταπὸν τόνον εὗρισκω καὶ εἰς τὰς συνήθειας θρησκευτικὰς πράξεις, καὶ τὰ ἴδια φρονήματα γίνονται παραδεικτὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους, ὁσάκις τύχῃ νὰ πραγματευθῶν συγγενῆ ζητήματα. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡ δημημόδης μας θεολογία μόνον κατὰ τὴν ἔξωτερικὴν διακόσμωσιν, ὄχι ὁμῶς καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν ὑπερτερεῖ τὴν δεισιδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν ἀπεσκοράκισε. Ἀλλὰ οἱ ἀνθρώποι εἶναι καλλίτεροι ἀπὸ τὴν θεολογίαν των. Τοὺς διαψεύδει ἡ καθημερινὴ ζωὴ των. Κάθε ψυχὴ πού εἰς τὰς πράξεις τῆς τείνει ὑψηλότερα, δὲν ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὄλοι οἱ ἀνθρώποι ἀισθάνονται ὅτι εἶναι ψεύτικη, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ ἀποδείξουν. Διότι οἱ ἀνθρώποι καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἠξέφρουν πόσῃ σοφίαν ἔχουν.

Ὅσα ἀκούουν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα χωρὶς νὰ κάμουν καμίαν ἀντίρρησην, ἐὰν ἐλέγοντο εἰς τὴν ὀμιλίαν, ἴσως θὰ τὰ ἤκουον μὲ σιωπηλὴν ἀμφιβολίαν. Ἐὰν εἰς μίαν μεγάλην συναναστροφὴν ἀρχίσῃ κανεὶς νὰ ὀμιλῆ καὶ ν' ἀποφαίνεται θεωρητικῶς περὶ τῆς προνοίας καὶ τῶν θείων νόμων, θὰ τοῦ ἀποκριθῆ μία σιωπῆ, ἢ ὅποια εἰς τὸν παρατηρητὴν δεκνύει ἀρκετὰ καθαρὰ τὴν δυσφορίαν τῶν ἀκροατῶν, συγχρόνως ὁμῶς καὶ τὴν ἀναισθησίαν των νὰ δώσουν αὐτοὶ μίαν ἰδικὴν τὴν ἐρμηνείαν.

Εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον καθὼς καὶ εἰς τὸ ἀκόλουθον θὰ προσπαθῶ νὰ ὑποδείξω μερικὰ γεγονότα πού δεκνύουν τὸν δρόμον πού ἀκολουθεῖ ὁ νόμος τῆς ἀντισταθμίσεως καὶ θὰ ἤμουν εὐτυχῆς, ἐὰν κατορθώσω μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν νὰ σύρω τὸ πλέον μικρὸν τόξον τοῦ κύκλου τούτου.

Πόλωσιν ἢ ἐνεργεῖαν καὶ ἀντενεργεῖαν ἀπαν-

τῶμεν εἰς κάθε ποσοστὴμῶριον τῆς φύσεως, εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν θερμότητα καὶ εἰς τὸ ψῦχος, εἰς τὴν ἀμπωτίαν καὶ εἰς τὴν παλίρροϊαν, εἰς τὸ ἄρρον καὶ εἰς τὸ θῆλυ, εἰς τὴν εἰσπνοὴν καὶ εἰς τὴν ἐκπνοὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ, εἰς τὰ ὕγρα τοῦ ζωϊκοῦ σώματος, εἰς τὴν συστολὴν καὶ εἰς τὴν διαστολὴν τῆς καρδίας, εἰς τὴν κωμασειδῆ κίνησιν τῶν ὕδρων καὶ τοῦ ἠχοῦ, εἰς τὴν φυγόκεντρον καὶ κεντρομόλον δύναμιν, εἰς τὸν ἠλεκτρισμὸν, τὸν γαλβανισμὸν καὶ εἰς τὴν χημικὴν συγγένειαν. Δόσε εἰς τὸ ἄκρον μίας βελόνης μαγνητισμὸν, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον θὰ εὐρεθῆ ὁ ἀντίθετος μαγνητισμὸς. Ἐκεῖ πού ἔλκει ὁ νότος, ὁ βορρῶς ἀπωθεῖ διὰ νὰ κενώσῃ ἐδῶ, χρεωστεῖς ἐκεῖ νὰ πιέσῃ. Ἐνας ἀναπόφευκτος δυαδισμὸς βασιλεύει εἰς ὅλην τὴν φύσιν, οὕτως ὥστε κάθε πράγμα νὰ εἶναι μόνον μισὸ καὶ πρὸς συμπλήρωσίν του ν' ἀπαιτῆ ἐν ἄλλο, ὡς τὸ πνεῦμα τὴν ὕλην, ὁ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα, τὸ ἄρτιον τὸ περιττόν, τὸ ὑποκειμενικὸν τὸ ἀντικειμενικόν, τὸ μέσα τὸ ἔξω, τὸ ἄνω τὸ κάτω, ἡ κίνησις τὴν ἠρεμίαν, τὸ ναὶ τὸ ὄχι.

Ὅπως λοιπὸν ὁ κόσμος εἶναι δυαδικός, ἔτσι χρεωστεῖ καὶ τὸ κάθε μέρος του νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ δυαδικόν. Εἰς κάθε παραμικρὸν μόριον ἀναπαριστάνεται ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῶν πραγμάτων. Εἰς κάθε μίαν βελόνην τῆς πεύκης, εἰς κάθε κόκκον σίτου, εἰς κάθε ξεχωριστὸν πλάσμα τοῦ ζωϊκοῦ γένους εἶναι κατὰ πᾶν ὁμοιάζει μὲ τὴν ἀμπωτίαν καὶ τὴν παλίρροϊαν τῆς θαλάσσης, μὲ τὴν νύκτα καὶ μὲ τὴν ἡμέραν, μὲ τὸν ἀνδρὰ καὶ τὴν γυναῖκα. Ἡ ἀντενέργεια, πού εἰς τὴ στοιχεῖα εἶναι τόσον τεραστία, ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὸν ἐλάχιστον αὐτὸν ἐδῶ χώρον. Εἰς τὸ ζωϊκὸν βασίλειον π. χ. ὁ φυσιοδίφης παρετήρησεν ὅτι καμία προτίμησις δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ πλάσματα καὶ ὅτι μία ἀντιστάθμισις κρατεῖ εἰς ἰσορροπίαν κάθε πλεονέκτημα καὶ κάθε ἔλλειψιν.

Τὸ περίσσειμα πού δίδεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος πληρόνεται μὲ περιορισμὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ἴδιου πλάσματος. Ἐὰν ἡ κεφαλὴ καὶ λαμῶς ἀναπτνηθῶν περισσότερον, τὰ μέλη καὶ ὁ κορμὸς θὰ ὑποστοῦν ἀνάλογον βράχυνσιν.

Δεύτερον παράδειγμα εἶναι ἡ θεωρία τῶν μηχανικῶν δυνάμεων. Ἐκεῖνο πού κερδίζομεν εἰς δύναμιν, χάνομεν εἰς καιρὸν καὶ τὰνάπαλιν. Τρίτον παράδειγμα εἶναι αἱ περιοδικαὶ ἢ ἰσόρροποι παρεκλίσεις τῶν πλανητῶν. Τέταρτον παράδειγμα εἶναι αἱ ἐπιρροαὶ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν. Τὸ ψυχρὸν κλίμα δυναμόνει. Τὸ ἄγονον ἔδαφος τῆς γῆς δὲν παράγει πυρετούς, κροκοδείλους, τίγρεις ἢ σκορπιούς.

Εἰς τὸν ἴδιον δυαδισμὸν ὑπόκειται ἡ φύσις καὶ ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων. Κάθε περίσσειμα ἐπιφέρει ἔλλειψιν, κάθε ἔλλειψις περίσ-

σειαν. Κάθε γλυκὸ ἔχει τὸ πικρὸν του, κάθε κακὸν ἔχει τὸ καλὸν του. Κάθε κατάχρησις μιᾶς ιδιότητος πού μᾶς παρέχει εὐχαρίστησιν, θὰ ὑποστῇ ἴσῃ τιμωρίαν καὶ μετάνοιαν, διότι μία τοιαύτη, ὅποιαδήποτε ιδιότης, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ καταστραφῇ ὀλοτελῶς, χρεωστῆται νὰ τηρήσῃ πάντοτε τὸ ὀρθὸν μέτρον εἰς τὴν χρῆσιν της. Διὰ κάθε κόκκον πνεύματος ὑπάρχει ἐκεῖ κοντὰ καὶ εἰς κόκκος μωρίας. Διὰ κάθε πρᾶγμα πού ἐστερήθη, ἔχεις κερδίσει κάτι καὶ διὰ κάθε πρᾶγμα πού ἐκέρδισες, θὰ χάσῃς κάτι. Ὅταν ὁ πλοῦτος ἀδξάνῃ, πολλαπλασιάζονται ἐκεῖνοι πού τὸν μεταχειρίζονται. Ὅταν ὁ συλλέκτης μαζεύῃ πάρα πολλά, ἡ φύσις ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνο πού σωρεῖ εἰς τὸ κιβώτιόν του ἐπιτρέπει ν' ἀδξῆθῃ ἡ ιδιοκτησία, ἀλλὰ φονεύει τὸν ιδιοκτήτην. Ἡ φύσις ἐχθρεύεται τὰ μονοπώλια καὶ τὰς ἐξαιρέσεις. Μὲ δσπῃν γρηγοράδα τὰ ὑψηλά κύματα τῆς θαλάσσης σπυδούν πάντοτε νὰ ἰσοπεδωθοῦν, μετὴν ἴδιαν γρηγοράδα τείνουν νὰ ἐξισωθοῦν καὶ αἱ ἀνωμαλίας τῆς καταστάσεως. Ὑπάρχει πάντοτε κάποιον ἰσοπεδωτικὸν στοιχεῖον πού τὸν ὑψηλάφροντα, τὸν ἀλαζόνα, τὸν δυνατὸν, τὸν πλούσιον, τὸν εὐνοούμενον τῆς τύχης, τὸν θέτει κατὰ βιάθος εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον μετ' ὄλους τοὺς ἄλλους. Παρουσιάζεται κανεὶς μετ' ὑπερβολικὴν δύναμιν καὶ ὀρμὴν διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ εἶναι φύσει καὶ θέσει ἀνοικονόμητος πολίτης, — ἐπικίνδυνος μαχαιρᾶς μετ' πειρατικὰς διαθέσεις; — Ἡ φύσις φροντίζει νὰ τοῦ στείλῃ ἕνα κοπάδι τέκνα, υἱοὺς καὶ θυγατέρας, μετ' κόκκινα μάγουλα, τὰ ὅποια προοδεύουν εἰς τὰ μαθήματά των καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ φροντίς δι' αὐτὰ ἐξαλείφουν τὰς πτυχὰς τοῦ ἀπειλητικοῦ προσώπου του. Ἔτσι ἡ φύσις κατορθώνει ὥστε νὰ ταξιδεύῃ ὁ γρανίτης καὶ ὁ σχιστόλιθος, ὁ ἀγριόχοιρος νὰ γίνεταί ἀρνὶ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ἰσορροπίαν.

Ὁ δουλοπάροικος νομίζει ὅτι ἐξουσία καὶ ὑπόγρημα θὰ εἶναι βέβαια ὄραία πράγματα. Ἄλλὰ ὁ πρόεδρος ἀκριβᾶ ἐπλήρωσε τὸν λευκὸν οἶκον του. Τὸν ἐπλήρωσε συνήθως μετ' ὄλην του τὴν ἡσυχίαν καὶ μετ' τὰς καλλιτέρας του ἀνδρῆς ιδιότητας. Διὰ νὰ ὑποκρίνεταί εἰς τὸν κόσμον τὸ σπουδαῖον αὐτὸ πρόσωπον, ἀνέχεται νὰ καταπίνῃ κονιορτὸν πρὸ τῶν πραγματικῶν κυρίων, πού στέκονται ὄρθιοι ὀπίσω ἀπὸ τὸν θρόνον του. Ἐπιθυμοῦν πάλιν οἱ ἄνθρωποι τὸ πραγματικώτερον καὶ σταθερώτερον μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος; Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι χωρὶς βάρη. Ὅποιος εἶναι μέγας μετ' τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως ἢ τοῦ πνεύματος καὶ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, φέρει καὶ αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς θέσεως. Μὲ κάθε εἴσοδον τοῦ φωτὸς ἔρχεται νέος κίνδυνος. Ἔχει φῶς; χρεωστῆται νὰ τὸ μαρτυρήσῃ καὶ μετ' τὴν ἀκατάπανστον πίστιν του εἰς τὰς νέας ἀποκαλύψεις

τῆς ψυχῆς νὰ προηγήται πάντοτε εἰς τὴν συμπάθειαν ἐκείνην πού τοῦ παρέχει τόσῳ βαθεῖαν ἱκανοποίησιν. Χρεωστῆται νὰ μισῆσῃ μητέρα καὶ πατέρα, γυναῖκα καὶ τέκνα. Ἔχει πᾶν δι' ὁ κόσμος ἀγάπῃ καὶ θαυμασμίαι καὶ ποθεῖ; — αὐτὸς χρεωστῆται νὰ περιφρονῆσῃ αὐτὸν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου, νὰ τὸν προσβάλλῃ μετ' τὴν ἐμμονὴν του εἰς τὴν ἰδικὴν του ἀλήθειαν καὶ νὰ γίνῃ περιγελῶς καὶ ἀντικείμενον χλευσῆς.

Αὐτὸς ὁ νόμος χαραττεῖ τοὺς νόμους τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐθνῶν. Εἶναι μάταιον νὰ ἐπινοήσῃ κανεὶς σχέδια ἐναντίον του καὶ νὰ συνάψῃ συμμάχιας κατ' αὐτοῦ. Τὰ πράγματα δὲν ἀνέχονται νὰ κυβερνῶνται κακῶς διὰ πολλὴν καιρὸν Res poluit diu male administrari. — Ὅσον καὶ ἂν δὲν φαίνεται εἰς τὸ μέσον καμία ἀναστολή ἐνὸς νέου κακοῦ, ἡ παῖσις του ἐφθάσε καὶ θὰ γίνῃ ὀρατή.

Ἐὰν ἡ κυβέρνησις εἶναι ἀπάνθρωπος, ἡ ζωὴ τοῦ μονάρχου δὲν εἶναι ἀσφαλῆς. Ἐὰν ἡ φορολογία κατανήσῃ πολὺ ἐπαχθῆς, οἱ φόροι δὲν ἀποφέρουν τίποτε. Ἐὰν ὁ ποινικὸς νόμος εἶναι αἰμοχαρῆς, οἱ ἔνοχοι θ' ἀδωώνουν τὸν ἔνοχον. Ἐὰν πάλιν ὁ νόμος εἶναι πολὺ ἐπιεικῆς, τίποτε ἄλλο δὲν προσοπατεῖται διὰ νὰ φωντρώσῃ ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος. Ἐὰν ἡ κυβέρνησις εἶναι τρομοκρατικὴ δημοκρατία, ἡ ἀντίστασις θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν καὶ ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τοῦ πολίτου καὶ ἡ ζωὴ θὰ γίνῃ ἐρμαιονβιαίων παθῶν. Ἡ ἀληθινὴ ζωὴ καὶ ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται ν' ἀποστρέφεται καὶ τὴν ὑπερβολικὴν σκληρότητα καὶ τὴν παράλογον ἐπιεικειαν καὶ, χωρὶς νὰ φροντίζουν δι' αὐτὰς, νὰ συμμορφῶνται μετ' ὄλας τὰς ποικιλίας τῶν περιστάσεων. Ὑφ' ὄλας τὰς κυβερνήσεις ἡ ἐπιρροὴ τοῦ χαρακτήρος μένει ἡ αὐτῆ, — σχεδὸν ἡ ἴδια εἰς τὴν Τουρκίαν καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπὸ τοὺς παναρχαίους δεσπότης τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὴν εἰλικρινῆ ὁμολογίαν τῆς ἱστορίας, οἱ ἄνθρωποι ὑπῆρξαν τόσον ἐλευθεροὶ ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς κάμῃ ὁ τότε πολιτισμὸς.

Αὐτὰ τὰ φαινόμενα μαρτυροῦν ὅτι τὸ σύμπαν παριστάνεται εἰς τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ μικροτάτα του μόρια. Κάθε πρᾶγμα ἐν τῇ φύσει περιέχει ὄλας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως. Τὸ πᾶν ἔγινεν ἀπὸ μίαν κρυμμένην οὐσίαν δι' αὐτὸ καὶ ὁ φυσιοδίφης κάτω ἀπὸ κάθε μεταμόρφωσιν βλέπει ἐν ἀρχέτυπον, καὶ ἐν ἄλλογον τὸ θεωρεῖ ὡς τρέχοντα ἄνθρωπον, ἕνα ψάρι ὡς κολυμβῶντα ἄνθρωπον, τὸ πτηνὸν ὡς πετῶντα ἄνθρωπον καὶ τὸ δένδρον ὡς ἑξωμένον ἄνθρωπον. Κάθε νέος τύπος ἐπαναλαμβάνει ὄχι μόνον τὸν θεμελιώδη χαρακτήρα τοῦ ἀρχέτυπου, ἀλλὰ μέρος πρὸς μέρος ὄλας τὰς λεπτομερείας, ὄλους τοὺς σκοπούς, προόδους, ἐμπόδια, δυνάμεις καὶ ὀλοκληρὸν τὸ σύστημα καθενὸς ἄλλου τύπου. Κάθε ἐνασχόλησις ἐμπόριον, τέχνη, ἐργασία εἶναι ἐπιτομὴ τοῦ κό-

σμου καὶ διατελεῖ εἰς ἀμοιβαίαν σχέσιν μετ' ὄλας τὰ ἄλλα. Τὸ κάθε τι εἶναι πλήρες καὶ τέλειον σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τοῦ καλοῦ της καὶ τοῦ κακοῦ της, τῶν δοκιμασιῶν της, τῶν ἐχθρῶν της, τῆς πορείας της καὶ τοῦ τέλους της. Καὶ τὸ κάθε τι χρεωστῆται νὰ περιλαμβάνῃ κάπως μέσα του ὀλοκληρὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ὑποδηλῇ ὄλας του τὰς περιπετείας.

Ὁ κόσμος στρογγυλῶνται εἰς μίαν σταγόνα δροσιάς. Τὸ μικροσκοπίον δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἴσῃ τὸ ἐγγυματικὸν ζωῆφιον πού μοροῦσε νὰ εἶναι ἀτελέστερον, ἐπειδὴ εἶναι μικρὸν. Μάτια, αὐτιά, γεῦσις, ὄσφρησις, κίνησις, ἀντίστασις, πείνα καὶ ὄργαλα γεννητικά, πού μᾶς συνδέουν μετ' τὴν αἰωνιότητα, — ὄλα εὐρίσκουν τόπον εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ πλάσμα. Ἔτσι καὶ εἰς κάθε πρᾶξιν θέτομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ζωὴν μας. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἀληθινὰ τὸ πανταχοῦ παρὼν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς μετ' ὄλας του τὰς δυνάμεις ἐμφανίζεται εἰς κάθε φῦκος καὶ εἰς κάθε ἰστὸν ἀράχης. Ἡ ὄλη ἀξία τοῦ σύμπαντος κείται εἰς κάθε μόριον. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἀγαθόν, ὑπάρχει ἐπίσης καὶ κακόν, ἐὰν ὑπάρχῃ ἔλξις, θὰ ὑπάρχῃ καὶ ὄσις καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ δύναμις θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἀεροισμὸς.

Τὸ σύμπαν ὄρα εἶναι ζωντανόν. Ὅλα τὰ πράγματα εἶναι ἠθικά. Ἡ ψυχὴ ἐκείνη πού μέσα μας εἶναι αἰσθημα, ἔξω ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι νόμος. Αἰσθανόμεθα τὴν παρόρμησιν της ἐκεῖ ἔξω εἰς τὴν ἱστορίαν μοροῦμεν νὰ ἴδωμεν τὴν μοιραίαν της δύναμιν. «Εἶναι εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος ἔγινε δι' αὐτῆς». Ἡ δικαιοσύνη δὲν ἀναβάλλεται. Μία πλήρης εὐθυδικία ἀποκαθιστᾷ τὴν ἰσοροπίαν της εἰς ὄλα τὰ ἑδάφη τῆς ζωῆς. «Οἱ κέβοι Διὸς ἀεὶ εὐ πίπτοναι». Ὁ κόσμος ὀμοιάζει πῖνακα πολλαπλασιασμοῦ ἢ μαθηματικὴν ἐξίσωσιν, ἡ ὀποία ὄπως καὶ ἂν τὴν στρέψῃς ἐξίσωνται, καὶ ὀποιοῦδήποτε ἀριθμὸν καὶ ἂν πάρῃς, πάντοτε θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ἀκριβῆ της ἀξίαν. Κάθε μυστικὸν φανερῶνται, κάθε ἔγκλημα τιμωρεῖται, κάθε ἀρετὴ ἀμείβεται, κάθε ἀδικία αἰρεταί, μετ' ὀσιπὴν καὶ μετ' βεβαιότητα. Ἐκεῖνο πού λέγομεν ἀνταπόδοσιν, εἶναι ἡ παγκόσμιος ἀνάγκη, νὰ ἐμφανίζεται τὸ ὄλον ὀποιοῦδήποτε ἐμφανισθῇ τὸ μέρος. Ὅταν βλέπῃς κἀπνόν, πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖ πλησίον καὶ φωτιά. Ὅταν βλέπῃς μίαν χεῖρα ἢ ἐν μέλος, ἤξευρεῖς ὅτι ὀπισθεν αὐτῶν εἶναι ὁ κορμὸς εἰς τὸν ὀποῖον ἀνήκουν.

Κάθε πρᾶξις ἀνταποδίδεται ἢ, μετ' ἄλλους λόγους, ἀποπληρώνεται κατὰ διπλοῦν τρόπον. Πρῶτον εἶς τὰ πράγματα ἢ εἰς τὴν κρυμμένην πραγματικώτητα καὶ δευτέρον εἰς τὰς περιστάσεις ἢ εἰς τὴν ὀρατὴν φύσιν. Τὰς περιστάσεις οἱ ἄνθρωποι καλοῦν ἀνταπόδοσιν. Ἡ ἀρχικὴ ἀνταπόδοσις ὑπάρχει εἰς τὰ πράγματα καὶ βλέπεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Τὴν ἀνταπόδοσιν εἰς τὰς περι-

στάσεις τὴν βλέπει τὸ λογικόν αὐτῆ εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐκτείνεται πολλὰς εἰς πολλὴν καιρὸν καὶ γίνεταί καταφανῆς μόλις μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν. Ἡ ἰδιαιτέρα τιμωρία μοροεῖ ν' ἀκολοθησῇ τὸ ἀδίκημα πολὺ ἀργά, θὰ τὸ ἀκολοθησῇ ὄμως, ἐπειδὴ ἀναποσπᾶστος τὸ συνοδεύει. Ἀπὸ τὸν ἴδιον κορμὸν φωντῶνται τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία. Ἡ τιμωρία εἶναι καρπὸς πού ἀνέλπιστα ὄρωμάζει μέσα εἰς τὴν ἀνθησὶν τῆς ἡδονῆς ἢ ὀποῖα τὸν ἔκρυπτε. Αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα, μέσον καὶ σκοπός, σπῆρος καὶ καρπὸς δὲν ἠμποροῦν νὰ χωρισθοῦν, διότι τὸ ἀποτέλεσμα ἀνθῆζει μέσα εἰς τὴν αἰτίαν, ὁ σκοπὸς ὑπάρχει ἤδη εἰς τὸ μέσον καὶ ὁ καρπὸς εἰς τὸν σπῆρον.

Ἐκεῖ λοιπὸν πού ὁ κόσμος θέλει νὰ εἶναι ἐν σύνολον καὶ ἀρνείται νὰ διχασθῇ, ἡμεῖς προσπαθοῦμεν νὰ ἐνεργοῦμεν κατὰ μέρος, νὰ χωρίζωμεν, νὰ ἰδιοποιούμεθα π. χ. διὰ νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὰς αἰσθήσεις χωρίζωμεν τὴν ὄλικὴν ἡδονὴν ἀπὸ ἐκεῖνο πού χροιάζεται ὁ χαρακτήρ. Ἡ νοημοσύνη τοῦ ἀνθρώπου ἦτο πάντοτε ἀφροσιωμένη εἰς τὴν λύσιν ἐνὸς προβλήματος, — δηλαδὴ πῶς πρέπει τὸ ὄλικῶς γλυκὺ, τὸ ὄλικῶς δυνατὸν, τὸ ὄλικῶς λαμπρὸν κτλ. νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ ἠθικῶς γλυκὺ, τὸ ἠθικῶς βαθῦ, τὸ ἠθικῶς ὄραῖον, νὰ γίνῃ δηλαδὴ πάλιν μία ἀπόπειρα, πῶς αὐτῆ ἡ ἀνωτάτη ἐπιφάνεια ν' ἀφαιρεθῇ μετ' ὄσην λεπτότητα, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ καμίαν βᾶσιν, — μετ' ἄλλους λόγους ν' ἀποκησῶμεν ἐν ἄκρον χωρὶς τὸ ἄλλο ἄκρον. Ἡ ψυχὴ λέγει: «Φάγε» καὶ τὸ σῶμα ζητεῖ αὐτὸ νὰ εὐφρανθῇ. Ἡ ψυχὴ λέγει: «ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ εἶναι ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα» καὶ τὸ σῶμα ζητεῖ νὰ ἐνώσῃ μόνον τὴν σάρκα. Ἡ ψυχὴ λέγει: «Κυρίευσσε τὸν κόσμον χάριν τῆς ἀρετῆς», καὶ τὸ σῶμα θέλει νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ πράγματα πρὸς ἰδιοτελεῖς σκοπούς.

Ἡ ψυχὴ τείνει μετ' ὄλα τὰ δυνατά της νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ δι' ὄλων τῶν πραγμάτων. Ἐπεθύμει νὰ εἶναι ἡ μόνη πραγματικότης. Ὅλα τὰ πράγματα εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ προστεθοῦν, — ἐξουσία, ἀπόλαυσις, γνῶσις, κάλλος. Ὁ κάθε ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ εἶναι κάποιος, νὰ θεωρηθῆται κάτι, νὰ σωρεθῇ καὶ νὰ σφετερίζεται πλοῦτον καὶ ἀγαθὰ καὶ ἰδιαιτέρας νὰ ἱππεύῃ διὰ νὰ ἱππεύῃ, νὰ ἐνδύεται διὰ νὰ εἶναι ἐνδυμένος, νὰ τρώγῃ διὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ κυριαρχῇ διὰ νὰ τὸν βλέπουν. Οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ εἶναι μεγάλοι, ἐπιδιώκουν θέσεις, πλοῦτον, δύναμιν καὶ δόξαν. Πιστεύουν ὅτι, ὄντες μεγάλοι, κατέχουν καὶ μίαν ὄσιν τῆς φύσεως — τὴν γλυκειαν, χωρὶς τὴν ἄλλην ὄσιν, τὴν πικράν.

Εἰς αὐτὸν τὸν διχασμὸν καὶ χωρισμὸν ἀντιτάσσεται μία ἐπίμονος ἀντενέργεια. Πρέπει νὰ ὀμολογηθῇ ὅτι κανεὶς ἔως τὴν σήμερον δὲν ἔσχεν ἀκόμη τὴν παραμικρὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὰ

σχέδιά του. Ὅσον και ἂν χωρίζονται τὰ νερά, πάλιν συνενώνονται πίσω ἀπὸ τὸ χέρι ποῦ τὰ χωρίζει. Ἡ ἡδονὴ χάνεται ἀπὸ τὰ εὐχάριστα πράγματα, ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα, ἡ δύναμις ἀπὸ τὰ δυνατὰ μόλις δοκιμάσωμεν νὰ τ' ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τὸ σύνολον. Εἶναι ἀδύνατον νὰ διχοτομήσωμεν τὰ πράγματα και νὰ πάρωμεν μόνον τὸ αἰσθητῶς ἀγαθὸν καθ' ἑαυτό, ἀπαράλλακτα ὅπως δὲν ἠμποροῦμεν ν' ἀποκτήσωμεν ἐν ἐσωτερικόν τὸ ὅποιον νὰ μὴν ἔχη ἐξωτερικόν, ἢ φῶς τὸ ὅποιον νὰ μὴν ἔχη σκιά. «Και με τὸ ὄπαλον ἂν ἐκδιώξῃς τὴν φύσιν, αὐτὴ πάλιν εἰς τὴν κτίσιν θὰ γυρίσῃ».

Ἡ ζωὴ εἶναι τυλιγμένη ἀπὸ ἀναποφύκτους συνθήκας, τὰς ὁποίας οἱ μωροὶ θέλουν ν' ἀποφυγῶν και περὶ τῶν ὁποίων ὁ μὲν και ὁ δὲ καυχᾶται με οἴησιν ὅτι αὐτὸς δὲν τὰς γνωρίζει, ὅτι αὐτὰ δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν καθόλου—ἢ οἴησις ὅμως αὐτὴ εἶναι εἰς τὰ χεῖλη του και αἱ συνθήκαι εἶναι μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἐκεῖ ποῦ θαρρεῖ ὅτι τὰς ἀπέφυγεν εἰς τὴν μίαν μεριάν, αὐταὶ τὸν προσβάλλουν ἀπὸ μίαν ἄλλην, εὐγενεστέρην. Ἐὰν εἰς μίαν ὀρισμένην μορφήν και κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον τὰς ἀπέφυγε, τοῦτο συνέβη, ἐπειδὴ ἀντέστη εἰς τὴν ζωὴν του και ἀπέφυγε τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του και ἢ ἀναπόδοσις ἰσοδυναμεῖ με θάνατον. Εἶναι δὲ τὸσον ἀξιοσημείωτος ἢ ἀποτυχία ὄλων τῶν ἀποπειρῶν, ὅπως ἐπιτευχθῇ αὐτὸς ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τὴν ὀρισμένην ἀξίαν του, ὥστε δὲν θὰ ἐγίνετο τὸ πείραμα—διότι τοιοῦτο πείραμα θὰ ἦτο τρέλλα, — ἐὰν δὲν συνηγόρει ἢ περιστασις ὅτι, ὅταν μέσα εἰς τὴν θέλησιν ἔχει ἀρχίσει ἢ ἀσθένεια τῆς ἀνταρσίας και τοῦ σχίσματος, τὸ λογικὸν μολύνεται και αὐτὸ ἀμέσως, οὕτως ὥστε ὁ ἀνθρώπος παύει πλέον νὰ διακρίνῃ τὸν Θεὸν εἰς κάθε πρᾶγμα, ἀλλὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ βλέπῃ εἰς ἕν πρᾶγμα μόνον τὸ αἰσθητῶς ἑλευστικὸν και νὰ μὴ βλέπῃ τὴν αἰσθητὴν βλάβην—βλέπει τὴν κεφαλὴν τῆς σειρήνος, ὄχι ὅμως και τὴν οὐρανὸν τοῦ τέρατος και νομίζει ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχη θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποχωρίσῃ ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ δὲν θέλει νὰ ἔχη. «Πῶς εἶσαι τὸσον μυστηριώδης σὺ ποῦ οἰκεῖς ἄφρονος εἰς τὰ ὕψη, ὦ Θεέ, μόνη ἔβρισται, ποῦ μ' ἔνα αἰώνιον νόμον τιμωρεῖς με τυφλωσιν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀχαλινώτους ἐπιθυμίας!»

Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ λαμβάνει τὰ γεγονότα ταῦτα ὑπ' ὄψιν εἰς τὰς περιγραφὰς τῶν μύθων, τῆς ἱστορίας, τοῦ νόμου, τῶν παροιμιῶν, τῆς συνομιλίας. Ἀνεπαίσθητος εὐρίσκει φωνὴν εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἔτσι οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλεσαν τὸν Δία ὑπέριστατον νοῦν—ἐπειδὴ ὅμως ἔκπαλαι τοῦ εἶχαν ἀποδώσει και πολλὰς ταπεινὰς πράξεις, ἀποκατέστησαν πάλιν ὀνομασίως δικαιοσύνην εἰς τὰ πράγματα, δεσμεύσαντες τὰς χεῖρας Θεοῦ τὸσον διαφθαρμένον. Τὸν ἔφεραν εἰς τοι-

αὐτὴν θέσιν ὥστε μόνος του νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ κάμῃ τίποτε, ὅπως και ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Προμηθεὺς ξεύρει ἕνα μυστικὸν και ὁ Ζεὺς χρεωστῆ δι' αὐτὸ νὰ ἐνεργήσῃ ἢ Ἀθηνᾶ ἕνα ἄλλο. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μεταχειρισθῇ τὰς βροντὰς του, ἐπειδὴ ἢ Ἀθηνᾶ κρατεῖ τὰ κλειδιά: «ἀπὸ ὄλους τοὺς θεοὺς μόνον ἐγὼ ἠξεύρω ποῦ εἶναι τὰ κλειδιά ποῦ ἀνοίγουν τὸν ὑπόγειον» ὁδὸν ποῦ κοιμοῦνται αἱ βρονταὶ του».

Σαφῆς ὁμολογία τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως τοῦ παντός και τοῦ ἠθικοῦ τελικοῦ σκοποῦ του. Εἰς τὴν ἰδίαν ἠθικὴν καταλήγει και ἢ ἰνδουὴ μυθολογία και φαίνεται ἐντελῶς ἀδύνατον ὅτι θὰ ἐπενεοῖτο και θὰ εὐρίσκε κάποιαν διὰδοσιν ὁποιοσδήποτε μῦθος, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἦτον ἠθικός. Ἡ Ἦὼς ἐξέλασε νὰ ζητήσῃ νεότητα διὰ τὸν ἐραστήν της και ὁ Τιθωνός, ἂν και ἀθάνατος, δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀποφύγῃ τὸ γῆρας. Ὁ Ἀχιλλεύς δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀτρωτος, ἐπειδὴ τὰ στύγια νερά δὲν ἔβρεξαν τὴν πτέρναν ὀπὸθεν τὸν ἐκράτει ἢ Θέτις. Ὁ Σίγφριδ τῆς γερμανικῆς μυθολογίας δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀθάνατος, ἐπειδὴ εἰς τὴν ῥάξιν του ἔπεσαν ἕνα φύλλον, ἐκεῖ ποῦ ἐλούετο εἰς τὸ αἷμα τοῦ δράκου, και ἢ θέσις ποῦ ἐσκέπασε εἶναι θνητὴ! Καὶ ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι. Ἐνα δῆγμα, μία λεπτὴ σχισμὴ περὶ ὅλα τὰ πράγματα ποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός. Θαρρεῖς ποῦ ἢ ἐκδικητικὴ αὐτὴ περίστασις χώνεται ἐκεῖ ποῦ δὲν τὴν περιμένεις εἰς ὅλα τὰ πράγματα, και εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀγρίαν ποίησιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἢ ἀνθρωπίνη φαντασία ἀπεπειράθη νὰ κάμῃ ἕν τολμηρὸν διάβημα και ν' ἀποτινάξῃ τοὺς παλαιοὺς νόμους,—ὁ ἀντικτυπος αὐτός, τὸ κλάστημα ἐκεῖνο τοῦ πυροβόλου ποῦ φανερόνουν, ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἀναπόφευκτος, ὅτι τίποτε εἰς τὴν φύσιν δὲν δίδεται χάρισμα, ὅτι ὅλα τὰ πράγματα μόνον πωλοῦνται.

Αὐτὸ εἶναι ἢ παλαιὰ ἐκείνη διδασκαλία περὶ τῆς Νεμέσεως, ἢ ὁποία ἐκπληροῖ καθήκοντα σκοποῦ εἰς τὸ σύμπαν και δὲν ἀφίνει νὰ παρελθῇ ἀτιμώρητον κανὲν ἀμάρτημα. Αἱ Ἐρινύες εἶναι θεράπαινοι τῆς δικαιοσύνης και θὰ ἐτιμώρουν και τὸν ἥλιον ἀκόμη, ἐὰν ὑπερέβαινε τὴν τροχίαν του εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ ποιηταὶ ἔλεγον ὅτι λίθινα τεῖχη και σιδηρᾶ ξίφη και δερμάτινοι ἱμάντες εἶχαν κάποιαν μυστικὴν συμπάθειαν με τὸ ἀδικον ποῦ συνέβη εἰς τοὺς ἰδιοκτητὰς των, ὅτι ὁ Ἐκτωρ με τὴν ζώνην ποῦ τοῦ εἶχε δώσει ὁ Αἴας προσεδέθη εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλλέως και ἐσύρθη εἰς τὴν πεδιάδα και ὅτι ὁ Αἴας ἔπεσαν εἰς τὴν αἰχμὴν τῆς σπάθης ποῦ τοῦ εἶχε δώσει ὁ Ἐκτωρ. Καὶ μᾶς ἀφηγοῦνται ἐπίσης ὅτι, ὅταν οἱ Θάσιοι ἀνήγειραν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ὀλυμπιονίκην Θεαγένην, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀντιζήλους του ἐπῆγε τὴν νύκτα και ἐπροσπάθησε νὰ τὸν ἀνατρέψῃ με πολλὰ κτυπήματα,

ἕως οὗ ἐπὶ τέλους τὸν ἐσάλευσε ἀπὸ τὸ βῆθρον και κατεπλακώθη και ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν πῶσιν του.

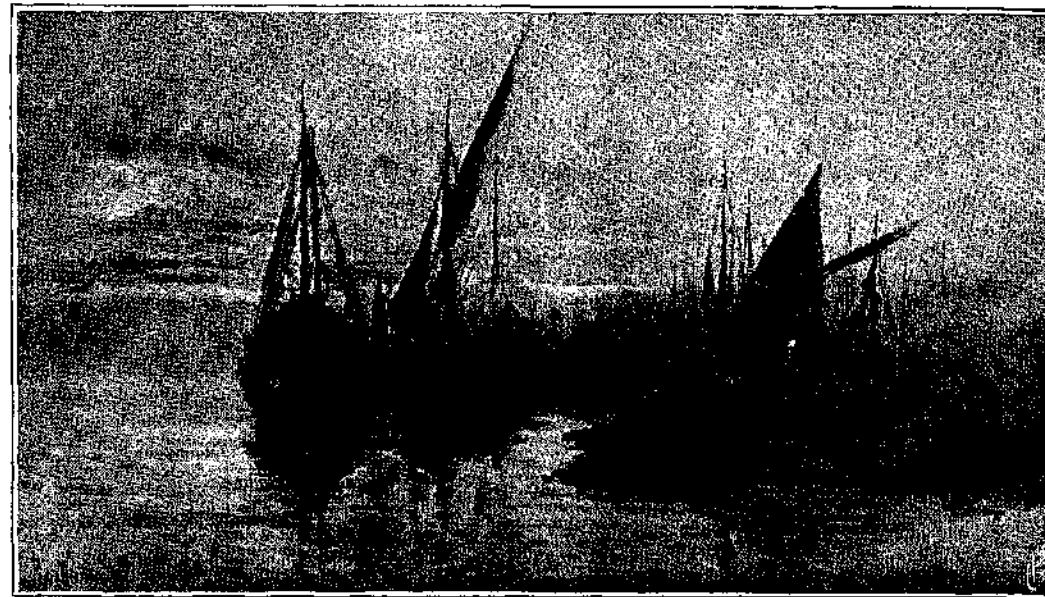
Ἡ φωνὴ αὐτὴ τῶν μύθων ἔχει κάτι θεϊκὸν μέσα της. Ἔρχεται ἀπὸ ἰδέας ποῦ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ γράφοντος. Εἰς κάθε συγγραφέα ἐκεῖνο εἶναι τὸ καλλίτερον, ποῦ μέσα του δὲν ἔχει τίποτε προσωπικόν, ἐκεῖνο ποῦ και αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ξεύρει, ἐκεῖνο ποῦ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν φύσιν του και ὄχι ἀπὸ τὴν ὑπερβολικῶς ζωηρὰν του φαντασίαν, ἐκεῖνο ποῦ κατὰ τὴν μελέτην ἑνὸς μόνον καλλιτέχνου δὲν θὰ εὐρίσκε εὐκόλα, ἀλλὰ κατὰ τὴν μελέτην πολλῶν θὰ τὸ ἐξαγάγῃς ὡς πνεῦμα ὄλων αὐτῶν. Ὅχι τὸν Φειδίαν, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ἑλληνικοῦ κόσμου θὰ ἠθελα νὰ γνωρίσω. Τὸ ὄνομα και τὰ περιστατικά τοῦ Φειδίου, ὅσον και ἂν εἶναι προσοφνὴ διὰ τὴν ἱστορίαν, προκαλοῦν σύγχυσιν προκειμένου περὶ τῆς ὑψίστης κριτικῆς. Ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν τί εἰς μίαν δεδομένην περίοδον ἐπροσπάθησε νὰ κάμῃ ὁ ἀνθρώπος και πῶς αὐτὴ του ἢ ἐνέργεια ἠμποδίσθη ἢ, ἂν θέλῃς, ἐπεριορίσθη διὰ τῆς ἐπε-

βάσεως τῶν ἐκδηλώσεων τῆς θελήσεως τοῦ Φειδίου, ἢ τοῦ Δάντη, ἢ τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ ἐργαλείου δηλαδὴ με τὸ ὅποιον ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ ἀνθρώπος ἐργάζετο.

Και εἶναι νὰ θαυμάσῃ κανεὶς πολὺ περισσότερον ἀκόμη πῶς αὐτὰ τὰ γεγονότα ἐκφράζονται εἰς τὰς παροιμίας ὄλων τῶν ἐθνῶν, αἱ ὁποῖαι πάντοτε εἶναι ἢ φιλολογία τοῦ λογικοῦ, ἢ παράστασις μᾶς ἀληθείας ἀπολύτου, χωρὶς κανένα περιορισμόν. Αἱ παροιμίαι ὁμοιάζουν τὰ ἐρᾶ βιβλία κάθε λαοῦ, εἶναι τὸ ἄδυτον τῆς αὐτογνωσίας. Ἐκεῖνο ποῦ ὁ θορυβώδης κόσμος, ὁ ἀλυσοδεμένος με τὰ φαινόμενα, δὲν θέλει νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ῥεαλιστὴν νὰ τὸ εἰπῇ με τοὺς ἰδικούς του λόγους, θὰ ἀφίση νὰ τὸ εἰπῇ, χωρὶς ἀντίρρησην, με παροιμίας. Καὶ αὐτὸς ὁ νόμος τῶν νόμων, ποῦ τὸν ἀπαρνοῦνται και ὁ ἄμβων και τὸ βῆμα τῆς Γερουσίας και ἢ ἔδρα τοῦ Πανεπιστημίου, κηρύττεται κάθε ὥραν εἰς ὅλας τὰς ἀγορὰς και εἰς ὅλα τὰ ἐργαστήρια μ' ἕνα σωρὸν παροιμιῶν, τῶν ὁποίων τὰ διδάγματα εἶναι τὸσον ἀληθινὰ και τὸσον πανταχοῦ παρόντα, ὅπως και τὰ τῶν πτηνῶν και τῶν μυιῶν.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΑΩΡΑΣ

ΦΑΛΑΞΣΟΓΡΑΦΙΑ, Β. ΜΠΟΚΑΤΣΙΑΜΠΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Σανθοπούλου

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Νύκτωσε. Καταλάγιασεν ὁ θόρυβος τοῦ κόσμου
κι' ἀνοίξα τὸ παράθυρο κ' εἶδα τὸ δρόμο ἐμπρός μου
κ' ἐνῶ ἤμουν ἀγρυπνός ἐγὼ κι' ἀπὸ ψηλά σκυφτός,
κοιμῶταν κι' ἀνειρεύονταν ἀκίνητος αὐτός.

Γιὰ μιὰ στιγμή μου φάνηκε πῶς κάτω ἀπ' τὰ φανάρια
τὰ δνεύρατά του νὰ περνοῦν ἔβλεπ' ἀνάρια-ἀνάρια
σὰν ἴσκιοι ἀπέναντι στὸ φῶς, καὶ καταποδιστὰ
νὰ φεύγουν νὰ ξανάρχωνται στὰ μάτια μου προστά.

Κ' ἔβλεπα νειοὺς ποὺ ἀκράτητοι σπρῶχονταν στὴν ὁρμή των
καὶ γέρους ἀργοκίνητους ποῦσερναν τὸ κορμί των,
κ' ἔβλεπ' ἀτίμητες στολές, φορέματα χρυσά
κ' ἔβλεπα ράκη ἀσήκωτα, κουρέλια περισσά.

Κι' ἄλλοι κυττάζανε ψηλά κι' ἄλλοι κυττάζαν χάμο
κι' ἀκολουθοῦσαν λείψανο κι' ἀκολουθοῦσαν γάμο
κ' ἔτσι κ' οἱ λῦπες κ' οἱ χαρὲς φαίνονταν δίχως χρῶμα
κ' ἦταν τῶν ἴσκιων οἱ σκιὲς κι' ἀχνότερες ἀκόμα....

Ξάφνω ἓνα ἀμάξι ἐπέρασε μὲ τὸ βαρὺ του κρότο
κ' ἐξύπνησ' ἀπὸ μακρὰ τὸν πετεινὸ τὸν πρῶτο
καὶ στὴ βραχνή του τὴ φωνή, καθὼς στὰ παραμύθια,
σκορπίστηκαν τὰ δνεύρατα γιὰ νὰ γενοῦν ἀλήθεια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

*Κέρκυρα 12 Δεκεμβρίου Ε. Ν. 1831

«Αγαπητὲ Δημήτριε,

Προσπάθησε νὰ εὔρης τρόπον νὰ πείσης τὰ
κορίτσια ὅτι δὲν περιπαίξονται διὰ τὸν
Παπᾶ. Καταραμένε Παπᾶ! Φαντάσου ποὺ ἓνας
Παπᾶς, πῶς τὸ θέλει κανεῖς, ἔπρεπε νὰ γίγη ἐπι-
τηδες. Τώρα ὁ δυστυχὴς τεχνίτης, σὸ ἤμισυ τῆς
ἐργασίας του, ἠναγκάσθη νὰ σκεφθῆ περὶ τοῦ
Παπᾶ ζωντανοὶ νὰ κουβαλοῦν ἓνα πεδαμένο
παιδί του. Μὲ τὸ προσεχὲς ἀτιμόπλοιοι νὰ σταλῆ.
Ἐπῆρα πενήντα τάλλαρα ἀπὸ τὸν κ. Στέφανον.
Θὰ εἶναι καλὰ μετ' ὀλίγον νὰ μοῦ στείλῃς τὰ
χρήματα σὺ, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ σκοτί-
ζωμεν τὸν κόσμο διὰ τίποτε. Σοῦ στέλνω μὲ τὸ
μέσον τοῦ κ. Γαῖτα τὸ βιβλίον τοῦ Χριστοποῦ-

* Συνέχεια «Παναθήναια» 15 Ἀπριλίου.

λου. Τὸ δίδεις τοῦ ἱατροῦ Ταγιαπιέρα (εἶπε ὅτι
θὰ τοῦ γράψω) τὸ βᾶσταξα κατὰ λάθος. Θὰ
ἐννόησες (ἢ ὄχι;) ὅτι ἐβάσταξα τρία βιβλία σου.

«Διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰουλ. Δομ. δὲν ἔγινε
τίποτε. Ἐδῶ λέγεται ὅτι ὁ Κῶδιξ θὰ ἐφαρμο-
σθῆ ἀμέσως μετὰ τὴν Βουλὴν.

«Χαιρέτα μου τὴν Ἐλένην, τὰ κορίτσια καὶ
μένω»

Ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός
Δ.

*Κέρκυρα 11 Ἰανουαρίου 1832 Ε. Ν.

«Αγαπητὲ Δημήτριε,

«Σοῦ ἐσωκλείω τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀνωτάτου
Συμβουλίου. Δὲν ξέρω ἂν εἶναι πράγματι ἐκείνη
ποῦ ζητεῖς. Ὑποπτεύω ὄχι: διότι ἐκεῖνος, ποὺ
τὴν εὔρηκε, ἐκοπίασε καμία ὥρα διὰ νὰ τὴν

εὔρη, καὶ ἀπὸ τὰ λόγια σου ἐπρόκειτο διὰ
πράγμα ὄλο πρόσφατο. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ἡ
ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἴδια. Ὅμως θὰ προσέξω καὶ
θὰ σοῦ γράψω, ἂν εἰς τὸ Ἀνωτάτον Συμβού-
λιον θὰ παρουσιασθῆ ὁμοία δίκη, καὶ τί θὰ
ἀποφασίσῃ διότι πρέπει νὰ μάθῃς ὅτι μετὰ
τῶν προνομίων ποὺ χαίρει τὸ Ἀνωτάτον Συμ-
βούλιον, ἓνα εἶναι νὰ μπορῆ θέλοντας νὰ ἀντι-
φάσῃ. Κι' ἀπὸ τοῦτο φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Νεά-
πολι, πρὸ τινος καιροῦ, βγήκε μία Κομωδία.

«Λέγεται ὅτι ὀλιγόστευσαν, ἢ θὰ ὀλιγοστεύ-
σουν εἰς τὸ Λονδίνον τὸν δασμὸν τῆς σταφίδου
καὶ τοῦ λαδιοῦ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὸ τελεν-
ταῖο θὰ ὠφεληθῆ καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο τὸ νησί
(ἂν εἶναι ἀλήθεια), ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐλάτ-
τωσι θὰ ὠφεληθοῦν εἰς τὴν Ζάκυνθον ἐκεῖνοι οἱ
τρεῖς ἢ τέσσαρις ποὺ ἔχουν τὸ μονοπώλιο.

«Εἶμαι εὐχαριστημένος ποὺ εὐχαριστήθησαν
τὰ κορίτσια τόσον περισσότερον, ποὺ κάποιος
μοῦ ἔκαμε μιὰ σωστὴ παρατήρησι: «ἡ κασσέλα
ἦτο μεγαλοῦτσικη, διατί νὰ μὴ γιομισθῆ καὶ μὲ
ἄλλα πράγματα;». Ἡ παρατήρησις ἦταν τέτοια,
ποὺ μοῦ ἐφαίνετο ποὺ θὰ τὴν ἔκαναν καὶ τὰ
κορίτσια: ἀλλὰ ἡ κασσέλα ἦτο στὸ βατόρι. Ἐκεῖ-
νος ὁ εὐλογημένος Παπᾶς μὲ κάνει νὰ σκέπτο-
μαι. Τόσον καιρὸν τὸν ἐπιθυμῆ ἐκείνη ἡ τρελλού-
τσικη ἦταν λοιπὸν φυσικὸ νὰ ἐσχημάτισε εἰς
τὴν μικρὰν φαντασίαν τῆς τὴν εἰκόνα ἐκείνου τοῦ
Παπᾶ μὲ τρόπο δικό της καὶ ἔπειτα νὰ μὴ εὐ-
χαριστήθῃ ἂν δὲν ἦτο καθ' ὅλα μὲ τὴν φαντα-
στικὴν τῆς εἰκόνην.

«Ἐλαβα τὰ ἑκατὸ κολονάτα ποὺ μοῦ ἔστει-
λες μὲ τὸ ἀτιμόπλοιο. Ἐλαβα τὸ βαρελάκι μὲ τὴ
βερδέα καὶ σὲ εὐχαριστῶ. Εὐχαριστῶ καὶ τὴν
κουνιάδα, διὰ τὸ ὑπόλοιπο καὶ πάνε ὅλα καλὰ.
Ἄν τῆς τύχη πράγμα διὰ καλοκαιρὰ σεντόνια,
νὰ τὸ πάρῃ. Ἐλαβα καὶ τὰ χειροκτιάκια.

«Ἐξ ἄλλου ὁ Δ. φαίνεται ὅτι εἶχε μεγάλη
βία διὰ τὸ χαρτί Δακοροῦ, δὲν ξέρω διατί δὲν
μιλεῖ πλέον. Ἴσως περιμένει νὰ ἔλθω ἐγὼ.

«Ὁ Γαλβάνης μ' ἐβεβαίωσε ποὺ τοῦ ἐχρειά-
ζετο ἐκεῖνο τὸ χαρτί. Σοῦ σπνιστῶ τὸ ληροστάσι
καὶ τὸ σπῆτι. Νὰ τὰ κοντολογοῦμεν, σκέψου τὸ
καλλίτερο ποὺ μοῦ εἶναι ὠφέλιμον. Ὁ Μιχαλί-
της σοῦ ἔδωσε τὸν λόγον του; Ἐσὼ βέβαιος
πῶς θὰ τὸν κρατήσῃ. Πουλεῖ τὸ σπῆτι τοῦ
Σμαδᾶ; Εἶναι τέσσαρες μῆνες ποὺ εἶμαι εἰς
τὴν Κέρκυραν, καὶ ἀπὸ ἓνα μῆνα πρὶν ἔλθω
πολεμοῦσε νὰ πουλήσῃ τὸ σπῆτι τοῦ Σμαδᾶ. Γιὰ
τοῦτο δὲν μοῦ παραξενοφαίνεται διότι φαίνεται
ὅτι εἶναι τυχερὸ αὐτὸς νὰ κρατῆ τὸν λόγον του
μὲ ὄλους καὶ κανέναν μ' αὐτόν.

Δ.

«Υ. Γ. Τοῦ Δ. μὴ εἰπῆς λόγο ποτὲ σὺ πρῶτος
δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι, διότι, στὸ τέλος, ἀπὸ τὸν
Δακορὸν θὰ μπόροῦμεν νάχωμεν κανένα παρᾶ
ἀπὸ τόκον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἄλλον ὄχι».

*Κέρκυρα 9 Ἀπριλίου Ε. Ν. 1832

«Αγαπητὲ Δημήτριε,

«Ὅλα καλὰ, λέγει ἡ ἐπιστολή σου τῆς 30
Μαρτίου ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μαρίνου
Σιγούρου φρόντισε σὺ πρόσθε ὁμῶς μήπως
εἶναι καμία πονηρία πρόσθε μήπως βλέπων σε
διατεθειμένον εἰς συμβιβασμόν, προσπαθῆσῃ νὰ
μὴ κάμῃ τίποτε. Θέλω νὰ εἶπω πρόσθε μήπως
εἶναι δόλος διὰ νὰ ἴδῃ ἂν εἶμαι ἢ δὲν εἶμαι
διατεθειμένος νὰ μεταβάλλω τὰ εἰσοδήματά μου
εἰς κεφάλαια. Μ' ἐννοεῖς; Κύτταξε σὺ λοιπόν.

«Στείλε με μὲ πρῶτην-πρῶτην εὐκαιρίαν ἑκα-
τὸν τάλληρα καὶ ἓνα καλὸ δέμα καπνὸν ἄριστον
διὰ τοιμποῦκα. Τὸ ποσὸν νὰ εἶναι τόσον ποὺ
νὰ ἤμπορῆ νὰ χρησιμεύσῃ διὰ γενναῖον δῶρον.

«Διὰ τὸ ἐνοσίβιον τοῦ Τζέν σοῦ λέγω — δὲν
δύναται τις νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα εἰς τοῦτον τὸν
κόσμον, οὐδὲ διὰ νὰ προσεῖχεται ἐνώπιον τῶν
ἀνθρώπων—ὅτι παρακινήθεις ἀπὸ τοὺς λόγους
σου ἐννόησα τὰς διαθέσεις του καὶ τὸν ἀπήλ-
λαξα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἐνὸς ἔτους· ἀλλὰ,
νὰ μὴ δώσῃ τὸ ἐνοίκιον, δὲν ἔγεινε λόγος. Οὐχ
ἦττον ὁμῶς προσπάθησε μὲ ὄσιν γλυκύτητα
δύνασαι.

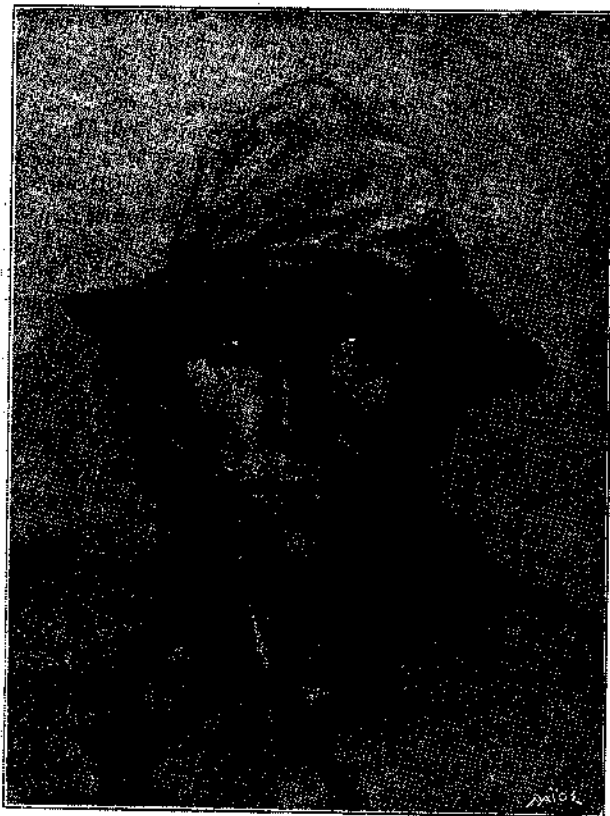
«Εἶχον πολλὰ νέα διαφόρου φύσεως, ἀλλὰ
διὰ μερικά, εἶναι καλλίτερα νὰ ἔχῃ κανεῖς τὸ
στόμα κλεισμένον.

«Ἄκους ἂν δὲν εἶναι ὄραϊα! Τὴν κυρίαν
Ἐλένην, ἡ ὁποία θέλει νὰ ἀλληλογραφῆ μαζί
μου, θέλω νὰ μοῦ τὴν χαιρετᾶς ὡς πρὸς τὴν
ἐπιστολὴν ποὺ θέλει νὰ μοῦ γράψῃ, καὶ προσέξῃ
καλὰ, διότι ἂν δὲν τὴν γράψῃ καλὰ, θὰ τὴν
περιπαίξω.

«Ἡ πολύξερη καὶ ἡ λιγόλογη ἄς λάβουνε ἓνα
φίλι ἀπὸ μέγαν¹. Ἐξακολουθεῖ ἢ μὲν νὰ φλυ-
αρῆ, ἢ δὲ ἀδιακόπως νὰ παρατηρῆ;

«Χαιρέτα μου ἐγκαρδιακὰ τὸν Ταγιαπιέραν
καὶ εἶπέ του ὅτι ὁ Κώστας ἐπιθυμῆ τὴν γνώμην
του ἐπὶ τῆ βάσει τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας
σοῦ ἐσωκλείω. Εἶπέ του νὰ μὴ εἶναι τόσον κο-
μικός νὰ πιστεύῃ ὅτι δὲν θὰ τοῦ γράψω πειά,
διότι ἀπατάται. Δὲν ἠθέλησα νὰ τοῦ γράψω εἰς
τὴν περιστάσιν αὐτήν, διότι ἔχει ὁ Κώστας
ἀνάγκην ἀπὸ αὐτόν, καὶ δὲν ἠθέλα νὰ φανῆ ὅτι
ἡ περιστάσις αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ποὺ τοῦ γράφω.
Ἐὰν θέλῃ νὰ συμβουλευθῆ τὸν Πελεκάσην καὶ
τὸν Μαρίνον, θὰ δώσῃ, εἰς τὰ μάτια τοῦ ἐπιφα-
νοῦς ξένου, ἐπισημότητα εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Νο-
μίζω εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην ὁ ἱατρὸς Δικό-
πουλος δύναται νὰ λάβῃ μέρος. Ἐὰν ἐξηκο-
λούθῃ τὴν θεραπείαν τοῦ καλοῦ Θεοριανοῦ μας,
ὁ Κώστας θὰ μετέβαινε νὰ συμβουλευθῆ τὸν
Ἰπποκράτην.

¹ Ὅλη ἡ φράσις αὕτη εἶναι εἰς τὴν ἐπιστολὴν γραμ-
μένη ἑλληνικᾶ.

ΣΠΟΥΔΗ, Ν. ΦΕΡΕΥΤΑΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΗΡΙΟΥ

«Τὸ ὄραϊον εἶναι ὅτι ὁ γέρον, μετὰ τὴν γνωστικὴν συνήθειαν νὰ λέγῃ ὅλα εἰς ὄλους, κατὰ τὴν ὄραν ταύτην, ἔτσι ὑποκόπως, θὰ τὸ διέδωκεν εἰς ὅλην τὴν πόλιν».

Δ. Σ.

Ὁ Κώστας εἶναι ὁ γνωστός ἰταλὸς ποιητὴς καὶ λογογράφος, πρόσφυξ τότε ἐν Κερκύρα καὶ στενὸς φίλος τοῦ Σολωμοῦ. Ὃταν ὁ Κώστας ἐν Κερκύρα ἐξέδωκε ἕνα σύγγραμμα, ὁ Σολωμὸς ἠγγυήθη διὰ τὰ τυπογραφικὰ ἔξοδα καὶ ἐπλήρωσε διότι ὀλίγοι τῶν συνδρομητῶν ἐπλήρωσαν ὡς εἰς τὰς κατωτέρω ἐπιστολάς φαίνεται. Ὁ Θερεϊανὸς εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Κερκύρας, συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων.

«Κέρκυρα 1 Ἀγούστου Ε. Ν. 1832

«Αγαπητὴ Δημήτριε,

«Ἐπέγρασα δύο ἀσθενείας σχεδὸν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ τώρα ἀρχίζω νὰ εἶμαι καλά. Ἐλπίζω σεῖς νὰ εἰσθε ὄλοι καλά. Ἀλήθεια, ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ κινήθω ἀπὸ ἐδῶ καὶ οὐδὲν πρέπει. Ἐάν ἐπιτύχῃ ἡ ἀπόπειρά μου, ὡς εἶναι πιθανόν, θὰ εἰπῆς εἰς τὰ ἀνεπίδια ὅτι ὁ πατέρας τῶν

—τὸν γνωρίζεις;—δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ καλύτερα καὶ ὅτι αὐτὸς νομίζεται ἔξυπνος εἰς τὰ συμφέροντά του.

«Ἦθελα νὰ μὴ κατοικήσω εἰς τὸ σπίτι σου, οὐδὲ εἰς ἐκεῖνο τῆς μητέρας, διότι εἰς ἐμὲ ἡ συγκατοικία δὲν ἀρέσει. Καὶ διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ ἐκείνη, — τὸ ὅποιον καθόλου δὲν θέλω — ἔπρεπε ν' ἀδειάσῃ ἡ οἰκία μου εἴαν νὰ ἔλθω μ' ἀνάγκασε μεγάλη ἀνάγκη, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ εἶναι μεγαλειτέρα οὐδὲ ὁμοία ἐκείνης, πού μ' ἀναγκάζει νὰ μείνω.

Σὺ καὶ ὁ ἄλλος ἔχετε ἀρκετὴν ἐξουσιοδότησιν καὶ ἐνεργήσατε.

«Εἶναι δυνατόν ποτε νὰ μὴ εὕρισκεται τρόπος διὰ νὰ εἰσπραχθῶν τόσα, ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ τελειώσῃ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Σ; Ἐννοῶ τὰ ἔξοδα.

«Διατάξατε νὰ σημάνουν ὄλους τοὺς κώδωνας τῆς χώρας τὰ χειρόκτια τῶν κοριτσιῶν εἶναι ἐδῶ. Ἡ ἱστορία τῶν εἶναι πολύπλοκος καὶ μακρυνὴ καὶ ἡ ὑπομονή μου ἀπλή καὶ βραχεία. Τὰ βιβλία τὰ ὁποία μαζί, μάλιστα προτιμότερα, εἶχα παραγγείλει, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη.

«Δὲν τὰ στέλλω με τοῦτο τὸ ἀτμόπλοιον διότι λέγεται ἐδῶ ὅτι ἀφίνει τὰς ἐπιστολάς καὶ ἀμέσως φεύγει. Εἰς πρώτην εὐκαιρίαν τὰ χειρόκτια τῶν θὰ εἶναι σκεπασμένα με αὐτὰ μού φαίνονται καλοῦτσικα. Τὰ ἑκατὸν κολλοῦντὰ τὰ ἔλαβον τὸν παρελθόντα μῆνα καὶ σὺ εἰς αὐτὴν καὶ με αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν θὰ λάβῃς συνάλλαγμα ὄψεως ἄλλων ἑκατῶν. Ἐκεῖνα τὰ πρῶτα ἑκατὸν τὰ ἔλαβον ἔπειτα ἀπὸ τρία ταχυδρομεῖα, ἀφ' ὅτου τὰ εἶχον ζητήσῃ, τὸ ὅποιον με ἐλύπησε.

«Χαιρέτα με τὴν Ἑλένην, τὰ κορίτσια καὶ μένω πάντοτε».

Ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός

Δ.

«Υ. Γ. Ὑποχρέωσε τὸν Τζέν νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιον. Στείλε μου ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς μητέρας τὸν σοφᾶν μου καὶ τοὺς δύο καθρέπτας με ταῖς γιότσολες καὶ τὸ στορογγυλὸν τραπέζι καὶ τὰς δύο νέας γωνίας ἀπὸ τὸν Γαλβάνη τὸ τραπέζακι, τὸ ἄλλο κομὸ μετὰ τὸν καθρέπτην καὶ τὰ βιβλία μου. Τακτοποίησέ τα ὅλα διὰ νὰ κοστίσῃ ὅσον δυνατόν ὀλιγώτερον. Στείλε μου καὶ ὀλίγον ἀρσιμικόν, ἀλλὰ μὴ λησιμονήσῃς τὸ μελανοδοχεῖον μετὰ τὸ δισκάκι. κλ. κλ. Ἠῆξῃσα τὴν ἐμάρειά μου καὶ περιώρισα τὰ ἔξοδά μου. Ἀλλὰ ἐδῶ ὅλα εἶναι ἀκριβὰ, ἀκριβώτατα. Θὰ ἐρχόμουν εἰς τὴν Ζάαννον—ἀφοῦ τελειώσω τὴν ὑπόθεσιν μου—ἀλλὰ θὰ ἀφίνα τὴν εἰρήμην μου καὶ ἐγὼ θέλω νὰ τὴν πάρω μαζί μου εἰς τὸν τάφον

«Χαιρέτα με τὸν κόμητα Παῦλον, τὸν Ταγιαπιέραν, τὸν Κομιώτην, καὶ εἰπέ εἰς ὄλους ὅτι με

τὸ πρῶτον ταχυδρομεῖον ἢ τὸ πολὺ μετὰ τὸ δεύτερον, θὰ λάβουν ἐπιστολάς μου».

Ὁ Παῦλος εἶναι ὁ Παῦλος Μερκάτης ὁ στενός του φίλος. Προσπαθοῦμεν νὰ εὕρωμεν τὰς πρὸς τοὺς φίλους ἐπιστολάς τοῦ ποιητοῦ. Κάτι θὰ κατορθώσωμεν.

«Κέρκυρα 7 Ἀγούστου Ε. Ν. 1832

«Αγαπητὴ Δημήτριε,

«Θὰ λάβῃς ἀπὸ τὸν νέον Κάνδιλλαν εἴκοσι τέσσαρα ζευγάρια χειροκτιῶν διὰ τὰ κορίτσια καὶ θὰ κάμῃς καλά νὰ τοὺς δώσῃς νὰ ἐνοήσουν ὅτι δὲν ἐπεριπαίχθησαν, οὔτε πρέπει ποτε νὰ ἔχουν αὐτὴν τὴν ὑπόνοιαν δι' ἀνθρώπους πρὸς τοὺς ὁποίους ὀφείλουν νὰ ἔχουν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην.

«Νὰ κάμῃτε σεῖς ἕνα πράγμα ἐννοῶ: ἡ Ἑλένη καὶ τὰ κορίτσια. Ἀφοῦ τελειώσῃ ὁ τρομηγρός, νὰ ἔλθῃτε ἐπὶ ἕνα μῆνα εἰς τὴν Κέρκυραν. Θὰ ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας ἕνα δωμάτιον μικρὸν, ἕνα μεγάλο καὶ ἕνα ἄλλο πολὺ μεγάλο. Οὔτε σεῖς θὰ ἐνοχληθῆτε ἀπὸ ἐμὲ, οὔτε ἐγὼ ἀπὸ σᾶς, διότι τὸ μεγάλο δωμάτιόν μου εἶναι καὶ δὲν εἶναι μαζί μετὰ τὰ ἄλλα δωμάτια. Ἡ θέσις τῆς οἰκίας εἶναι ἡ ὑγιεινότερα τῆς πόλεως καὶ θὰ σᾶς ὀφελήσῃ ὄλους. Τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου μέγιστα καὶ κυττᾶνε τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔχετε ἀπέραντον θέαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δυσκόλως θὰ ἀποχωρισθῆτε.

«Θὰ γνωρίσετε τὸ ἄνθος τῆς χώρας, ἀπὸ ἐμὲ θὰ ἔχετε χάδια καὶ εορτάς, διότι δὲν θὰ σᾶς ἀφίσω νὰ περάσετε τὴν ζωὴν τοῦ ἐρημίτου ὡς τὴν περὶ ἐγὼ, ὄχι. Ἐπὶ τέλος δὲν θὰ σᾶς λείψῃ τίποτε. Μόνον νὰ φέρετε μαζί σας ἕνα κρεββάτι καὶ ἕνα ὑπηρέτην.

«Μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ εἰσθε εὐχαριστήμενοι, πιστεύσετέ με. Λοιπόν, μὴν εἰπῆτε νὰ γίνῃ ἢ νὰ μὴ γίνῃ. Ἐνα κρεββάτι, ἕνας ὑπηρέτης καὶ ἐμπρός.

«Ἦξε μὰ ματιὰ εἰς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἐπιστολῆς μου καὶ μάθε ὅτι καὶ σήμερον καὶ τὰς ἄλλας ἕξ ἡμέρας ὅπου εἶμαι ἐδῶ, ἡσθάνθη μᾶλλον κρῖνον παρὰ δροσιά.

«Γράψε μου ἀκριβῶς εἰς πόσον ἀνέρχεται τὸ δάνειον τῆς Μακρῆ, ξεχωριστὰ τὸ κεφάλαιον καὶ, ὅσον δυνατόν ὀλιγώτερος ὁ τόκος ἕως τὴν σήμερον. Ἐπειτα πληροφορήσετέ με μετὰ τὴν ἰδίαν ἀκριβείαν—ἀλλὰ μὴ μεγάλην σύνεσιν, νὰ μὴ υποπτευθῶν διὰ τίποτε, οὐδὲ τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον θὰ ἐρωτήσῃς—εἰς ποῖον ποσὸν ἀνέρχεται ἡ ἀξία τοῦ τελωνείου καὶ ὄλων τῶν πέριξ

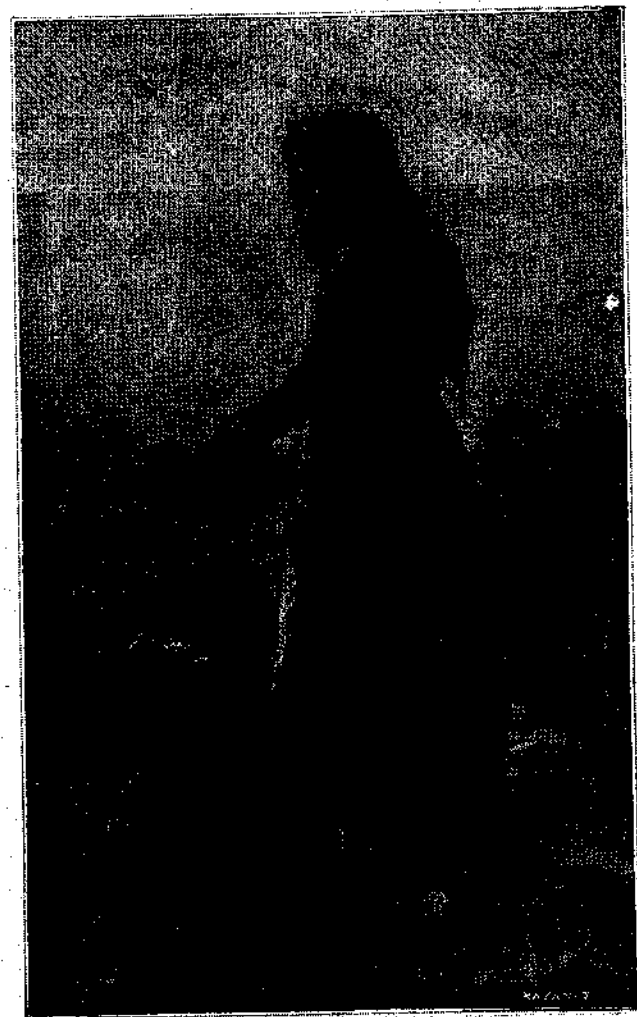
οἰκοδομημάτων καὶ τῶν ὀλίγων μακρῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κυριακῆς οἰκίας: καθὲν ξεχωριστὰ.

«Ὑποχρέωσε, ὡς σοῦ ἔγραψα, τὸν Τζέν, νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιον, διότι ἄλλως αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις δὲν τελειώνει ποτε.

«Στείλε μου μετὰ πρώτην εὐκαιρίαν τὰ ὑπόλοιπα χρήματα. Ἐδῶκα πρὸ μηνῶν, ἐγγύησιν εἰς τὸν τυπογράφον τοῦ Κώστα. Οἱ συνδρομηταὶ δὲν ἐπλήρωσαν ἀκόμη, καὶ τώρα εἶναι διακοπαὶ καὶ δὲν πρέπει νὰ πιέζονται. Ὁ Πετρίδης μού ἔδωκεν εὐγενῶς μίαν προθεσίαν.

Ἐάν ὁ Κώστας πρὸς τὸν ὅποιον ἔγραψα, δὲν λάβῃ ἀμέσως τὴν ἐπιστολήν ἢ ἡμεῖς δὲν λάβωμεν ἀμέσως τὰ χρήματα τὰ ὁποία θὰ στείλῃ, ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι ἔτοιμος διὰ τὴν πληρωμὴν.

«Σοῦ συσταίω διὰ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πράγμα περὶ τοῦ ὁποίου σοῦ ἔγραψα.

ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ ΝΥΜΦΗ, Γ. ΡΟΪΔΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΗΡΙΟΥ

«Ὡς πρὸς τὰ βιβλία ἔγραψα καὶ εἰς τὸν Γαλβάνην. Τὸν ἠρώτων ἐὰν εἶναι καλλίτερα νὰ μοῦ τὰ στείλῃ ὅλα — καλλίτερα δηλ. πρὸς εὐκολίαν του — ἢ μέρος, κατὰ διαλείμματα πού στέλλονται τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ τὴν ὥρην σκεπτόμενος, νομίζω δτι τοῦτο εἶναι πολὺ μεγάλη ἐνόχλησις. Ἄς τὰ στέλλουν ὅλα διὰ μίας. Αἱ βιβλιοθήκαι νὰ κοποῦν εἰς δύο, εἰς τὴν θέσει πού ἐνώνεται τὸ ἐπάνω μέρος πού ἔχει τὰ γυαλιά, μὲ τὸ κάτω τὸ ξύλινο.

Σοῦ οὐσαινω νὰ προσέξῃς».

Δ. Σ.

«Υ. Γ. Θυμήσου τὸ στοργυλὸν τραπέζι, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητέρας».

Ὁ Πετρόδης εἶναι ὁ διευθυντὴς τοῦ τυπογραφείου. Ἦτο λόγιος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Κερκύρας εὐεργέτης διότι, ὡς γνωστὸν ἀφήκε τὴν περιουσίαν του πρὸς ὄφελος τῆς χώρας.

Κυριακὴ οἰκία ἐννοεῖται ἐν Ἑπτανήσῳ ἀκόμη ἢ πατρικὴ οἰκία ἐν ἡ παλαιόθεν κατοικοῦν οἱ

πρόγονοι, ἢ Domenicale, Ντομενικάλι κοινῶς εἰσέτι λέγεται.

Ἡ ἐπομένῃ ἐπιστολὴ ἀνεν ἡμερομηνίας ἐστάλη δι' ἐπιβάτου τῷ 1832.

Ἐγαπητὲ Μήμη,

Ἐύρον εὐχαριστημένους ἀνθρώπους καὶ τρόπους, τοὺς ὁποῖους δὲν δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὸ χαρτί, ὥστε μείνῃ ἡσυχος. Στέλλω δύο κιβωτιάκια τὴν κολλάναν διὰ τὴν μητέρα τοῦ κανονικοῦ Μέγκολα, τὸ κουτὶ διὰ τὸν κόμητα Νικόλαον Λούντζην διὰ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν γέροντα πού γνωρίζει, τὰ νευρόσπαστα εἰς τὴν μνηστήν μου, τὸ ὕδωρ τοῦ Καλιδώρ διὰ τὴν κυρίαν Λεκατσᾶ, τὴν τσοκολάταν διὰ τὴν Ἑλένην, τὰ καπελλάκια, εἴκοσι-τέσσαρα μπράτσα γαλάζιο ὄραο καὶ εἴκοσι δύο ἀπὸ πεπὶν τριανταφυλλὶ καὶ δύο ποδιὰς διὰ τὰ ἀνεψιδάκια.

Ἄν αὐτὰ δὲν μένουν εὐχαριστήματα, νὰ μοῦ τὸ εἰπῆς πῶς δύναμαι νὰ τὰ εὐχαριστήσω, καὶ

ΜΕΡΙΚΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΖΑΠΕΙΟΥ

Β. Μπανατούμπης

Γεώργιος Φοτλός

Κυρία Ε. Γεωργαντζή

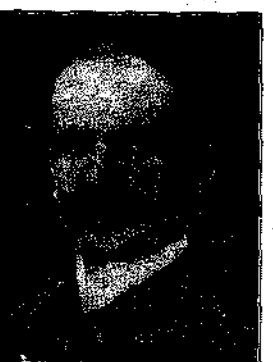
Θωμάς Θωμόπουλος

Ν. Γεωργαντζή

Ε. Ἰωαννίδης

Σ. Βικιάτος

Χ. Θεοδορακίδης

Α. Κογεβινάς

τὰ κάμω τρόπον νὰ βιανοποιηθοῦν αὐτὰ τὰ ἀγαπημένα πλάσματα. Ὁ Δ. ΣΟΥ

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης διὰ πρώτην φοράν μανθάνομεν δτι ὁ ποιητὴς εἶχε μνηστήρ. Ἄγνωστον ἡμῖν τίς ἦτο αὐτὴ καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐτελέσθη ὁ γάμος. Οἱ ἐπιζῶντες ἀνεψιοὶ τοῦ ποιητοῦ οὐδὲν περὶ τοῦτουθετικῶν γνωρίζουσι.

Ἐκθεσὴ 1 Ὀκτωβρίου Ε. Ν. 1832

Ἐγαπητὲ Δημήτριε,

Ἐτελείωσε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Στραγγῆ δὲν ἔφταια ἐγὼ διὰ τὰς προθεσμίας, τὰς ὁποίας ἐπρότεινα, διότι ἦσαν ἐκείναι, τὰς ὁποίας μεταχειρίσθη, μὲ καλὴν πρόθεσιν, ὁ Γαλβάνης, καὶ μ' ἐφάνησαν ἀρισταὶ καὶ δὲν ἐπροχώρησα. Λοιπὸν μὲ τὸν Γεώργιον ῥώσῃν κάμῃ ὅλα. — Διὰ τὸν ὑπερήτην δὲν μοῦ ὀμιλεῖς.

Τὸ πρᾶγμα πηγαίνει καλᾶ. Ὡς πρὸς τὰ βιβλία δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε, διότι τὰ τέσσαρα κιβώτια δὲν τ' ἀνοίξα ἀκόμη. Τὸν σάκκον καὶ τὸ κιβώτιον τῶν παζιμαδιῶν — σὲ εὐχαριστῶ — τὰ ἐπιστρέφω εἰς τὸν πλοίαρχον, εἰς τὸν ὁποῖον παραδίδω καὶ τὸ κιβώτιον καὶ τὸν μπουσούλα τῆς ἄλλης φορᾶς.

Ὅτι μοῦ γράφεις διὰ τὰ συμφέροντά μου, εἶναι καλᾶ, καὶ εἰμαι εὐχαριστημένος. Ἐφθάσεν ἡ ἐπιστολή σου τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὀμίλων περὶ τοῦ Ἰουλίου μὲ ἓνα ἀπὸ τοὺς φί-

Δις Φ. Τσίλλεο

λους μας. Ἐκείνο τὸ ὁποῖον γυρεύει δὲν δύναμαι νὰ τὸ κάμω μοῦ εἶναι ἐπιζήμιον.

Ἡ ἡσυχία ζωῆ, Ἐ! δὲν ὑπάρχει καλλίτερον πρᾶγμα. Αἱ ἐπιστολαὶ σου ἀρχίζου νὰ μὲ κάμουν νὰ γελῶ. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἐννοῆς ὅτι ἀνάμεσα εἰς ἓνα τρόπον ἡσυχον καὶ πρακτικὸν τῆς ζωῆς, φαίνεται μίᾳ συνεχῆς εἰρωνεία.

Ὁ Ἰ... Κ... σὲ ἐγέλασε διὰ δευτέραν φοράν; Ἐλπίζω νὰ σὲ γελάσῃ καὶ τὴν τρίτην καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἶσαι ἐγγυητὴς μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις. «Δὲν παύω νὰ ἔχω τὴν προσδοκίαν δτι θὰ ἐπιτύχωμεν ἐπὶ τέλους». Δὲν θέλουν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, λέγεις σὺ ἄλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ζητῶ, τί περιμένουν ἐκεῖνοι; Ἐκεῖνοι εἶναι ἔπειτα ἀπὸ ἐμέ. Ὁ Μαρῖνος Σιγοῦρος δὲν σοῦ εἶπε πλέον τίποτε; Ἄν δύνασαι ξεμπέρδενε τὸ ληοστάσι.

Ἐλαβα καὶ τὰ εἴκοσι τέσσαρα κολλονάτα τὰ ὁποῖα ὁ Γαλβάνης ἔλαβε ἀπὸ τὰς ὑπογραφᾶς τῆς Ἰδεολογίας τοῦ Κώστα.

Χαιρέτα μου τὰ κορίτσια — δὲν θέλουν τίποτε; Δὲν μὲ ἐνοχοῦν εἰπέ τους. Ἐτοῦτα ἵνε λόγια παράπολυ μεταξωτὰ — καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλένην. Ἐγὼ εἶμαι καλᾶ ποτὲ δὲν ἤμην ὀπως τὴν ὥρην. Εἰς οἰκίαν ἀριστων ἀνθρώπων καὶ ἡσυχῶν, καὶ βυθισμένος ἕως εἰς τὸν λαιμὸν εἰς τὰς μελέτας μου».

Δ. Σ.

[Συνέχεια] ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

Ἄι πέντε αὐτὰ λέξεις εἶναι γραμμέναι ἑλληνικά.

Μὰξ Φραλλῆ

ΣΟΠΕΝ 1810-1910

Προβλεβήκυια την ηλικίαν πλέον και διηγουμένη την ιστορίαν του βίου της η Γεωργία Σάνδη έγραψεν, αφού ανέφερε κάποιον από εκείνους που είχε αγαπήσει περισσότερο, — ήτο δὲ αὐτός, νομίζω ὁ Έβεράρ: «Εἶνε μὲν ἄλλη ψυχὴ, ὄχι ὀλιγώτερον ὠραία καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἀγνή, ἐν τῇ ἑσωτάτῃ αὐτῆς οὐσίᾳ, ὄχι ὀλιγώτερον πάσχουσα καὶ ταραγμένη εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, τὴν ὁποίαν ἐπανευρίσκω μὲ τὴν αὐτὴν γλυκειὰν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς διαλόγους μου μετὰ τῶν νεκρῶν ἢ εἰς τὴν προσδοκίαν τοῦ καλλιτέρου ἐκείνου κόσμου ὅπου μέλλομεν ν' ἀναγνωρισθῶμεν ὅλοι ὑπὸ τὰς ἀκτίνες φωτὸς ζωηροτέρου καὶ θειοτέρου τοῦ τῆς γῆς. Έννοῶ τὸν Φρειδερίκον Σοπέν...»

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἐδῶ κόσμου ἡ Γεωργία Σάνδη καὶ ὁ Σοπέν, καθὼς ἡ Γεωργία Σάνδη καὶ ὁ Μυσοῦ δὲν ἠμποροῦσαν ν' ἀναγνωρισθῶν. Δὲν ἦσαν πλασμένοι ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, ἀλλ' ὁ εἰς ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Μεταξὺ ἐκείνης καὶ ἐκείνου, εἶτε ὁ μέγας ποιητὴς, εἶτε ὁ μέγας μουσουργὸς ἦτο ἐκείνος, ἡ ἀντίθεσις, τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν χαρακτήρων ὑπῆρξε τὸ αὐτό, καὶ ἐν τῇ διπλῇ συναντήσει τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ὀδύνης, ἐκάτερος τῶν δύο, καθὼς ἐσχάτως παρετήρησεν ὁ Παῦλος Μπουρζέ, «δὲν εἶχεν ἄλλο ἄδικον ἢ διετιθεῖ τὴν ἰδίαν ἀνομικότητά του, ὅτι ἦτο αὐτὸς ὀστος».

Ἐκείνη εἶπε περὶ τοῦ Μυσοῦ. — «Ἦτο ἀπὸ τὰ ὄντα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παρ' ὅλον τὸ ὑπέροχον τῆς διανοίας καὶ τὸ ὀρμητικὸν τῆς καρδίας δὲν δύνανται νὰ φθάσουν εἰς τὸ κατακόρυφον τῶν θυμικῶν καὶ πνευματικῶν τῶν δυνάμεων χωρὶς νὰ περιπέσουν εἰς ἐν εἶδος διανοητικῆς ἐπιληψίας». Ἐκείνη εἶπε περὶ τοῦ Σοπέν. — «Τὸ πνεῦμα του ἦτο ὡσάν σὰρξ γυμνωμένη ἀπὸ τὴν ἐπίδερμίδα ἢ πτυχὴ ἐνός τριανταφύλλου, ἢ σκιά μίᾳς μύγας τὸν ἔκαμνε νὰ αἰμάσῃ». Καὶ ἂν ὑπάρχουν δύο εἶδη πνευμάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀτάραχος καὶ μεγαλοφυῆς αὐτὴ Γαλιῆς, εἶνε ἀκριβῶς τὰ πνεύματα τὰ ἔχοντα τὴν ὑπεραισθησίαν τῆς γυμνωμένης σαρκὸς καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἐπιληπτικά.

Ἡ εὐαισθησία αὐτὴ ἡ νοσηρὰ ὡς εἶπεν ἓνας Ἄγγλος κριτικὸς, the passionate excitability, ἰδοὺ ὅλη ἡ δυστυχία τοῦ Σοπέν, καὶ σχεδὸν ὅλη ἡ μεγαλοφυΐα του. Ἐπειδὴ τὸ πᾶν τὸν ἐπλήγνε, φαίνεται ὅτι ἠθέλησε τὸ πᾶν ν' ἀμβλύνη. Ἀπὸ τὰς ἐπωνυμίας καὶ μόνως μερικῶν ἐκ τῶν ἔργων του, — ἀπὸ τὰ «Βαλλίσματα ἢ τὰς νυκτωδίας», περιμένει κανεὶς, αἰσθάνεται ὡσάν κάποιαν νέαν νοχέλειαν, μίαν ἀσθησὴν ἀορίστου ποιήσεως καὶ σεληνόφωτος, τὴν ὁποίαν δὲν προσδίδουν οἱ παλαιότεροι καὶ ἀσθηρότεροι τίτλοι ὅσον Σονάται κλπ.

Ὁ Σοπέν πολλάκις εἶνε μέγας μύστης τῆς μελωδίας, ἀλλ' ἡ μελωδία του δὲν ἔχει ποτὲ τίποτε τὸ γωνιώδες ἢ τὸ τετραγωνικόν. Μαλακὴ, καμπυλωμένη, ἀσμένως λογιζομένη καὶ σεραπτεῖ, κυματίζει, κοιλαίνεται καὶ

ἀνακυρτοῦται. Μόλις γεννᾶται, καὶ ὁ μουσουργὸς ὡς νὰ εὗρισκεν ἤδη τὸ σχέδιον αὐτῆς ὑπὲρ τὸ δέον συγκεκριμένον ἢ τὴν αἴγλην τῆς ὑπὲρ τὸ δέον ζωηράν, τὴν μετριάζει καὶ τὴν ἀμβλύνει. Ἐπιδαφιλεῖται ἀφειδῶς περὶ αὐτὴν ὄχι πλέον τὰ «gruppettos» καὶ τῆς τριλλίης, λοχνὰ καὶ ἀλύγιστα κοσμήματα τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, ἀλλὰ τὰς διανθεῖς καὶ πλήρεις χλιδῆς γραμμὰς, τὰς πτυχώσεις, τὰς διαφανεῖς γάλας καὶ τοὺς πέπλους, ὅλα τ' ἀφθονα καὶ λιγυρὰ στολιδία ὕφους (style) ἀπαλυνθέντος καὶ ἀνακαινισθέντος.

Τοῦ ποιοῦ τοῦ τόνου (timbre) ὅσῳ καὶ τῆς μελωδίας ὁ Σοπέν ἀποτρομαῖζεται τὴν ξηρότητα καὶ τὴν τραχύτητα. Διὰ νὰ δονῆται ὁ τόνος χωρὶς ποτὲ νὰ πληγῆ ἢ νὰ ξεσχίξῃ τὸ αὐτὶ, τὸν περικαλύπτει, — κάμνων χρῆσιν τῶν pedales ὅσων κανεὶς πρὸ αὐτοῦ δὲν ἔκαμε, — διὰ τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τοῦ σκιάφωτος ἐκείνου ἐν τῷ ὁποίῳ πλέουν ἐνίοτε μερικὰ ἀπὸ τὰ ὠραιότερά του ἔργα.

Τέλος ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ῥυθμὸν, — καὶ ὅταν ἀκόμη πρόκειται περὶ τοῦ χαρακτηριστικότερου τῶν ῥυθμῶν ὁποῖος τοῦ στροβίλου (valse) ἢ ὁ τῆς μαζούρκας, — πολλάκις ὁ Σοπέν τὸν ἐχαλάρωσε. Tempo rubato, ὀστος εἶνε ὁ παρ' αὐτοῦ προτιμώμενος ῥυθμὸς. Τὸ ὁποῖον τί ἄλλο σημαίνει παρὰ ὅτι ἀπατᾷ τὸν ῥυθμὸν ἢ μάλλον ὅτι τὸν κλέπτει; Ἄγαπᾷ νὰ ὑπερκεῖται οὕτως εἰπεῖν τὴν φυγὴν καὶ τὴν ἀέναντον ῥοὴν τῆς διαρκείας ἡμῶν, ῥοὴν τὴν ὁποίαν αἱ ἀσταλασμένα μεγαλοφυΐα, οἱ κλασικοὶ, δὲν ἐφοβοῦντο νὰ σημεῖονουν τακτικῶς καὶ ἰσχυρῶς.

Κλασικός! Δι' ὅλους τοὺς ὡς ἔνω λόγους ἰδοὺ τί ὁ Σοπέν εἶνε ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ εἶνε βαθύτατα πρωτότυπος. Δὲν ὀφείλει τίποτε εἰς τὴν Ἰταλίαν, καθόσον καμία τέχνη δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του συγκεκριμένη, πλαστικὴ καὶ τοπικὴ. Οὔτε ἡ Γαλλία, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ Γερμανία, ἔχουσιν οἰονδήποτε δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ. Οὔτε κἂν ἠμποροῦν νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν. Δὲν ὑποτονθορῶζει (fredonner) καθόλου καθὼς οἱ Γάλλοι, δὲν τραγουδεῖ καθὼς οἱ Ἰταλοὶ, φιλοσοφεῖ ἀκόμη ὀλιγώτερον ὡς οἱ Γερμανοὶ. Κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν μορφήν τῆς φιλοσοφικῆς του σκέψεως διαφέρει ἀπὸ ὅλους τοὺς Γερμανοὺς, καὶ ἀπὸ ἐκείνους ἀκόμη οἱ ὁποῖοι παρουσιάζοντες μεγίστας μεταξὺ τῶν διαφορᾶς, παρέχον ἐν τούτοις κάποιαν μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότητα, οἰκογενειακὴν, καὶ οὕτως εἰπεῖν, φυλετικὴν. Ὁ Μπάχ καὶ ὁ Σούμαν, ὁ Μπάχ καὶ ὁ Βάγκερ εἶνε ὀλιγώτερον ἀνόμοιοι παρ' ὅσον εἶνε ἀνόμοιοι ὁ Σοπέν καὶ ὁ συνθέτης τοῦ «Clavessin bien temperé», ὁ συνθέτης τοῦ «Μανφρέδου» ἢ ὁ συνθέτης τῆς «Βαλκῆρης». Διότι ὅλοι οἱ Γερμανοὶ κέκτηνται εἰς βαθμὸν πολὺ ἄνισον, ἀλλ' εἰς κάποιον πάντοτε βαθμὸν, τὸ πνεῦμα τῆς πολυφωνίας καὶ τῆς συμφωνίας. Συνδυάζουν καὶ ἀναπτύσσουν. Τὸ δὲ διπλοῦν τοῦτο πνεῦμα ἐλλεῖπει ἐντελῶς ἀπὸ τὸν Φρειδερίκον Σοπέν.

Ἀλλὰ ἡ καρδιά τοῦ ἔθνους του ἐπάλλεν εἰς τὸ στήθος του. Δὲν γνωρίζω κανένα ἄλλον μουσουργὸν περισσότερο ἀπὸ αὐτὸν πατριωτικὸν καὶ ἐθνικόν. Εἶνε αὐτὸς Πολωνὸς περισσότερο ἢ ὅσον ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶνε Γάλλοι, Ἰταλοὶ ἢ Γερμανοὶ. Φέρει τὸν τύπον τῆς πατρίδος του, μόνον τῆς πατρίδος του, καὶ τῆς πατρίδος μυριοπληγωμένης καὶ νεκρᾶς ἢ μουσικὴ του θὰ παραμεινῇ ὡς ἡ ψυχὴ ἢ ἡ ἀθάνατος. Ψυχὴ μελαγχολικὴ καὶ θρηνώδης, τὴν ὁποίαν εἰς τὰς «νυκτωδίας», εἰς τὰ «βαλλίσματα» θ' ἀκούομεν νὰ στεναῖξῃ καὶ νὰ νοσταλγῇ αἰώνως. Ψυχὴ εὐγενικώτατα ἀβρὰ καὶ γοητευτικὴ ἐν τῇ ἐπιστηθιότητι τῶν στροβίλων καὶ τῶν μαζούρκων. Ψυχὴ ἐνίοτε ἠρωϊκὴ εἰς τὰς «πολωνικὰς» «Polonaises» ἀπὸ τὰς ὁποίας πλείονες τῆς μίᾳς εἶνε ἀριστουργήματα ἐπικά καὶ θριαμβευτικά.

Τὸν ῥυθμὸν αὐτὸν, τοῦλάχιστον, ὁ Σοπέν, δὲν τὸν ἐχαλάρωσε, δὲν τὸν ἐξελεύρισε. Πῶς τὸν τονοῖ ἐξεναντίας καὶ τὸν ἐνδυναμώνει!

Ἀπὸ ποῖον ὕψος καὶ μὲ ποῖαν δριμύνη, μὲ ποῖα κατακαλισμάτα καὶ ποῖους κατακρημνισμοὺς μουσικῶν κλιμάκων ἐπισπεύδει τὴν πτώσιν τοῦ τόνου καὶ τὸν καταφέρει ὡς κόπανον! Τὸ κάμνει διὰ νὰ τὸν ἐμπηγνῇ βαθύτερα διὰ νὰ κτυποῦν δυνατώτερα τὸν ῥυθμὸν οἱ χορευταὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ σχεδὸν ἰεροῦ χοροῦ καὶ ν' ἀποκομίζον οὕτως εἰς τὰ πόδια τῶν διὰ τὴν ἔξορην ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἐνθυμηθῆτε τὸν Ρομπινσταῖν ὅταν ἐπαῖξε τὴν ὀγδόην «πολωνικὴν», ἐκείνην μὲ τὰς πολλὰς «ὀκτάβας». Ἐνθυμηθῆτε ἐκείνας τὰς φοβερὰς συγχορδίας τὰς ὁποίας αἱ δύο τοῦ χεῖρες, χεῖρες γίγαντος, ἐφαίνοντο ὅτι μόλις ἐπήρουν διὰ νὰ

τὰς κρούουν ἀκεραίας. Ἐνθυμηθῆτε τὸ κολοσσαῖον crescendo, τὴν ἀλληλουχίαν ἐκείνην τῶν κεραιῶν, τὸ πομπῶδες καὶ τὴν χλιδῆν καὶ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν πάταγον, καὶ εἰπέτε, ποῖα ποτὲ μουσικὴ ἀνεκάλεσεν ἐν διακόσμῳ πομπωδεστέρῳ λαμπροτέρῳ ὀπτασίαν ἐνός λαοῦ βαδίζοντος πρὸς τὸν θάνατον ἢ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

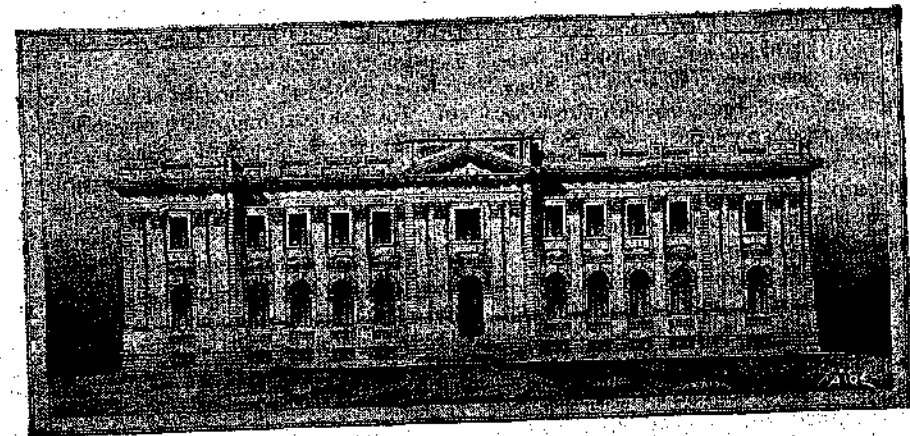
Καὶ ἐν τούτοις ὁ Σοπέν δὲν εἶνε ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους μεταξὺ τῶν μεγάλων. Μαζὶ μὲ τὴν ποιήσιν καὶ μὲ τὸ πάθος, μὲ τὴν διάθεσιν τὴν εὐφάνταστον, τὴν ἱπποτικὴν παραφορὰν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, μαζὶ μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα ἀπέτέλεσαν τὴν γοητείαν, τὸ κάλλος, τὴν δόξαν τῆς πατρίδος του, φέρει πρὸς τοῦτοις ἐν ἐαυτῷ τὰ αὐτὰ αἰτία τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς φθορᾶς νεσρα ἀτίθασσα καὶ ἐμπαθῆ, περισσότερο φαντασίαν ἢ λογικὴν, διάθεσιν ἀνόμαλον καὶ κάποιαν κλίσην, κάποιον ἔρωτα πρὸς πᾶν τὸ ψευδολάμπον, τὸ ἐπιπολαῖως στυλιπνὸν πρὸς τὰ κοίλα καὶ κενὰ κοσμήματα καὶ πρὸς τὴν ὀλην ἐπιπολαίαν ἐπίδειξιν.

Ἡ μητέρα τοῦ Λαδισλάου Βόλσκη ἔλεγε κάποτε πρὸς τὸν νεαρὸν αὐτὸν παράφρονα: «Εἶνε ὠραῖον νὰ εἶνε κανεὶς ἥρωας. Εἶνε ὁμως ἀκόμη ὠραιότερον νὰ εἶνε κανεὶς μὴ συνείδησις».

Ἡ συνέχεια τοῦ μυθιστορήματος ἀπέδειξε ὅτι εἶχε δίκαιον. Τὸ κράτος τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἡ αὐτοκαταναγώγησις, ἡ σωφροσύνη, ἡ βούλησις ἐλευθερὰ καὶ πανίσχυρος, ἐν τῇ τέχνῃ ὡς καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἰδοὺ αἱ θεμελιώδεις δυνάμεις καὶ αἱ ὑπερταταί ἀρεταί. Ὁ Σοπέν δὲν εἶνε ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὰς εἶχον.

[Μετᾶφρασις X. Θ. Δ.]

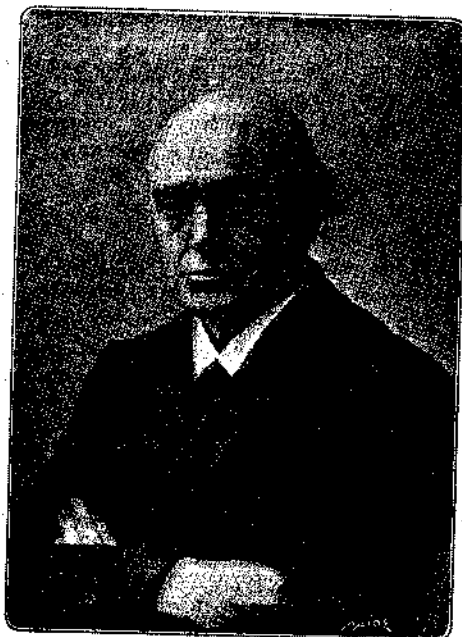
CAMILLE BELLAIGUE

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ, X. ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΗΡΙΟΥ

ΙΒΑΝ ΦΟΝ ΜΥΛΛΕΡ

ΙΒΑΝ ΦΟΝ ΜΥΛΛΕΡ

Οί φίλοι Βαυαροί δὲν θὰ εἶχον ἴσως ἄδικον, εἰάν ἔτρεπον ἀκόμη μνησικακίαν τινὰ διὰ τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο πολιτικὸν σφάλμα, διὰ τὸ ὁποῖον πικρῶς μετεμνήθη τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος. Τούναντιον ὅμως οἱ Βαυαροὶ εἶναι ἀκριβῶς οἱ μᾶλλον συμπαιῶς διακείμενοι πρὸς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ἐξ ὅλων τῶν γερμανικῶν φύλων. Ἴσως τὸ ψυχολογικὸν τοῦτο φαινόμενον ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ καταστή ὑπεύθυνον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διὰ τὴν σατανικὴν πολιτικὴν πλεκτάνην, τὴν ὁποῖαν καλῆ τῆ πίστι καὶ πρὸς ἴδιαν μᾶλλον ζημίαν ἀσυναίσθητως ἐξυληρέτησεν.

Ὅποσδήποτε τὸ Μόναχον — δύναται νὰ εἴπῃ τις — εἶναι σήμερον ἡ τελευταία ἐστία τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, διότι εὐτυχῶς παρὰ τὸν Ἰσαρον δὲν ἐξέλιπον οἱ εἰλικρινεῖς φίλοι τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Ἐκεῖ εὐρίσκει τις ἄλλως τε τὰς ὥραιās ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, τόσα καὶ τόσα θαυμάσια λείψανα τῆς Λουδοβικείου ἐποχῆς. Ὑψούνται ἐκεῖ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς πλατείας ὑπερήφανα τὰ Προπύλαια φέροντα ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, με ἑλληνικὰ γράμματα, ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἡ κομψὴ Στοὰ τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου (Hofgarten - Arkaden) με τὰς ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἡμικατα-

στραφείσας εἰκόνας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἐν συμβολικῇ συναδελφώσει πρὸς τὰς εἰς ὀλίγων βηματικῶν ἀπόστασιν εὐρισκομένας εἰκόνας τῆς ἐθνικῆς βαναρικής ιστορίας.

Πάντα ταῦτα ὑπενθυμίζουσι τὸν πάλαι ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐπιζῆ ἀκόμη εἰς τὰς ψυχὰς ὀλίγων μόνον ἀνδρῶν, ὧν εἰς εἶναι ὁ Ἰβάν φὸν Μύλλερ.

Ποῖος Ἕλλην, ἐξ ὅσων ἐσπούδασαν εἰς τὴν βαναρικήν πρωτεύουσαν, δὲν γνωρίζει καὶ δὲν ἀναπολεῖ εὐγνωμόνως τὴν εὐγενῆ μορφήν, με τὰ ζωηρὰ καὶ συμπαιῶ χαρκτηριστικὰ τοῦ σοφοῦ φιλολόγου, οὗτινος τὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, ἐν Ἐρλάγγῃ καὶ ἐν Μονάχῳ, κατέστησαν παροιμιώδη; Καὶ ὄντως ὁ Ἰβάν φὸν Μύλλερ εἶναι ὁ κλασικὸς τύπος τοῦ φιλέλληνοσ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, τὴν ὁποῖαν ἐνεθουσίαζον αἱ ὑψηλαὶ ἰδέαι, αἵτινες σήμερον ἐξεωκώπησαν τέλειον ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν πλουτοκρατικῶν συμπερόντων.

Ὁ Iwan von Müller ἐγεννήθη τῆ 20^ῆ Μαΐου 1830 ἐν Wunsiedel, πόλιν τῆς Βαυαρίας παρὰ τὸν Ἐρκυναῖον δρυμόν. Ἐσπούδασε δὲ φιλολογίαν καὶ μαθηματικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἐρλάγγης (1848-53). Ἀριστεύσας διωρίσθη ἔφορος τοῦ ἐν Ansbach βασιλικοῦ οἰκοτροφείου, τῷ δὲ 1858 καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Zweibrücken τοῦ Παλατινάτου, μετατθεῖς τῷ 1862 εἰς Ἐρλάγγην. Μετὰ διετίαν ἐγένετο καθηγητῆς τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἐρλάγγης.

Κατὰ τὸ 1893 μετετέθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου καὶ διωρίσθη συγχρόνως μέλος τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου καὶ διευθυντῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Φροντιστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ δὲ ἐπιὸν ἔτος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ μυστικοῦ συμβούλου τῆς βαναρικής κυβερνήσεως. Φέρει ἐπίσης τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου καὶ εἶναι μέλος τακτικῶν τῆς Βασ. βαναρικής ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

Σειρὰν ὀλην φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν συγγραμμάτων¹ ὀφείλει ἡ ἐπιστῆμη εἰς τὸν Μύλλερ,

¹ Symbolae criticae et exeget. ad Platonis de republica I. VI (1865), Observationes criticae in Aeschylus Choephoros (1867), Observ. in Ciceronis de finibus libros p. 2 (1870) Quaestiones crit. de Galeni libris peri τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων (1871-2), Galeni libellus qui inscribitur ὅτι ἀριστος ἱατρος καὶ φιλόσοφος (1873), Galeni de placitis Hippocratis et Platonis (1874), Quaestiones de Chalcidii in Timaeum Platonis comm. 3 spec. (1875-78), de Seminae philolog. Erlangensis ortu et fati (1878), Specim. duo nov. edit. libri Galeniani, qui inscribi-

δουσι ἀπὸ τοῦ 1885 ἐκδίδει τῆ συνεργασία τῶν διαπρεπεστέρων γερμανῶν ἐπιστημόνων τὸ πολύτιμον σύστημα τῆς Κλασικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστῆμης (Handbuch der Klassischen Altertumswissenschaft in systematischer Darstellung), ἐν ᾧ ὁ ἴδιος ἐπραγματεύθη τὰς ἑλληνικὰς ἰδιωτικὰς ἀρχαιότητες. (Griechische Privataltertümer, 1887).

Ἀπὸ τοῦ 1905 ὁ Μύλλερ ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καίτερον ἔχων ἀκμαίας ἀκόμη τὰς

δυνάμεις, παρὰ τὸν βαρὺν φόρτον τῶν ἐβδομηκοντα καὶ ὀκτώ ἐτῶν. Ζωηρὰ ὅμως θὰ παραμένῃ πάντοτε ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ, καὶ μακρὰν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ περιβόλου εὐρισκομένου, ἀνεξίτηλα δὲ θὰ φαίνονται τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐχάρραξεν. Εἰς δὲ τὸ σεμνὸν ἐρημητήριόν του θὰ παρακολουθῶσι τὸν σοφὸν γέροντα ἡ τιμὴ τῆς ἐπιστῆμης καὶ ἡ αἰδῖος εὐγνωμοσύνη τοῦ ἑλληνισμοῦ.

[Βερολίνον]

ΒΟΡΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Αἱ ὑπὸ διαφόρων ξένων καὶ ἡμετέρων γενόμεναι μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις Ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, λαογραφικοῦ πάσαι χαρακτήρος, γνωστὸν εἶνε ὅτι ἔχουν πρὸ πολλοῦ ἐξαντληθῆ. Μερικὰ μάλιστα, καθὼς αἱ τοῦ Passow καὶ τοῦ Fauriel ἀναγράφονται κάπου κάπου εἰς τοὺς καταλόγους τῶν παλαιοπωλικῶν βιβλιοπωλείων τῆς Ἐδρῶπης με ὑπερόγκους τιμὰς, ὡς ἀποτελοῦσαι σπάνιον θῆραμα διὰ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὴν λαογραφίαν τῶν ἀνατολικῶν ἔθνῶν. Ἄλλ' αἱ συλλογαὶ αὐταί, γραφεῖσαι διὰ μέσου τοῦ ψυχροῦ φακοῦ τῆς ἐπιστῆμης, χωρὶς αἰσθητικῶν ἐνθουσιασμῶν, ἀποτελοῦν μᾶλλον μνημεῖα μελέτης τοῦ ἔθνικοῦ μας βίου, παρὰ ἔργα λογοτεχνικά.

Οἱ κύκλοι ὅμως τῶν φιλαναγνωστῶν, καὶ ὅσοι ἐν γενεῖ θέλον νὰ ἔχουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην των τὸν Δημόδη Ποιητῆν, πλάι εἰς τὸν Σολωμόν, τὸν Κάλβον, τὸν Βαλαωρίτην, καθόλου, ἢ πολὺ ὀλίγον ἱκανοποιούνται με τὰς συλλογὰς αὐτάς, πολλὰ τῶν ὁποῖων — ἂς σημειωθῆ καὶ τοῦτο — περιέχουν σφάλματα, καὶ διαστρεφᾶς λέξεων, καὶ ἐπεξεργασίαν στίχων, ἀπὸ ἀγνοίαν τῆς γλώσσης ἢ ἐλαφρότητα, ἢ κακὴν ἀντίληψιν.

Διὰ τοῦτο ἀνάγκη ἀληθῶς ἔθνικῆ καὶ φιλολογικῆ ἦτο νὰ γίνῃ μία ἐκδοσις περιέχουσα τ' ἀριστοτεχνικὰ τῆς δημοτικῆς ποιήσεώς μας, με κατὰ τὴν μεθοδικὴν, μ' εὐσυνείδητον ἐρευναν, καὶ καλαισθητικὸν ἐκλογὴν τῶν ὠριωτέρων παραλλαγῶν καθενὸς ποιήματος, οὕτως ὥστε νὰ δίδεται ἀμέσως εἰς τὸν ἀναγνώστην συγκεντρωμένη ἰδέα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς ποιητικῆς ἀντιλήψεως τῆς φύλης. Ἐκδοσις, ἐγκλειουσα εἰς τὰς σελίδας τῆς ἀκεραίας τὴν ψυχὴν τοῦ δημόδου ψάλτου. Τὴν συλλογὴν αὐτήν, τὴν ὁποῖαν ἀνεیرهῖθῃ κάθε φίλος τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ, καὶ θαυμαστῆς τῆς λαϊκῆς μας φιλολογίας, κατήρτισε καὶ ἔφερεν εἰς πέρας ὁ συνεργάτης μας κ. Ἄγιος Θέρος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις μελετητὰς καὶ συλλέκτας λαογραφικῆς ἔλης, ἐκδίδει δὲ κατ' αὐτὰς εἰς κομφοτάτον τόμον σχηματῶν 800 ὑπὸ τὸν ἀπλοῦν τίτλον «Δημοτικὰ Τραγουδία», ἡ ἀρτιούστατος «Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ Φοῖβος».

Τὸ βιβλίον περιέχει ὑπερ τὰ ἑκατόν, ἀπὸ τὰ θαυμα-

τα, ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐπονται 2 προορ. (1880-85). Ἐξέδωκε πρὸς τοῦτοις τὰ πρακτικὰ τὸ ἐν Ἐρλάγγῃ Φιλολ. Φροντιστηρίου (1878-92), τὰς ἐπιτηρίδας τῆς Κλασικῆς Φιλολογίας (1883-1898) καὶ ἄλλα. Ἐκ τῶν κτ' φιλολογικῶν ἔργων τοῦ Μύλλερ μνημονευτέον δύο διαλέξεις περὶ τῶν μουσικῶν Chopin καὶ Liszt καὶ τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησε κατὰ τὸ 1878 γενόμενος ἀντιπρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης (πρώτανις εἶναι ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Βαυαρίας).

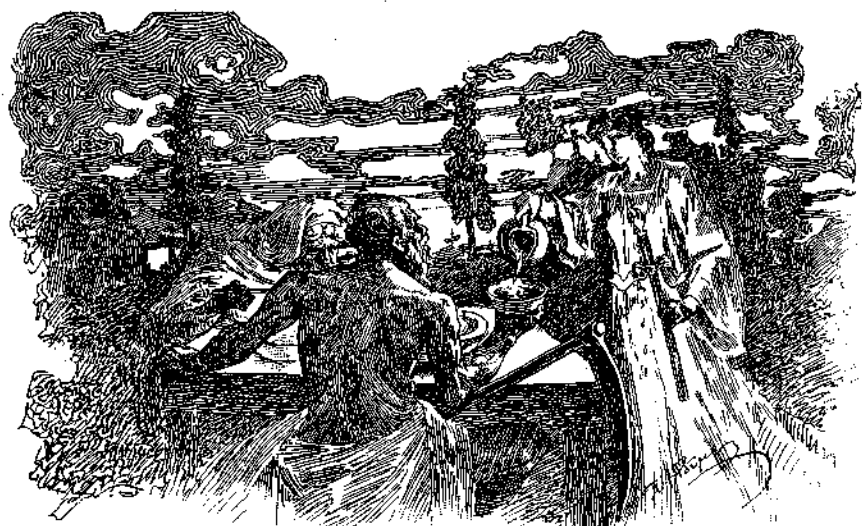
στοτέρα δημοτικὰ τραγουδία, συλλεγέτα ἐκ τῶν παλαιῶν ἐκδοσῶν συλλογῶν Passow, Fauriel, Zampellou, Μανούσου, Marcellus, Kind, Legrand, Schmidt, Ἀραβαντινοῦ, Tommaseo, κλπ. καὶ ἀπὸ διάφορα περιοδικὰ, μονογραφίας, φυλλάδια μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ πλεῖστα ἀνεκδοτὰ τραγουδία καὶ ἀνεκδότους παραλλαγὰς ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς «Δημόδη Συλλεκτα», τοῦ μακαρίτου σχολάρχου Ἰω. Γ. Θεοδοροπούλου, καὶ ἐκ τῆς ἐπίσης ἀνεκδότου συλλογῆς τοῦ κ. Ἄγιος Θέρος, «Τοῦ Ταυγέτου Ἀντίλαλοι». Στολιζέται δὲ ἡ ἐκδοσις με ἐξ ὠραίας εἰκονογραφίας ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην κ. Π. Ροῦμτον, ἑλληνικωτάτας τὸν χαρακτήρα, ἐμπνευσμένας ἀπὸ τὰ τραγουδία ἀπ' εὐθείας καὶ βαλμένας ὡς προμετωπίδας εἰς καθένα ἀπὸ τὰ πέντε τμήματα τοῦ βιβλίου: τῆς Ἀγάπης τῶν Ἀρμάτων, τοῦ Θανάτου κτλ. Μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς εἰκόνας, τὴν τὴν προμετωπίδα καὶ τὰ τραγουδία τοῦ θαύτου δημοσιεύομεν ἐδῶ χάριν τῶν ἀναγνοσῶν τῶν «Παναθηναίων» καὶ ὡς δείγμα τῆς χαρακτηριστικῆς εἰκονογραφίσεως τοῦ βιβλίου.

Τῶν τραγουδιῶν προτάσσεται ὡς πρόλογος ἡ ὠραία διάλεξις, τὴν ὁποῖαν ὁ κ. Θέρος ἔκαμε πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων εἰς τὴν ἀθήουσαν τοῦ Ὁδείου, εἰς τὴν σειρὰν τῶν διαλέξεων τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κόσμου».

Ἐκ τοῦ προλόγου αὐτοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς μέρη:

«... Ἡ Ἑλληνικὴ γῆ, με τὴν ἀδρὰν καὶ πολὺβλαστον Φύσιν καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀνθρώπινον δένδρον, τὸ ὁποῖον μέσα εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς ριζοφυεῖ καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς ἀπλώνει τοὺς πολυφύλλους κλάδους του, φυσικὸν ἦτο καὶ ποιητικὴν δημοτικὴν ἰσχυροτάτην καὶ ἰδιουπωτάτην νὰ παραγάγῃ, καὶ θαυμαστὴν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνῶν ἄλλως καὶ κλιματικοὶ λόγοι συντείνου, ἀφοῦ κείται πλησιέστερα καὶ πρὸς τὴν αἰσθηματικὴν Μεσημβριαν καὶ πρὸς τὴν εὐφάνταστον Ἀνατολήν.

Καὶ εἶνε ἡ ποιησις αὐτὴ συνέχεια ἀδιάπαντος κ' ἐπακολούθημα φυσικῶν τῆς ποιητικῆς τοῦ ἔθνους ζωῆς καὶ τῆς πνευματικῆς τὸν ἐξελίξεως, ἀπὸ τὴν Ὀμηρικὴν γιγαντομαχίαν, ἕως τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ 21. Καὶ ἀποδεικνύει, καὶ βροντοφωνεῖ, μαζῆ με τόσα ἄλλα τεκμήρια τρανά, τὴν ἀδιάσπαστον ὁμογένειαν τῆς ἀρχαίας ψυχῆς με τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, τὴν ἀμεσον κληρονόμον τῆς διότι, ὅπως εἰς τὴν ζωὴν μας ὀλην, οὕτωπῶς καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν μας ποιήσιν,

ΑΠΟ ΤΑ "ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ", ΣΧΒΑ. Π. ΡΟΥΜΠΟΥ

... Γιατί δευπνῆ ἡ μαύρη Γῆς καὶ τρώει ὁ μαύρος Χάρος, Κρατῶ κερὶ νῆν τοὺς φωτῶ, γυαλί νῆν τοὺς κερνάω...

βαδύταται εἰν' αἱ ὄξαι, τὰς ὁποίας ἀπλῶναι ὁ ἀρχαῖος κόσμος, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐμφαντικωτάτη τῶν ἐκδηλώσεών του, ἡ Μυθολογία: διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ δὲν ἐφυγαδεύθησαν, ἀλλὰ μὲ νέας μορφὰς καὶ νέα ὀνόματα, ζοῦν παντοτενῶς ἀνάμεσόν μας, εἰς τὰ βουνά μας, εἰς τὰ λαγκαδία μας, εἰς τὰ κρογιάλια μας: τὸν Δία, τὸν «πατέρα θεῶν τε ἀνθρώπων τε», δὲν μᾶς ἐνθυμίζει κάπως ὁ μέγας Παντοκράτωρ τοῦ τρούλλου; Μὴ τάχα ἡ Παναγία Παρθένος δὲν ἐλατρεύθη εἰς τὰ παλαιὰ τεμένη τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς; Καὶ ὁ διφρηλάτης νεανίας Ἀπόλλων ζῆ ἐνσαρκωμένος, ἀλλὰ λευκοπώγων τώρα, εἰς τὸν διφρηλάτην γέροντα, τὸν προφήτην Ἥλιον, τοῦ ὁποίου ὁ διὰ πυρῶν εἰδωλολατρικὸς ἑορτασμός ἐξακολουθεῖ ἀκόμη εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν μας γύρω εἰς τὴν ὑψηλοτάτην μάλιστα κορυφὴν τοῦ Ταῦγέτου εἶδα πρὸ δεκαετίας εἰκόνα τοῦ Προφήτου, ἐπὶ μαρμαίρου χαραγμένην, φέρουσαν τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιγραφὴν: «Ὁ προφήτης τοῦ Ἥλιου». Καὶ ὁ πολυαθλὸς Διγενὴς Ἀκρίτας, ὁ μέγας ἦρωσ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους μας, τί ἄλλο εἶνε, παρὰ μυθικὸς ἦρωσ, ἡμίθεος Διογενὴς, ὡσὰν ἄλλος Ἡρακλῆς; Καὶ ἡ αἴγλη τοῦ Ὀλύμπου τῶν ἀρχαίων θεῶν δὲν λάμπει καὶ τώρα εἰς τὸν νέον μας Ὀλυμπον τῶν ἀρματωλῶν καὶ τῶν κλεφτῶν;

Αἱ Μοῖραι ἀκούραστοι ἐπὶ τόσους αἰῶνας, κυβερνοῦν καὶ διαφεριτεύουν τὰς τύχας τῶν θνητῶν αἱ Νηρηίδες, τὰ Στοιχεῖα τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποταμῶν, τὰ Πνεύματα τῶν λαγκαδιῶν καὶ τῶν ὀρέων καὶ τῶν πηγαδιῶν, ὁ Δράκος, οἱ Βρυκόλακες, αἱ Μάγισσαι, ἐξασκοῦν τὴν ἰδίαν γοη-

τείαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ μας καὶ μένον παραστάται τοῦ βίου του, ὅπως εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν τὰ ἴδια, ἢ ἀνάλογα ὑπερφυσικὰ ὄντα.

Ἄλλη ἐκδήλωσις τῆς ἐνόητης τῆς Ἐθνικῆς Ψυχῆς εἶνε τὸ αἰσθημα τοῦ δεσμοῦ τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὴν Φύσιν καὶ ἡ προσωποποιήσις τῶν φαινομένων τῆς καὶ τῶν δυνάμεών τῆς: καὶ αὐτὰ δὲ ἀποτελοῦν τὸ θέμα πολλῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν: ὅλα τὰ ψυχα καὶ τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα ἐνσαρκώνονται καὶ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ ἔχουν λαλιὰν καὶ αἰσθημα. Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσαβος, τὰ δύο βουνά, μαλώνουν μεταξύ των: ὁ Παρνασσὸς ὁμιλεῖ πρὸς τὸν κάμπον καὶ παραπονεῖται τὰ παιδιὰ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ὁμιλοῦν πρὸς τὴν σελήνην καὶ τὴν πικρακαλοῦν νὰ τὰ φωτίσῃ: τάνθη φιλονεικοῦν.

Τὸ ποῖο εἶνε τὸ καλλίτερον καὶ ποῖο μυρίζει κάλλιο;

ὁ Ἥλιος συνομιλεῖ μὲ τὴν πληγωμένην ἐλαφρίαν: τὰ πτηνὰ λαλοῦν «μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα»: τὸ ἀηδόνι κλαίει τὸν ἀρματωλὸν τὸ χελιδόνι φέρει μηνύματα καὶ προαγγέλλει τὴν ἀνοιξάν, ὅπως εἰς τὸ ἀρχαῖον χελιδόνισμα ὁ ἀετὸς καὶ ἡ κέρδικα ὁμιλοῦν ἢ θρηνοῦν, ἢ συμβουλεύουν, ἢ προμαντεύουν καὶ ὁλος ὁ κόσμος τῆς Φύσεως, εἴτ' ἐνόργανος, εἴτ' ἀνόργανος ζῆ καὶ κινεῖται καὶ συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τὸ δράμα τῆς ζωῆς. Ὡς κορύφωμα δὲ ὁ Χάρων, ὁ παλαιὸς πορθμεὺς τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος, Χάρων τώρα στυγνός, ἀλλὰ πάντοτε νεκροπομπὸς ἀκούραστος, ἐπὶ αἰῶνας αἰῶνων.

Πλὴν τῆς Μυθολογίας καὶ τοῦ δεσμοῦ πρὸς

τὴν Φύσιν, εἰς τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια καθρεπίζονται, ὡσὰν εἰς καθαρὸν βενετικὸν κρυστάλλον, οἱ στοχασμοί, αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ συναισθήματα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, τὰ ὁποῖα μένον ἀναλλοίωτα καὶ ἀπαρασάλευτα κτήματα τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, παρ' ὅλην τοῦ χρόνου τὴν πάροδον.

Ἡ Ἀγάπη, ἡ μεγάλη, ὑπὸ τὰς μορφὰς τῆς ὄλας, ἔρωσ, ἀγάπη συζυγικῆ, στοργῆ πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ πρὸς τὰ τέκνα, ἀδελφικῆ ἀγάπη, φιλοξενία, εἶνε θέματα προσφιλῆ εἰς τὸ δημοτικὸν ἔπος. Παρὰ τὴν χορδὴν δὲ τῆς Ἀγάπης, αἱ δύο ἄλλαι κύριαι χορδαὶ τῆς λαϊκῆς λύρας εἶνε ἡ Πατρις καὶ ὁ Θάνατος. Ἡ εὐφροσύνη ἀντίληψις τῆς ἀγάπης, ἡ ἰσχυρὰ καὶ στοργικῆ προσήλωσις εἰς τὸ πάτριον χῶμα, τὸ γαλήνιον καὶ δίχως φόβον ἀντίκρουσμα τοῦ θανάτου, τρία γνωρίσματα τρανὰ τοῦ ἀρχαίου βίου, ἐκτυλίσσονται ζωογονημένα εἰς τὰς στροφὰς τὰς ἀδιακοσμήτους τοῦ λαϊκοῦ ποιητοῦ.

Ἴδου καὶ ὁ ἐπίλογος:

«Ὁ Δῆμος ὁ Τραγουδιστῆς δὲν ἀπέθανεν. Ὁ Δῆμος ὁ Τραγουδιστῆς ζῆ τῆς λύρας του μόνον αἱ πολυδόνητοι χορδαὶ ἤρεμοῦν, ἀποκαμωμένα ἀπὸ τὰ θούρια τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος: διότι μόνον τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑψηλὰ συστέλλουν τὰ δάκτυλα τοῦ Ἐθνικοῦ Ραψωδοῦ καὶ κρούουν τὴν

λύραν καὶ μὲ τὰς στροφὰς, τὰς ὁποίας ἀναμέλπει ἢ λύρα του, πτερώνονται οἱ λογισμοὶ τῆς Φυλῆς: προχθὲς ἀκόμη, δταν ἡ Πάργα ἐπαλήθη ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὸν Ἀλῆ-πασσάν καὶ οἱ Παργινοὶ, φεύγοντες ἀπὸ τὴν πατρικὴν γῆν, ἐξέδωσαν τῶν προγόνων τὰ ὄσια καὶ τὰ ἔκαιαν εἰς μεγάλην πυρᾶν, εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως, ἐψάλλε:

Πάρτε, μανάδες, τὰ παιδιά, παπάδες τοὺς Ἅγιους, Ἄστε, λεβέντες, τάρματα, ἀφήστε τὰ τουφέκια, Σκάψτε βαθειά, σκάψτε πλατεῖα ὅλα σας τὰ κιβούρια, Καὶ τάντρωιωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τῶν γονῶν σας... Τοῦρκους δὲν προσκυνησανε, Τοῦρκοι μὴ τὰ πατήσουν!

Καὶ τώρα προσμένει πάλιν τὴν νέαν ἀνοιξάν καὶ τὴν νέαν βλάστησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν νέον τῆς γῆς τῆς κλονισμὸν, διὰ νὰ ὑψωθῇ καὶ πάλιν καὶ ν' ἀντιλαλήσῃ, γενναῖον καὶ ρυθμικόν, τὸ Ἑλληνικὸν τραγοῦδι, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα ζῆ ὀλόφωτος καὶ πολὺρρυθμος ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ, ἢ μία, ἢ ἀεζωος, ἢ αἰωνία.

Ὡς δείγμα τῶν τραγουδιῶν, τὰ ὁποῖα περιέχει τὸ ἀγγελλόμενον βιβλίον, δημοσιεύομεν εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ παρόντος τεύχους τῶν «Παναθηναίων» χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας δύο τραγοῦδια: τὰ «Δάκρυα» καὶ τὴν «Ἀρετὴν» μὲ ὠραίας ἀνεκδότους παραλλαγὰς ἐκ Λακεδαιμόνου ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀγιδος Θέρου.

M.

ΛΕΥΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ*

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΑΣΤΕΓΚΑΣ

Τὴ μισή μου ἱστορία τὴν γνωρίζετε: ξέρετε πὼς ἔχω μιὰ γιαγιά!

— Ἄν καὶ ἡ ἄλλη μισὴ πάη τόσο μακριά... — Σωπάτε καὶ ἀκούστε. Μὲ μιὰ συμφωνία: νὰ μὴ μὲ σταματᾶτε: πρέπει ὁλοένα νὰ σωπαίνετε. Λοιπὸν, ἔχω μιὰ γρηὰ γιαγιά. Ἐμεῖνα μαζί τῆς μικρὸ κοριτσάκι, γιατί ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα μου ἀπόθαναν γρηγορὰ. Ἡ γιαγιά μου ἦταν μιὰ φορὰ νέα—χρόνια τώρα.—Μ' ἐμαθε γαλλικὰ καὶ χίλια πράγματα. Δεκαπέντε χρόνων—εἶμαι τώρα δεκαεπτὰ—ἐτελείωσα τὰ μαθημάτά μου: δὲν θὰ σᾶς πῶ τί ἔκαμα. Ὅχι πὼς ἔκαμα τίποτε σοβαρὸ. Μὰ ἡ γιαγιά μου, ὅπως σᾶς εἶπα, μ' ἐκαρφίτωσε στὸ φουστάνι τῆς καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἔτσι θὰ περάσω με ὅλη τὴ ζωὴ μου. Δὲν μπορούσα νὰ ξεφύγω: ἔπρεπε πάντα στὸ πλάι τῆς νὰ μελετῶ. Μιὰ φορὰ τὴν ἐγέλασα: ἔπεισα τὴ Φέκλα, τὴν ὑπερέτριά μου, νὰ πάη τὴ θέσι μου. Τὴν ὦρα ποὺ ἀποκοιμή-

θηκε ἡ γιαγιά μου στὴν πολυθρόνα, ἐγὼ ἔφυγα, ὄχι μακριά, σὲ μιὰ φιλενάδα μου. Ὅμως μοῦ βγήκε σὲ κακό. Στὸ μεταξὺ ἐξύπνησε καὶ κάτι μοῦ ζήτησε: ἡ Φέκλα ξέρετε εἶναι κουφή: φοβήθηκε, ξεκαρφισώθηκε καὶ ἔφυγε...

Ἐδῶ ἡ Νάστεγκα σταμάτησε γιὰ νὰ γελάσῃ. Γελοῦσα καὶ ἐγὼ. Αὐτὸ τὴν ἐπέκραξε.

— Μὴ γελάτε γιὰ τὴ γιαγιά μου! Τὴν ἀγαπῶ πάντα, νὰ τὸ ξέρετε. Ἄ, πὼς διορθώθηκα! Πῆρα πάλι τὴ θέσι μου καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἐτόλμησα πειὰ νὰ φύγω ὡς τὴν ἡμέρα ὅπου... Ἐξέλασα νὰ σᾶς πῶ πὼς ἡ γιαγιά μου εἶχε ἓνα σπιτι, μικροῦτοικο, μὲ τρία μόνον παράθυρα: ἓνα σπιτι ξύλινο, παλιὸ ὅσο καὶ ἡ γιαγιά μου. Στὸ δεύτερο πάτωμα μᾶς περίσσευαν κάτι δωμάτια. Μιὰ φορὰ τὰ δώσαμε σ' ἓνα νέον νοικάρη.

— Λοιπὸν ὑπῆρχε καὶ παλαιὸς νοικάρης, εἶπα.

— Καὶ βέβαια ὑπῆρχε, καὶ ἤξερε καλλίτερα ἀπὸ σᾶς νὰ σωπαίνει. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ γλώσσα του ἦταν ἀκίνητη. Ἐνας γέρος κοντός, ξερακιανός, βουβός, τυφλός, κοντός: καταλαβαίνετε πὼς δὲν ἤμποροῦσε νὰ ζῆσῃ περισσότερο. Καὶ νάτος μιὰ μέρα ποὺ τελείωσε. Τότε λοιπὸν

* Συνέχεια: «Παναθηναῖα» 15 Ἀπριλίου.

χρειασθήκαμε άλλον νοιάρη, γιατί άλλοιότικα δέν μπορούσαμε νά ζήσουμε. Τό νοϊκι αυτό, μαζί με τή σύνταξι τῆς γιαγιάς, εἶναι ὄλο τό εἰσόδημά μας. Λές κ' ἔγεινε ἐπίτηδες, ὁ νέος μας νοιάρης νά εἶναι νέος, ξένος, ἕνας ταξειδιώτης. Δέν ἔκαμε δυσκολίες ἡ γιαγιά τόν ἀφῆσε νά μετακομίση χωρίς πολλές ἐρωτήσεις· μὰ ἔπειτα με ρώτησε:

— Νάστεγκα, ὁ νοιάρης μας εἶναι νέος ἢ γέρος;

— Ἔτσι κ' ἔτσι, γιαγιά, — δέν ἤθελα νά πῶ ψέμα — ὄχι δλότελο νέος, μὰ ὄχι καί γέρος.

— Καί ἔχει ἔμορφη ὄψι;

— Ναι, γιαγιά, ἀρκετά ἔμορφη.

— Τί κρῖμα!.. Σέ παρακαλώ, κόρη μου... μὴν πολυπηγαίνης νά τόν βλέπης. Σέ τί ἐποχή ζοῦμε! Λοιπόν, νά, ὁ νέος αὐτός νοιάρης «ποῦ εἶχε εὐχάριστη τὴν ὄψι!» Θεέ μου, στὸν καιρὸ μου δέν ἦταν ἔτσι...

Πάντα μιλοῦσε ἡ γιαγιά γιὰ τὸν καιρὸ τῆς: ὁ ἥλιος ἦταν πιδ ζεστός στὰ χρόνια τῆς. Καθετὶ ἦταν καλύτερο στὰ χρόνια τὰ δικὰ τῆς.

Κ' ἐγὼ ἀρχισα νά συλλογιζομαι: Γιατί ἡ γιαγιά μου μ' ἐρωτᾷ ἂν ὁ νοιάρης εἶναι ἔμορφος καί νέος; Ἐπειτα μετροῦσα τοὺς πόντους τῆς κάλτσας ποῦ ἔπλεκα.

Ἐνα πρωτὸ ὁ νοιάρης μας ἦρθε καί μᾶς παρακάλεσε νά βάλωμε στὴν κάμαρά του καινούρια ταπεσαρία. Ἡ γιαγιά εἶναι φλύαρη. Ἐπιασε ψιλή κουβέντα μαζί του, κ' ἐμένα μου λέγει:

— Νάστεγκα, πήγαινε στὴν κάμαρά μου νά ἰδῆς ἂν εὐρῆς κανένα σιόετι.

Δέν ἤξερω κ' ἐγὼ γιατί κοκκίνησα. Εἶχα ξεχάσει πὼς ἦμουν καρφισωμένη καί σηκώθηκα με τὴν βία ποῦ τραβήξα μαζί καί τὴν πολυθρόνα τῆς γιαγιάς. Κοκκίνησα ἀκόμη περισσότερο, σάθηκα καί ἀρχισα τὰ κλάματα. Ἦμουν τόσο ἀπελπισμένη ποῦ τὴ στιγμή ἐκεῖνη ἤθελα νά πέθαινα. Ἡ γιαγιά μου φώναξε:

— Λοιπόν, τί περιμένεις; Πήγαινε.

Μὰ ἐγὼ ὄλοένα ἔκλαια πειδ δυνατά.

Ὁ νοιάρης μας ἐκατάλαβε πὼς ἡ παρουσία του μ' ἐτάραξε περισσότερο, ἐχαιρέτησε κ' ἔφυγε. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη, εὐθὺς ποῦ ἀκουα κρότο στὸν διάδρομο, ἀληθινὰ ἐκέρωνα.

— Εἶναι ὁ νοιάρης! ἔλεγα μέσα μου. Καί σιγὰ σιγὰ τραβοῦσα τὴν καρφίτσα. Μὰ ποτὲ δέν ἦταν αὐτός. Δέν ματαῆρθε. Ἐπειτα ἀπὸ δεκαπέντε ἡμέρες μᾶς ἐμήνυσε με τὴ Φέκλα πὼς εἶχε πολλὰ βιβλία γαλλικά, ὄλο καλά βιβλία, καί θὰ τὰ ἔστειλε εὐχαριστως τῆς γιαγιάς ἂν ἤθελε νά τῆς διαβάζω γιὰ νά μὴ στενοχωριέται. Ἡ γιαγιά τὰ δέχτηκε μ' εὐχαρίστησι.

— Τὰ δέχομαι γιατί εἶναι καλά βιβλία ἂν δέν ἦταν καλά, δέν θὰ σ' ἀφίνα νά τὰ διαβάσης, Νάστεγκα, γιατί θὰ μάθαινες πράγματα ποῦ δέν πρέπει.

— Καί τί θὰ μάθαινα, γιαγιά;

— Ἄ, Νάστεγκα, θὰ μάθαινες τὸ πὼς οἱ νέοι ξελογιαζοῦν τὰ κορίτσια. Πὼς με τὸ ὅτι θὰ τίς παντρευθοῦν, τίς παίρνουν ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι καί ὕστερα τίς ἀφίρουν. Ἐδιάβασα πολλὰ βιβλία τέτοια. Εἶναι τόσο καλογοραμμένα ποῦ ὄλη νύχτα αὐτὰ συλλογιζεσαι... Τί βιβλία μᾶς ἔστειλε;

— Βάλτερο Σκόττ.

— Μὴν τύχη καί κρύβουν καμιὰ πονηρία; Μὴν εἶναι χωμένο ἀνάμεσα στὰ φύλλα κανένα ραβασάκι;

— Ὅχι, γιαγιά, τῆς εἶπα, δέν ὑπάρχει κανένα γραμμα.

— Μὰ κύτταξε καλά στὸ δέσιμο. Ἐκεῖ τὰ κρύβουν οἱ λησταὶ αὐτοί.

— Ὅχι, γιαγιά, οὔτε στὸ δέσιμο.

— Τότε, καλά.

Καί ἀρχίσαμε νά διαβάζωμε Βάλτερο Σκόττ. Σ' ἕνα μῆνα διαβάσαμε σχεδὸν τὰ μισά. Ἐπειτα ὁ νοιάρης μας μᾶς ἔστειλε Πούσιν. Κ' ἔτσι ἀγάπησα πολὺ τὸ διάβασμα. Καί δέν ὄνευροπολοῦσα πειδ νά παντρευθῶ κινέζον πρίγκιπα.

Μιὰ μέρα ἀπαντηθήκαμε στὴ σκάλα. Ἐσταμάτησε. Ἐγὼ κοκκίνησα. Κοκκίνησε κ' ἐκεῖνος, χαμογέλασε, ἐχαιρέτησε καί μ' ἐρώτησε γιὰ τὴν γιαγιά καί γιὰ τὰ βιβλία, ἂν τὰ εἶχα διαβάσει.

— Ναι, ὄλα.

— Ποῦ σᾶς ἄρεσε περισσότερο;

— Ὁ Ἴβανός, εἶπα.

Ἡ ὁμιλία μας σταμάτησε ἐδῶ. Ἐπειτα ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα τὸν ξαναεἶδα στὴ σκάλα.

— Καλημέρα, μου λέγει.

— Καλημέρα.

— Δέν στενοχωριέσθε ὄλη μέρα μονάχη με τὴ γιαγιά σας;

Δέν ἤξερω γιατί κοκκίνησα. Αἰσθανόμουν ντροπισμένη καί ταπεινωμένη. Μ' ἐπείραξε, ἕνας ξένος νά μου κἀνῆ τέτοια ἐρώτησι. Ἠθελα νά φύγω χωρὶς ν' ἀποκριθῶ, μὰ δέν εἶχα τὴ δύναμι νά τὸ κάμω.

— Εἰσθε χαριτωμένη, μου εἶπε. Συχωρέστε μου ὅ,τι σᾶς εἶπα· μὰ σᾶς χρειαζότανε μιὰ συντροφιά πιδ χαρούμενη ἀπὸ τὴ συντροφιά τῆς γιαγιάς σας. Δέν ἔχετε καμιὰ φιλενάδα ποῦ νά πηγαίνετε στὸ σπίτι τῆς;

— Καμιὰ.

— Ἐρχεσθε μαζί μου στὸ θέατρο;

— Στὸ θέατρο. Καί ἡ γιαγιά;

— Δέν τῆς τὸ λέμε.

— Ὅχι, εἶπα. Δέν θέλω νά γελάσω τὴ γιαγιά.

Σᾶς ἀφίνω.

— Στὸ καλό.

Καί δέν εἶπε πειδ τίποτε.

Μετὰ τὸ φαγητὸ ἦρθε κ' ἔμεινε μαζί μας, ρώτησε τὴ γιαγιά ἂν εἶχε σχέσεις, μίλησαν πολὺ.

— Ἄ, εἶπε ἔξαφνα, ἔχω ἕνα θεωρεῖο ἀπόψε στὴν ὄπερα. Παίζουν τὸν *Μπαρμπιέρε*.

— *Μπαρμπιέρε ντὶ Σιβίλια*, ρώτησε ἡ γιαγιά; Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ *Μπαρμπιέρε* ποῦ ἔπαιζαν στὸν καιρὸ μου;

— Ναι, εἶπε, ὁ ἴδιος. Καί με κύτταξε. Ἐννόησε ἡ καρδιά μου πηδοῦσε ἀπὸ χαρὰ καί ἀνυπομονησία.

— Κ' ἐγὼ, μιὰ φορὰ, στὸν καιρὸ μου, ἔπαιζα τὴ *Ροζίνα* σ' ἕνα θέατρο ἐρασιτεχνῶν.

— Πᾶμε λοιπὸν μαζί ἀπόψε; θὰ ἦταν κρῖμα νά πάη χαμένο τὸ εἰσιτήριο.

— Καλά, γιατί ὄχι; Ἡ Νάστεγκα δέν ἔχει πᾶει ἀκόμα στὸ θέατρο.

Θεέ μου, τί χαρὰ! Ἐτοιμασθήκαμε κ' ἐφύγαμε. Ἡ γιαγιά ἔλεγε πὼς δέν θὰ ἰδῆ τὴν ὄπερα, μὰ θὰκοῦνη μόνον τὴ μουσική. Εἶναι καλὴ γρηοῦλα. Ἠθελε νά διασιεδάση ἐμένα μόνη τῆς δέν θὰ πήγαινε. Δέν θὰ σᾶς πῶ τὴν ἐντύπωσί μου ἀπὸ τὸν *Μπαρμπιέρε*. Ὅλη τὴ βραδεία ὁ νοιάρης μας μ' ἐκύτταξε τόσο τόσο εὐγενικά, μου μιλοῦσε τόσο ἔμορφα, ποῦ κατάλαβα πὼς τὸ πρωτὸ ποῦ μου εἶχε προτείνει νά πάμε οἱ δυὸ μας στὸ θέατρο, τὸ εἶχε κάμει γιὰ νά με δοκιμάσῃ. Τὴ εὐτυχισμένη ποῦ ἦμουν, καί ὑπερήφανη. Ὅλη τὴ νύχτα ἔβλεπα τὸν *Μπαρμπιέρε*.

Ἐνόμιζα πὼς τώρα πειδ θάρχότανε νά μᾶς βλέπῃ πειδ συχνά. Καί ὄμως δέν ἐρχότανε σχεδὸν καθόλου. Μιὰ φορὰ μόνον τὸν μῆνα μᾶς καλοῦσε στὸ θέατρο. Ἐπήγαμε δυὸ φορὲς ἀκόμη. Μὰ δέν εὐχαριστήθηκα. Παρατήρησα ὄμως πὼς με λυπότανε ποῦ ἦμουν σκλάβια τῆς γιαγιάς μου. Δέν μπορούσα νά εὐρῶ ἡσυχία, οὔτε νά διαβάσω, οὔτε νά ἐργασθῶ. Κάποτε τὴν ἔκαμνα νά κακιῶνῃ, ἀλλοτε πάλι ἔκλαιγα χωρὶς ἀφορμή, καί ὄλοένα γινόμουν πειδ ἀδύνατη ἦμουν σχεδὸν ἀρρωστη. Ἡ ὄπερα ἐτελείωσε καί ὁ νοιάρης μας δέν ξαναῆλθε πειδ καθόλου καί ὅταν εἰσπρόμασσε στὸ διάδρομο, χαίροτοῦσε πάντα σιωπηλός, σοβαρός, σὴν νά μὴν ἤθελε οὔτε νά μιλήσῃ· ἐνῶ ἐκεῖνος ἔφθανε στὴν ἐξώπορτα, ἐγὼ ἦμουν ἀκόμα στὴ μέση τῆς σκάλας, κατακόκκινη.

Τὶ νά κάμω; Σκεπτόμουν, σκεπτόμουν ἀπελπισμένη, ὡς ποῦ πῆρα μιὰν ἀπόφασιν ἐπρόκειτο νά φύγῃ τὴν ἐπαύριον καί νά, τί ἔκαμα τὸ βράδυ ὅταν κοιμήθηκε ἡ γιαγιά· ἔδεσα ὄλα μου τὰ φορέματα ἕνα δέμα, τὸ πῆρα στὸ χέρι καί μισοπεθαμένη ἀνέβηκα στοῦ νοιάρη μας. Πρέπει νά μου χρειάσθηκε μιὰ ὄρα γιὰ ν' ἀνέβω. Μοῦ ἄνοιξε τὴν πόρτα καί στάθηκε ξαφνιασμένος βλέποντάς με σὴν νά με πῆρε γιὰ φάντασμα· ἔπειτα ἔτρεξε νά μου φέρῃ ἕνα ποτήρι νερό, γιατί μόλις μπορούσα νά σταθῶ ὄρθια.

Ἐγύριζε τὸ κεφάλι μου καί τὰ πράματα γύρω μου φαινότανε ἀλλοιότικα· ὅταν συνῆλθα, ἔβαλα τὸ δέμα μου ἐπάνω στὸ κρεβάτι, ἐκάθησα κ' ἐγὼ, ἐκρυψα τὸ πρόσωπο μέσ' τὰ χέρια μου καί τὰ μάτια μου ἔτρεχαν ποτάμι. Ἐφάνηκε

πὼς ἐννόησε ὄλα καί ἡ ματιά του ἦταν τόσο θλιβερὴ ποῦ μοῦσχιζε τὴν καρδιά.

— Ἀκούστε, Νάστεγκα, δέν μπορῶ τίποτε νά κάμω· εἶμαι φτωχός· δέν ἔχω τίποτε, οὔτε τὴν παραμικρὴ θέσι πὼς νά ζήσουμε ἂν σᾶς ἔπαιρνα;

Μιλῆσαμε πολὺ στὸ τέλος δέν κρατήθηκα τοῦ εἶπα πὼς δέν μπορούσα πειδ νά ζήσω με τὴ γιαγιά, πὼς θάρφευγα, πὼς δέν ἤθελα πειδ νά εἶμαι καρφισωμένη στὸ φουστάνι τῆς καί θὰ πήγαινα μαζί του, θέλει δέν θέλει, θὰ πήγαινα μαζί του στὴ Μόσχα, πὼς δέν ἤμπορούσα νά ζήσω μακριὰ ἀπ' αὐτόν.

Ἡ ντροπή, ἡ ἀγάπη, ἡ περηφάνεια, ὄλα μιλοῦσαν τὴν ἴδια στιγμὴ. Ἐπεσα σχεδὸν λιποθυμισμένη φοβόμουν νά μὴ μὴ πῆ ὄχι. Ἐκεῖνος σηκώθηκε, μ' ἐπλησίασε καί ἔπιασε τὸ χέρι μου.

— Ἀγαπημένη μου Νάστεγκα... (ἡ φωνὴ του ἦταν κλαμένη) σοῦ ὀρκίζομαι πὼς ἂν ποτὲ μπορέσω νά παντρευθῶ, ἐσὺ θὰ μοῦ δώσης τὴν εὐτυχία. Πηγαίνω στὴ Μόσχα ὅπου θὰ μείνω ἕνα ἔτος. Ἐλπίζω νά διορθώσω τίς δουλειές μου. Ὅταν ἐπιστρέψω, ἂν μ' ἀγαπᾶς ἀκόμα, θὰ ζήσουμε μαζί εὐτυχισμένα. Τώρα εἶναι ἀδύνατον, δέν ἤμπορῶ, δέν ἔχω τὸ δικαίωμα· ὄμως ἂν καί ἔπειτα ἀπὸ ἕνα ἔτος με θυμάσαι, θὰ γένης γυναικα μου. Δέν θέλω νά δεθῆς με ὑπόσχεσι σοῦ δίνω τὴν ἰδιότητά μου καί σὺ μείνε ἐλεύθερη.

Αὐτά. Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἔφυγε. Ἐσπυρνωθήσαμε νά μὴν εἰπαῖμε τίποτε στὴ γιαγιά. Ἐτσι τὸ θέλησε ἐκεῖνος... Ἡ ἱστορία μου σχεδὸν ἐτελείωσε. Ἀπὸ τότε πέρασε σχεδὸν ἕνα ἔτος. Τώρα ἐγύρισε πίσω, εἶναι τρεῖς μέρες καί... καί...

Καί... τί; ἐφώνησα, ἀνυπόμονος νά μάθω τὸ τέλος.

Δέν μπόρεσε ν' ἀπαντήσῃ καί μόνον ποῦ ψιθύρισε:

— Τίποτε. Δέν τὸν εἶδα.

Ἐγειρε τὸ κεφάλι, ἐσκέπασε τὸ πρόσωπο με τὰ δυὸ τῆς χέρια καί ἀρχισε νά κλαίῃ τόσο θλιβερά, ποῦ μοῦ ἔσχιζε τὴν καρδιά.

Δέν ἐπερίμενα αὐτὸ τὸ τέλος.

— Νάστεγκα, εἶπα με ἀτολμη φωνή, μὴν κλαῖς. Ποῖος ξέρει; ἴσως δέν ἦρθε.

— Εἶναι ἐδῶ, εἶναι ἐδῶ. Τὴν παραμονὴ ποῦ ἦταν νά φύγῃ, ἐβγήκαμε μαζί ἀπὸ τὸ δωμάτιό του κ' ἐκάναμε λίγα βήματα σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος. Ἦταν δέκα ἡ ὄρα. Καθίσαμε σ' αὐτόν τὸν πάγκο· δέν ἔκλαια πειδ ἦμουν εὐχαριστήμενη νά τὸν ἀκούω νά μιλή· μοῦ εἶπε πὼς εὐθὺς ποῦ θὰ ἐπέστρεφε, θὰ με ζητοῦσε ἀπὸ τὴ γιαγιά, καί εἶναι ἐδῶ καί δέν ἦρθε νά με ζητήσῃ.

Ἐκλαίει δυνατώτερα τώρα.

— Θεέ μου! μὰ πὼς νά σᾶς παρηγορήσω; Γιατί δέν πηγαίνετε νά τὸν ἰδῆτε;

— Εἶναι σωστό; ρώτησε σηκώνοντας τὸ κεφάλι.

— Δέν ἤξερω καὶ καλά... ὄχι... μὰ γράψτε τοῦ.

— Ὅχι, ἀδύνατον, οὔτε αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ κάνω, ἀποκρίθηκε ἀποφασιστικά, χαμηλόφωνα τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ μὲ κυττάξῃ.

— Καὶ γιατί ὄχι; ξαναεἶπα. Εἶναι γράμμα καὶ γράμμα. Ἄν εἴχατε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμένα, Νάστεγκα! Φοβᾶσθε πὼς θὰ σᾶς δώσω ποτὲ κατὴ συμβουλή; Ὅλα θὰ διορθωθοῦν ἔτσι ἔσεις πρῶτα πρῶτα ἐπῆγατε καὶ τοῦ μιλήσατε τότε γιατί τώρα ὄχι;...

— Ὅχι, ὄχι, εἶναι σὰν νὰ τρέχω πίσω του.

— Ἄ, Νάστεγκα, μικροῦλα μου! καὶ δὲν μπόρεσα τὰ κρήνω ἓνα χαμόγελο. Μὰ ὄχι! ὄχι! Εἶναι δικαίωμά σας ἀφοῦ σᾶς ὑποσχέθηκε. Ἐπειτα, βέβαια εἶναι λεπτὸς ἄνθρωπος; ἔκαμε καλά, ἐξηκολούθησα ἐνθουσιασμένος μὲ τὰ ἐπιχειρήματά μου; ἔδωσε τὸ λόγο του, εἶπε πὼς μόνον σᾶς θὰ παντρευθῆ καὶ σᾶς ἄφησε ἔσας ἐλεύθερη ν' ἀρνηθῆτε, ἂν θελήσετε. Ἐτσι μπορεῖτε πολὺ καλά νὰ πάτε ἔσεις πρώτη καὶ πρέπει μάλιστα νὰ τὸ κάμψετε ἂν θέλετε νὰ τοῦ δώσετε πίσω τὸν λόγο του.

— Πῆτε μου, πὼς θὰ γράφατε ἔσεις;

— Τί;

— Νά, αὐτὸ τὸ γράμμα.

— Θὰ ἔγραφα ἔτσι: «Κύριε...»

— Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀρχίσῃ κανεὶς μὲ αὐτὸ τὸ «Κύριε»;

— Βέβαια. Ὅμως νομίζω...

— Καὶ ἔπειτα;

— «Κύριε, συγγνώμην ἂν...» Μὰ ὄχι, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ζητήσετε συγγνώμην! Τὰ πράματα μόνον τοὺς μιλοῦν. Πῆτε μονάχα ἔτσι: «Σᾶς γράφω. Συχωρέσατε τὴν ἀνυπομονησία μου μὰ ἓνα χρόνον ὁλόκληρον ἔζησα εὐτυχισμένη μὲ τὴν ἐλπίδα. Θὰ μὲ καταδικάσετε ἂν τώρα δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω οὔτε μὴν ἡμέρα μέσα στὴν ἀμφιβολία; Ἴσως ν' ἀλλάξατε γνώμην. Δὲν θὰ διαμαρτυρηθῶ. Δὲν σᾶς κατηγορῶ, δὲν εἶμαι ἡ δέσποινα τῆς καρδιάς σας. Εἰσθε ἄνθρωπος εὐγενής; μὴ γελάσετε, οὔτε νὰ θυμώσετε. Σκεφθῆτε πὼς σᾶς γράφει ἓνα φτωχὸ κορίτσι ποὺ δὲν ἔχει κανέναν νὰ τῆ συμβουλευθῇ καὶ συχωρέσατε τὴν ἂν ἢ ἀμφιβολία τὴν βασανίζῃ. Δὲν ἠμπορεῖτε βέβαια νὰ θυμώσετε μὲ ἐκείνην ποὺ σᾶς ἀγάπησε καὶ σᾶς ἀγαπᾷ...»

— Ναί, ναί, αὐτὸ εἶναι, αὐτὸ θὰ ἔγραφα κ' ἐγώ, ἐφώναξε ἡ Νάστεγκα. Ἐλαμπε ἡ χαρὰ στὰ μάτια της.

— Ἄ, μοῦ κάνετε πολὺ καλὸ. Ὁ Θεὸς σᾶς στέλνει. Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ!

— Μ' εὐχαριστεῖτε γιατί; ἔπειδὴ ὁ Θεὸς μὲ στέλνει;

— Ναί, καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμα.

— Ἄ, Νάστεγκα, εἶναι λοιπὸν καὶ ἄνθρωποι ποὺ τοὺς χροσωποῦμε χάρι ὅτι πέρασαν μιὰ στιγμή

μονάχα στὴ ζωὴ μας!... Μὰ ἐγὼ πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ποὺ σᾶς ἀπάντησα καὶ ποὺ μοῦ ἀφίνετε μιὰν ἀνάμνησι γιὰ πάντα.

— Ἐλάτε, φθάνει... Εἴχαμε λοιπὸν ἀποφασίση πὼς ὅταν θὰ γύριζε πίσω, θὰ μοῦ γράφε καὶ θὰ ἔδινε τὸ γράμμα σ' ἓνα φιλικὸ μου σπῆτι ὅπου τίποτε δὲν θὰ ὑποπτευότανε. Ἡ, ἂν δὲν μπορούσε νὰ μοῦ γράψῃ, γιατί εἶναι πράματα ποὺ δὲν γράφονται σ' ἓνα γράμμα, θ' ἀρχότανε σ' αὐτὴ ἔδω τῆ θέσι, στὶς δέκα τὸ βράδυ, τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἐπέστρεφε. Καὶ ὅμως ξέρω πὼς ἔφθασε, τρεῖς μέρες τώρα, καὶ οὔτε μοῦ γράφει οὔτε ἔρχεται. Δότετε λοιπὸν ἔσεις τὸ γράμμα μου στὸ σπῆτι ποὺ σᾶς ἔλεγα πρὶν θὰ τὸ στείλουν αὐτοί, καὶ ἂν ἔχη ἀπάντησι θὰ μοῦ τὴν φέρετε ἔδω θὰ σᾶς περιμένω.

— Μὰ τὸ γράμμα, τὸ γράμμα! πρέπει πρῶτα νὰ γραφῆ, εἰδεμὴ ὅλα αὐτὰ θὰ μείνουν γιὰ μεθαύριο!

— Τὸ γράμμα... εἶπε ἡ Νάστεγκα λίγο ἀνήσυχη, τὸ γράμμα... μὰ!...

Ἐστρεψε τὸ ρόδινο προσωπάκι της καὶ τότε ἔνοιωσα μέσα στὸ χέρι μου ἓνα γράμμα, ἔτοιμο καὶ σφραγισμένο. Μιὰ ἀνάμνησις μοῦ ἤρθε ἔμορφη, θελκτική.

— Ρο... ζί... να, ἄρχισα νὰ λέγω. «Ροζίνα» εἶπαμε κ' οἱ δυὸ μαζί. Τὴν ἔσφιγγα σχεδὸν στὸ στήθος μου, ἦμιον ἄλλος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Ἐκείνη γελοῦσε κ' ἔκλαιε μαζί.

— Ἀῦριο, λοιπόν.

Μοῦ ἔσφιξε δυνατὰ τὰ χέρια, μοῦ ἔριξε μιὰ ματιὰ κ' ἔφυγε. Ἐμείνα πολλὴν ὥρα ἀκίνητος καὶ τὴν ἐκύτταξα.

ΤΡΙΤΗ ΝΥΧΤΑ

Μελαγχολικὴ, βροχερὴ ἡμέρα, θαμπὴ σὰν γεράματα ποὺ ἔρχονται. Παράξενες σκέψεις γυρίζουν στὸ κεφάλι μου, προβλήματα, μυστήρια ἄδυτα, ὅπου δὲν ἔχω τὴ δύναμι οὔτε τὴ θέλησι νὰ τὰ κυττάξω. Ὅχι, ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ ξανοίξω αὐτὸ τὸ σκοτάδι.

Σήμερα δὲν θὰ ἰδωθοῦμε. Χθές, τὴ στιγμή ποὺ χωριστήκαμε, ὁ οὐρανὸς ἦταν βαρῦς, ἀρχίζε ἢ θύελλα. Ἦξερα πὼς σήμερα θὰ ἦτον τέτοια μέρα σκοτεινὴ. Δὲν μοῦ ἀποκρίθηκε ἀμέσως στὸ τέλος:

— Ἄν βρέχῃ δὲν θὰ δωθοῦμε, μοῦ εἶπε δὲν θ' ἀρθῶ.

Ἡλπιζα πὼς δὲν θὰ πρόσσεχε τὴ βροχὴ καὶ ὅμως δὲν ἤρθε.

Ἦταν ἡ τρίτη φορὰ ποὺ θὰ βλέπομαστε, ἡ τρίτη λευκὴ νύχτα μας...

Ἄ!... πὼς ἡ εὐτυχία δίνει στὸν ἄνθρωπο τὴν τελειότητα! Θέλει νὰ χαρίσῃ τὴν καρδιά, τὴν εὐτυχία, τὴν χάρα του. Καὶ εἶναι μεταδοτικὴ ἡ χαρὰ. Χθές, στὰ λόγια της μέσα, ἦταν τὴν ὥρα

σὺνη γιὰ μένα! Καὶ τί φιλαρέσκεια ποὺ ἐμπνέει στὴ γυναῖκα ἡ εὐτυχία! Κ' ἐγὼ ὁ ἀνόητος... ἔλεγα πὼς... Ἐπιτέλους τὰ πῆρα ὅλα γιὰ ἀληθινά!

Θεέ μου! πὼς μπόρεσα νὰ εἶμαι τόσο ἀνόητος, τόσο τυφλός; Ὅλα ἦταν κτήμα ξένο. Γιὰ μένα τίποτε. Ἐκείνες οἱ τρυφερότητες, οἱ φροντίδες, ἡ ἀγάπη...

Ναί, ἡ ἀγάπη της γιὰ μένα δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ χαρὰ ποὺ θὰ ἔβλεπε ἓναν ἄλλον ἦταν ἀκόμα ἡ ἐπιθυμία ν' ἀκονίσῃ ἀπάνω μου τὴν εὐτυχία της... καὶ ὅταν ἔφθασε ἡ στιγμή αὐτὴ καὶ ἐκεῖνος δὲν ἤρθε, πὼς ἔγεινε μελαγχολικὴ, πὼς ἔχασε τὸ θάρρος της! Ὅλες της οἱ κινήσεις, ὅλα της τὰ λόγια ἦταν ἀπελπισμένα, καὶ ὅμως ἔδειχνε τὴν καλοσύνη γιὰ μένα, σὰν νὰ μοῦ λεγε νὰ τὴν πείσω ὅτι δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ πραγματικότης τέλος ἀπελπίσθηκα τὴ στιγμή ὅπου ἐφανταζόμουν πὼς ἐκατάλαβε τὴν ἀγάπη μου, πὼς ἔδειχνε συμπάθεια στὴ φτωχὴ μου ἀγάπη. Αὐτὸ δὲν γίνεται σὰν ἦμασθε δυστυχεῖς; Δὲν αἰσθανόμεθα βαθύτερα τὸν πόνο τῶν ἄλλων;...

Καὶ σήμερα ὅταν ἐρχόμουν, ἦταν γεμάτη ἡ καρδιά μου ὡς τὴ στιγμή ποὺ θὰ τὴν ἔβλεπα καθόλου δὲν προαισθάνθηκα ὅτι αἰσθάνομαι τώρα, ποὺ ὅλα ἔτσι θὰ τελείωναν. Ἐλαμπε ἀπὸ χαρὰ, ἐπεριόμενε ἀπάντησι. Ἡ ἀπάντησις ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία πὼς θὰ ἔτρεχε νὰ τὴν ἰδῆ. Ἦρθε ἐκείνη πρὶν ἀπὸ μένα, μιὰν ὁλόκληρη ὥρα προτῆτερα. Γελοῦσε γιὰ κάθε τί. Ἄρχισα νὰ μιῶ καὶ σταμάτησα.

— Ἐρετε γιατί εἶμαι ἔτσι χαρούμενη ποὺ σᾶς βλέπω καὶ γιατί σᾶς ἀγαπῶ τόσο πολὺ σήμερα;

— Γιατί;

— Σᾶς ἀγαπῶ γιατί δὲν μ' ἐρωτευθήκατε. Κάθε ἄλλος δὲν θὰ μὲ ἄφινε ἡσυχία μὲ τὰ «ὦχ» καὶ μὲ τὰ «ἄχ». Μὰ ἔσεις... ἔσεις εἰσθε πολὺ καλός!

Καὶ μοῦ ἔσφιξε δυνατὰ τὸ χέρι.

— Τί καλὸς φίλος ποὺ εἰσθε! εἶπε σοβαρά. Τί θὰ γινόμουν χωρὶς ἔσας; Τί ἀφοσίωσις!

Ὅταν παντρευθῶ θὰ εἶμασθε καλοὶ φίλοι, περισσότερο ἀπὸ ἀδελφία θὰ σᾶς ἀγαπῶ σχεδὸν ὅπως κ' ἐκεῖνον.

Ἡμιον πολὺ μελαγχολικός. Κάθε λέξις της μ' ἐπλήγωνε.

— Τί ἔχετε; τὴν ρώτησα ἔξαφνα. Γιατί εἰσθε ἔτσι ταραγμένη; Νομίζετε πὼς δὲν θ' ἀρθῆ;

— Τί λέτε; Ἄν δὲν ἦμιον τόσο εὐτυχισμένη ἠαρθῶ πὼς θ' ἀκλαία βλέποντάς σας τόσο ὑποπτο. Μὰ, μὲ κάνετε νὰ συλλογίζωμαι ἀργότερα ὅμως... μολονότι εἶναι πολὺ ἀληθινὸ ὅτι μοῦ λέγατε ναί, εἶμαι ἀλλοιώτικη, σὰν χαμένη ἀρχίζει ὅμως ν' ἀργῆ πολὺ...

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἀκούσθησαν βήματα καὶ

φάνηκε στὸ σκοτάδι ἓνας διαβάτης ποὺ βιάδιζε πρὸς τὸ μέρος μας. Ἡ Νάστεγκα ἀνατρίχιασε μὲ μόλις μπόρεσε νὰ κρατήσῃ μιὰ φωνὴ ἄφησα τὸ χέρι της καὶ ἤθελον νὰ φύγω μὰ εἶδε γλήγορα πὼς δὲν ἦταν ἐκεῖνος.

— Τί φοβᾶσθε; Γιατί ἀφήσατε τὸ χέρι μου; Μαζὶ θὰ τὸν ἰδοῦμε. Θέλω νὰ ξέρῃ πόσο ἀγαπῶμαστε.

— Πόσο ἀγαπῶμαστε! εἶπα κ' ἐγώ. Καὶ σκεπτόμουν: «Ὁ Νάστεγκα, Νάστεγκα, τί λέξι εἶπες;... Τὸ χέρι σου εἶναι ψυχρὸ, τὸ δικό μου καίει. Πὼς μπορεῖς νὰ μὴ βλέπῃς Νάστεγκα; Πὼς σκληρύνει ἡ εὐτυχία!... Μὰ δὲν θέλω νὰ θυμώσω μαζί σου...»

Ἐνοιώσα τέλος πάντων τὴν καρδιά μου πλημμυρισμένη.

— Νάστεγκα, ξέρετε τί ἔκαμα σήμερα;

— Τί; Πῆτε τὸ γλήγορα γιατί περιμέναιε τόσο πολὺ νὰ τὸ πῆτε;

— Πρῶτα πρῶτα, Νάστεγκα, ἐτελείωσα τὴν παραγγελία σας, ἔπῃρα τὸ γράμμα καὶ εἶδα τοὺς φίλους σας ἐκείνους; ἔπειτα, ἔπειτα... ἐπῆγα στὴν κάμαρά μου καὶ κοιμήθηκα.

— Αὐτὸ ἦτον ὄλο;

— Σχεδόν, ἀπήντησα μὲ σφιγμένη καρδιά, γιατί ἔνοιωθα νὰ πλημμυροῦν τὰ μάτια μου ἀπὸ δάκρυα γελοῖα. Εὐπνῆσα λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ εἴχαμε ὀρίσει πραγματικῶς δὲν κοιμήθηκα ὁ χρόνος εἶχε σταματήσει γιὰ μένα, καὶ ὅμως ξυπνοῦσα σὰν νύκτου παλῆς μελωδίας, λησμονημένες, ποὺ ξαναγύριζαν πίσω ἐνόμιζα ὅτι σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου ἡ μελωδία αὐτὴ κοιμώτανε μέσα μου καὶ τώρα μονάχα...

— Θεέ μου, Θεέ μου, εἶπε ἡ Νάστεγκα, μὰ δὲν καταλαβαίνω τίποτε.

— Ἄ, Νάστεγκα, ἤθελα νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὰ παράδοξα αὐτὰ συναισθήματα, εἶπα μὲ χαμηλὴ φωνὴ ποὺ ἔβγαλε βαθεῖα ἀπ' τὴν καρδιά μου...

— Φθάνει! εἶπε.

Εἶχε μαντεύσει. Κ' ἔξαφνα τὴν ἔπιασε μιὰ χαρὰ φλύαρη, ἔπῃρε τὸ χέρι μου καὶ ἀπαιτοῦσε νὰ γελάσω... Ἄρχισα νὰ μελαγχολῶ. Μοῦ φάνηκε πὼς γινότανε φιλάρεσκη.

— Ὅμως, εἶμαι λίγο πειραγμένη ποὺ δὲν μ' ἐρωτευθήκατε... Ἄ, σᾶς λέγω ὅτι μοῦ ἔρθη στὸ κεφάλι.

— Ἐνδεκα ἡ ὥρα.

Σταμάτησε νὰ μιῆ καὶ νὰ γελά καὶ ἄρχισε νὰ μειρᾷ τὰ χτυπήματα τῆς καρπᾶνας τοῦ γειτονικοῦ καμπαναριοῦ.

— Ἐνδεκα! εἶπε μὲ ἀόριστη φωνή, εἶναι ἔνδεκα!

Μετάνοιωσα γιὰ τὴν κακία ποὺ μ' ἔσπρωξε νὰ τῆς πῶ τὴν ὥρα, τόσο θλιβερὴ γι' αὐτήν. Κ' αἰσθάνθηκα κ' ἐγὼ λύπη, καὶ δὲν ἤξερα πὼς νὰ διορθώσω τὸ σφάλμα μου. Προσπαθοῦσα νὰ τῆς δικαιολογήσω τὴν ἄσχημά του. Σὲ τέτοιες

στιγμές δέχεται κανείς ως λογική και την πειδὴ ἀπίθανη παρηγοριά! Εἴμαστε εὐτυχεῖς νὰ βροῦμε τὴν παραμικρότερη δικαιολογία!

— Ναι! καὶ—παράδοξο, ἀρχισα κ' ἐγὼ ν' ἀκολουθῶ τὴ λογικὴ τῶν ἐπιχειρημάτων μου—μ' ἐκάματε νὰ πιστέψω πὸς ἔχετε δίκαιον, Νάστεγκα! Μὰ πὸς μπορούσε νὰ ἐξηγηθῆ... συλλογισθῆτε μονάχα πὸς μόλις τώρα θὰ ἔλαβε τὸ γράμμα σας. Θὰ σὰς ἀπαντήσῃ, καὶ μόνο αὐριο θὰ ἔχετε τὴν ἀπάντησι. Θὰ πάω νὰ τὴν πάρω μόλις χαράξῃ ἡ μέρα καὶ θὰ σὰς τὴν στείλω ἀμέσως!... Ὅταν πῆγα τὸ γράμμα σας θὰ ἦτον ἔξω καὶ ἴσως ἀκόμα νὰ εἶναι... ὅλα γίνονται.

— Ναι, ναι, ἀποκρίθηκε ἡ Νάστεγκα δὲν τὸ σκέφθηκα. Ἔτσι θὰ εἶναι, εἶπε πεπεισμένη, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιον ἀλλοιώτικον τόνον στὴ φωνή της. Νά, τί θὰ κάμετε: Θὰ πάτε αὐριο νωρὶς νωρὶς καὶ ἂν ἔχετε καμιά εἶδησι θὰ μοῦ τὴν στείλετε ἀμέσως... Ξέρετε τὴ διεύθυνσί μου.

Κ' ἔφαρνα μοῦ ἔδειξε τόση τρυφερότητα, τόση καλωσύνη... Ἄκουε μὲ προσοχή, ὅτι τῆς ἔλεγα μὰ, σὲ μιά μου ἐρώτησι ἐσώπασε καὶ ἔστρεψε τὸ κεφαλάκι της τὴν ἐκύτταξα, καὶ ἔκλαιε.

— Ἄ, εἶναι δυνατόν; Εἶσθε παιδί. Παύσετε λοιπόν!

Ἐδοκίμασε νὰ χαμογελάσῃ καὶ ἠσύχασε μὰ τὸ χεῖλι της ἔτρεμε καὶ τὸ στήθος της ἀνεβοκατέβαινε ἀκόμα.

— Συλλογίζομαι ἐσᾶς, μοῦ εἶπε ἔπειτα ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ· εἶσθε τόσο καλός, πού θὰ ἦμουν ἀναίσθητη ἂν δὲν τὸ ἔβλεπα. Καὶ σὰς ἔβλεπα τοὺς δυὸ μαζί μέσα μου... Γιατί μέσα σ' ἐκείνον νὰ μὴν ἦσθε ἐσεῖς; Θὰ σὰς προτιμοῦσα μὰ ἀγαπῶ ἐκεῖνον.

Δὲν ἀποκρίθηκα. Φαινότανε πὸς περιμένει ἀπάντησι.

— Βέβαια, ἴσως νὰ μὴν τὸν καταλαβαίνω ἀκόμα, ἴσως νὰ μὴν τὸν γνωρίζω ἀρκετά· εἶχα κάποιον φόβο μαζί του· ἦταν πάντα τόσο σοβαρός· φοβόμουν μὴν εἶναι ἐγωῖστῆς καὶ ὅμως ξέρω καλά πὸς ἔχει πειότερη καλωσύνη ἀπὸ μένα. Πάντα θυμοῦμαι τὸ καλὸ καὶ γενναῖο βλέμμα του, τὸ βράδυ πού πῆγα στὸ δωμάτιό του μὲ τὸ μικρὸ μου δέμα. Μὰ ἴσως νὰ αἰσθάνωμαι γι' αὐτὸν ὑπερβολικὴ ἐκτίμησι...

— Ὅχι, Νάστεγκα, ὄχι, ἀλήγησα αὐτὸ σημαίνει πὸς τὸν ἀγαπᾶτε περισσότερο ἀπὸ καθεὶ στὸν κόσμον, περισσότερο κ' ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας.

— Ἄς ποῦμε πὸς εἶναι ἔτσι. Μὰ, ξέρετε τί συλλογίζομαι αὐτὴ τὴ στιγμὴ; Δὲν μιλῶ γι' αὐτὸν... νά, ἔτσι, γενικῶς... Γιατί ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ καλύτερος, πάντα θέλει κάτι νὰ κρύψῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Τὸ χέρι στὴν καρδιά εἶναι μόνο λόγια! Γιατί νὰ μὴν πῆ κανεὶς ἀμέσως μὲ εὐκρίνεια ὅτι ἔχει μέσα του, διὰν ξέρετε

πὸς τὰ λόγια του τὰ παίρνει ὁ ἄνεμος; Καὶ ὅλοι προσποιοῦνται τὸν πολὺ αὐστηρὸ, σὰν νὰ λέγουν στοὺς ἄλλους νὰ μὴν πληγῶσουν τὰ αἰσθήματα τους... Καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ὅλοι τὰ κρατοῦν μυστικά.

— Ἄ Νάστεγκα, αὐτὸ πού λέτε εἶναι ἀληθινό, μὰ ἔχει πολλὰ αἰτία, εἶπα σιγανά· ἔβλεπα κ' ἐγὼ πὸς ἤθελα νὰ κρύψω, βαθεῖα μὲς' στὴν ψυχὴ μου, ἐκεῖνο πού αἰσθανόμουν.

— Ὅχι, ὄχι· μοῦ φαίνεται πὸς... αὐτὴ τὴν στιγμὴ ἀκόμα... μοῦ φαίνεται πὸς θυσιάζεσθε γιὰ μένα, εἶπε κυττάζοντάς με ἑταστικά. Συχωρέστε με πού σὰς μιλῶ ἔτσι· ξέρετε, εἶμαι μὰ κόρη ἀπλή, δὲν γνωρίζω πολὺ τὴ ζωὴ καὶ δὲν μπορῶ πάντα νὰ ἐκφρασθῶ, γνωρίζω ὅμως καὶ τὸ καλὸ πού μοῦ ἔκαμαν... Ἄ, ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἐντυχίξῃ! Ἐκεῖνα πού μοῦ λέγατε γιὰ τὸν ὄνειροπόλο σας, δὲν εἶναι καθόλου ἀληθινά. Δηλαδή δὲν εἶσθε ἐσεῖς, ἢ τουλάχιστον εἶσθε γιαιρεμένος· εἶσθε πολὺ διαφορετικὸς ἀπ' ὅτι μοῦ περιγράφατε. Ἄν ποτὲ ἀγαπήσετε, ὁ Θεὸς νὰ σὰς χαρίξῃ εὐτυχία. Κι' ἐκεῖνη πού θ' ἀγαπήσετε, δὲν τῆς εὐχομαι τίποτε περισσότερον, γιατί θὰ εἶναι εὐτυχισμένη μὲ τὴν ἀγάπῃ σας... Εἶμαι γυναῖκα καὶ ξέρω, μπορεῖτε νὰ μὲ πιστέψετε...

Ἐσώπασε καὶ μοῦσφιξε δυνατὰ τὸ χέρι. Τόσο ἦμουν συγκινημένος πού δὲν μπόρεσα νὰ μιλήσω.

— Ναι, εἶναι πιθανόν νὰ μὴν ἐξηγηθῆ σήμερα, εἶπε, ἔπειτα ἀπὸ λίγες στιγμές. Εἶναι ἀργὰ πολὺ.

— Θάρθῃ αὐριο.

— Ναι, αὐριο, τὸ βλέπω πὸς αὐριο θάρθῃ. Αὐριο λοιπόν θὰ σὰς ἰδῶ. Ἄν βρέξῃ, δὲν θάρθῶ. Μεθαύριο θὰ ἐρθῶ χωρὶς ἄλλο. Ὅτι καιρὸς κ' ἂν εἶναι θὰ ἐρθῶ. Πρέπει νὰ σὰς ἰδῶ.

Μοῦ ἔδωσε τὸ χέρι καὶ εἶπε κυττάζοντάς με μὲ ἡρεμία:

— Εἴμαστε γιὰ πάντα ἐνωμένοι.

(Ὡ, Νάστεγκα, Νάστεγκα! καὶ ὅμως εἶμαι μονάχος!)

Ἐννεὰ ἡ ὥρα. Δὲν μπόρεσα νὰ μένω στὴν κάμαρά μου. Ντύθηκα καὶ πῆγα ἔξω μ' ὄλον αὐτὸν τὸν παληόκαιρο.

Ἐπῆγα ἐκεῖ... Ἐκάθησα στὸν πάγκο μας. Ἐπειτα προχώρησα ὡς τὸ δρομάκι· μὰ αἰσθάνθηκα σὰν ντροπῆ καὶ γύρισα πίσω χωρὶς νὰ κυττάξω τὰ παράθυρά της· μὰ πρὶν κάμω δυὸ βήματα ξαναγύρισα πίσω, τόσο ἦμουν μελαγχολικός. Τί καιρὸς! Ἄν ἦταν καλοσύνη, θὰ περπατοῦσα ὅλη νύχτα...

Αὐριο λοιπόν, αὐριο! Αὐριο θὰ μοῦ τὰ διηγηθῆ ὅλα. Ὅμως ποῖς ξέρει, ἴσως δὲν ἔχει γράμμα σήμερα... μὰ ὄχι, καλύτερα νὰ ἔχῃ γράμμα... ἔπειτα, τώρα εἶναι μαζί οἱ δυὸ τους...

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές.—Μετάφρ. Κ. Μ.]

Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΦΣΚΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὰ λουλούδια

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Χθὲς τὸ δειλινόν, ὕστερα ἀπὸ τὴν ψιλὴν βροχίαν, πού ἐξράντισε τὰ φύλλα κ' ἐδρόσισε τὴν ψυχὴν τῶν δένδρων καὶ τῶν λουλουδιῶν, ἐπέστρεφα μόνος μου καὶ μελαγχολικὸς ἀπὸ τὴν Κηφισιάν.

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Μελαγχολικὸς διατί;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μελαγχολικὸς ἀπὸ τὴν ὡραιότητα. Μέσα εἰς τὸ βαγόνι τοῦ σιδηροδρόμου ἐταξίδευαν μαζί μου τρία κορίτσια, φορτωμένα μὲ λουλούδια. Εἶχε χυθὴ τόση χαρὰ μέσα εἰς τὸ βαγόνι, ὥστε διὰ μίαν στιγμὴν δὲν εἴξευρα ἂν ἦσαν τὰ λουλούδια πού ἐγελοῦσαν ἢ τὰ πλάσματα πού ὁμοίωζαν μὲ τὰ λουλούδια. Κ' εὐρέθηκα τόσον στενοχωρημένος, πού ἐσκέφθηκα νὰλλάξω βαγόνι εἰς τὸν πρότερον σταθμόν.

Ὁ ΜΑΘ. — Στενοχωρημένος!

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ναι. Κάτι τι μοῦ ἔλεγε ὅτι ἀποτελῶ μίαν δυσαρμονίαν ἐκεῖ μέσα. Δυσαρμονίαν μὲ τὸ σῶμα μου, μὲ τ' ἄσπρα μου μαλλιά, μὲ τὴν σκέψιν μου, μὲ τὰς ἀναμνήσεις μου καὶ μὲ τὰς ἐπιθυμίας μου ἀκόμα. Κ' ἐσυλλογίσθην τότε τὴν αὐθάδειαν τοῦ συνομηλίκου μου τοῦ Ἀνακρέοντος, ὁ ὁποῖος ἔλεγε εἰς τὴν μικρὰν του φίλην, χωρὶς νὰ τὸ πιστεύῃ, ὅτι τὰ ἄσπρα του μαλλιά μὲ τὰ ροδαλά της μάγουλα εἰταίριαζαν, ὅπως τὰ ρόδα μὲ τοὺς κρίνους:

Ρόδα κρίνοις σμυέρτα.

Ὁ ΜΑΘ. — Διατί δὲν ἐμμήθητε τὸν καλαιὸν ποιητὴν; Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διότι τὰ ἀνθη ἦσαν πρόχειρα κ' ἐφοβήθη τὴν σύγκρισιν. Περιορίσθην μέσα εἰς τὰς δροσερότητας, πού μ' ἐκύκλωναν, νὰ σκεφθῶ ὀλίγα πράγματα. Ἄλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον πού σκέπτεται μέσα εἰς ἓνα περιβάλλον, ὅπως αὐτό.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ἡ σκέψις σας θὰ ἦτο δροσερὰ καὶ θάργιζε τὰς δροσερότητας, χωρὶς νὰ τὰς μαράνη.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τὸ ἐλπίζω τουλάχιστον. Ἐκεῖνο ἰδίως πού μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν ἦτο ἡ ἀγάπη, ἡ τρελλὴ ἀγάπη τῶν δροσερῶν αὐτῶν πλασμάτων πρὸς τὰ λουλούδια. Τ' ἀγκάλιαζαν, τὰ ἐφιλοῦσαν, τὰ ἐμύριζαν, τὰ ἐσφιγγαν ἐπάνω εἰς τὰς ἀμφιβόλους ἀκόμη στρογγυλότητας τοῦ στήθους των. Ἦσαν ἐκεῖ τριαντάφυλλα κόκκινα ὡς αἷμα καὶ τριαντάφυλλα ντροπαλά ὡς τὰ μάγουλά των καὶ τριαντάφυλλα χλωμά, ὡς νὰ εἶχαν ἐξυπνήσει ἀπὸ μίαν ἐρωτικὴν νύκτα, καὶ τριαντάφυλλα λευκά ὡς παρθενικά μέτωπα. Καὶ ἦσαν μαζί βιολέτες ὅλων τῶν χρωμάτων, θερμὲς κ' αἰσθηματικῆς, μ' ἓνα λάγνον ἄρωμα, πού ἐπροσπαθοῦσε πονηρὰ νὰ δοκιμάσῃ τὰς αἰσθήσεις μου. Καὶ ἦσαν πανσέδες μελαγχολικὸι καὶ ἀσθηροί, γεμάτοι ἀπὸ τὸ μυστήριο τῶν γυναικῶν, πού δαμάζον τοὺς ὑπερηφάνους ἀνδρας. Καὶ τὰ τρία κορίτσια, ἢ μία ἢ ἑσθὴ μὲ τὰ σκοτεινὰ μάτια καὶ ἡ ἄλλη ἡ μελαχροινὴ μὲ τὰ βοστρυχωτά μαλλιά καὶ ἡ ἄλλη ἡ καστανὴ μὲ τὰ χεῖλη τὰ ὑγρά, ὡς ὕστερα ἀπὸ βροχίαν φιλημάτων, ἦσαν ἐρωτευμένα μὲ τὰ λουλούδια καὶ τὰ ἐσφιγγαν καὶ τὰ ἐφιλοῦσαν καὶ ἐγὼ ἐσκέπτόμουν...

Ὁ ΜΑΘ. — Τί ἐσκέπτεσθε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐσκέπτόμουν ὅτι καθεμία ἀπ' αὐτὰς ἔδειχνε τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον θ' ἀγαπήσῃ αὐτὸν τὸν ἐκλεκτόν της. Διότι κάθε ἔρωσ εἶναι χωριστὸς καὶ προσωπικὸς καὶ ὑπάρχουν τόσοι ἔρωτες ὅσοι

καὶ ἄνθρωποι. Διότι κανένας δὲν φιλεῖ ὅπως ὁ ἄλλος καὶ κανένας δὲν ἐναγκαλιέται καὶ δὲν σφίγγει καὶ δὲν ἐγγίξει καὶ δὲν λησιμονεῖ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δὲν ἀνατριχιάζει καὶ δὲν λιποθυμεῖ ὅπως ὁ ἄλλος. Καὶ τὰ μικρὰ ἀθάνα πλάσματα ἐδειχναν τὰ ἡδονικὰ μυστήρια τῆς ψυχῆς των, μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ, χωρὶς νὰ φαντάζονται ὅτι προδίδουν ἓνα μυστικόν, τὸ ὅποιον θὰ γνωρίσουν οἱ εὐτυχεῖς τῆς αἰθρίας εἰς μίαν θείαν στιγμὴν.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἶδα κ' ἐγὼ τὸ ἴδιον θέαμα τὴν ἄλλην ἡμέραν. Ἀλλὰ δὲν ἐσκέφθην τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Μοῦ ἔκαμε μόνον ἐντύπωσιν ἡ τρελλὴ ἀγάπη τῶν μικρῶν θηλυκῶν πλασμάτων πρὸς τὰ λουλούδια. Εἶναι μίαν ἀγάπη χωρὶς ἐξαιρέσιν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τὸ πράγμα δὲν εἶναι ἀνεξήγητον. Μία μυστικὴ συγγένεια ἐνώνει τὰς γυναῖκας μὲ τὰ λουλούδια. Ἡ ὡραιότης των εἶναι ἐφήμερος ὅπως ἡ ὡραιότης ἐκείνων καὶ γοητευτικὴ ὅπως ὅλα τὰ ἐφήμερα πράγματα. Τὰ χρώματά των εἶναι δι' ὄλον τὸν κόσμον καὶ τὸ ἄρωμά των δὲν ἀρνεῖται τὴν μέθην του εἰς κανένα διαβάτην. Ἡ φιλαρέσκειά των εἶναι κοινὴ. Καὶ μολονότι ἡ φύσις τοὺς ἔδωκεν μικρὰ ἀκίμητὰ ὅπλα, διὰ νὰ τιμωρῶν τοὺς αὐθάδεις, αὐτὰ ἀφίουν νὰ κόβονται κάποτε ἀπὸ κάποιον βάνανσον διαβάτην καὶ εἶναι εὐχαριστήμενα ὅτι κόβονται. Εἶναι περιεργον ἀλήθεια. Ὑπάρχουν λουλούδια, τὰ ὅποια θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐγεννήθησαν διὰ νὰ στολίουν τὴν πορφύραν ἑνὸς βασιλέως. Καὶ ὅμως μίαν ἡμέραν τὰ βλέπει ἔφαρνα εἰς τὴν κομβιοδόχην ἑνὸς χυδαίου ἀστοῦ.

Ὁ ΜΑΘ. — Χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήτε, φθάνετε εἰς ἓνα φοβερὸν συμπέρασμα. Ὅτι τὰ ὡραία πλάσματα, τὰ ὅποια ὁ κόσμος θεωρεῖ ὡς τὸν ἀθώωτερον σύντροφον τῆς παρθενίας, δίδουν πολὺ κακὰ μαθήματα εἰς τὰ ἀνήλικα κοράσια.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καλὰ ἢ κακὰ δὲν γνωρίζω. Δίδουν ὅμως τὰ πρῶτα μαθήματα τοῦ ἔρωτος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ τρεῖς μικραὶ συνταξιδιώτισσαί μου, αἱ ὅποια ἔμειναν τόσην ὥραν σκυμμένα ἐπάνω εἰς τὰ λουλούδια, θάκουσαν μερικὰ μυστικά, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰς προφυλάσσουν μ' ἐπιμέλειαν αἱ μητέρες των. Καὶ εἶμαι βέβαιος ἀκόμη, ὅτι ὁ ὕπνος των θὰ ἦτον ἀνήσυχος ἐκεῖνο τὸ βράδυ καὶ ὅτι διὰ πρῶτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν των θὰ εἶδαν ὄνειρον, τὸ ὅποιον τὰς ἔκαμε νάναστενάξουν ὅταν ἡ μητέρα τους τὰς ἐξόπνησε τὸ πρῶτ', διὰ νὰ προφθάσουν τὸ μάθημα τῆς γραμματικῆς.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Διὰ τοὺς ἀνυπάρχοντες

Ἡ Σοβράνις ἐψήφισε πρὸ τινος τὸν ἐξῆς νόμον. Οἱ ἄνω τῶν τριάντα ἐτῶν ἀνυπάρχοντες νὰ πληρώνουν δέκα φράγκα φόρον κάθε χρόνον. Τώρα πάλιν διεξάγεται ἄγων εἰς τὸν γαλλικὸν τύπον περὶ τοῦ ὀρθοῦ ἢ ὄχι κτλ. κτλ.

Ἄς συζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐγκαίρως. Εἶνε πολὺ ἐνδεχόμενον ἡ ἰδέα αὐτὴ νὰ ταξιδεύσῃ μέχρις Ἑλλάδος.

Τί μορεῖ λοιπόν, νὰ σημαίνουν αὐτὰ τὰ δέκα φράγκα; Πρόκειται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἐκβιασμός ἢ τουλάχιστον ὡς παρότρυνσις τοῦ Κράτους πρὸς τοὺς πολίτας νὰ ὑπανδρεύονται; Αὐτὸ δὲν τὸ πιστεύω. Δὲν ἔρχεται εἰς κανένα λογαριασμόν. Διότι ὅποιος δὲν αἰσθάνεται κλίσην διὰ τὴν γαλήνην τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, θὰ ἦτον πρόθυμος ὄχι δέκα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερα

φράγκα να πληρώνη, διά να έχη τὸ κεφάλι του ἡσυχο, καὶ νὰ ρυθμίῃ τὴν ζωὴν του ὅπως αὐτὸς θέλει.

Πρὸ παντός ὁμως μὲ διασκεδάσει ἡ θέσις τῶν ἀπει- τήρων προικοθηρῶν.

Οἱ καίμενοι, δὲν ἀρκεῖ ὅτι εὐρίσκονται εἰς χρηματι- κὴν στενοχωρίαν, ἡ ὁποία τοὺς ἀναγκάζει ἀλληλοδια- δόχως νὰ ἐρωτεύονται πότε μὲ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας τῆς δεσποινίδος Α καὶ πότε μὲ τὰς ἑκατὸν πενήντα τῆς χήρας Β, ἀλλὰ εὐρίσκουν τὸν μπλεῖ τους καὶ ἀπὸ τὸ Κράτος.

— Κύριε, τοῦ λέγει ἡ Πατρίς, ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ πανδρευθῆς, δόσε μου δέκα φράγκα.

— Μὰ, ὦ Πατρίς, ἐπειδὴ δὲν ἔχω οὔτε δέκα φράγκα, γυρεύω νύφη πῶς καὶ τί. Φρόντισε καὶ τοῦ λόγου σου κ' ἐγὼ ἐδῶ εἶμαι.

Καὶ ὁ μὲν διάλογος εἶνε φανταστικὸς, διότι ὁ νόμος δὲν ὑπερῆξε ποτὲ τὸσον ἄβρῶς, ὥστε νὰ καταγίνεται εἰς συζητήσεις. Οἱ δὲ προικοθηρὰ θὰ ἔχουν τοῦ λοιποῦ δύο καθμούς, ἕνα πού δὲν εὐρίσκουν γυναῖκα καὶ ἄλλον πού πληρώνουν φόρον.

Ὅστε μέχρις ὥρας οὔτε συντελεστικὸς διὰ τὸν γάμον φαίνεται ὁ νόμος αὐτός, οὔτε δίκαιος.

Καὶ πρέπει νὰ συμπροσάνωμεν ὅτι δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο ἢ καινοτομία αὐτή, παρὰ ἕνας τρόπος νὰ μαζεῖν τὸ Κράτος χρήματα, μὲ ἀφορμὴν τοὺς ἀνυπάρχοντες, ἀπαράλλακτος ὅπως ἐχρησίμευσαν πρὸ μερικῶν χρόνων τὰ ἰδιωτικὰ σκυλλάκια. Ἐκτός ἂν τὸν νέον κεφαλικὸν φόρον πρόκειται νὰ μοιράζονται οἱ ἔγγαμοι, ὡς ἀπο- ξημώσιν εὐσημον τρόπον τινὰ διὰ τὰς κατὰ κληροῦς ἐνοχλήσεις πού τοὺς ἐπροξένησαν οἱ ἀνυπάρχοντες. Ἄλλ' αὐτὸ προτιμῶ νὰ μὴ τὸ ὑποθέσω.

ΣΑΝΤΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΙΚΟΣΙ χρόνια πέρασαν διὰ νὰ ἐξαντηθῇ ἡ πρώτη ἐκδοσις τῶν *Τραγουδιῶν* τοῦ Χάινε κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου. Μετὰ εἴκοσιν ἔτη, γίνεται Β' ἐκδοσις ἐπιτηρημένη κατὰ τι (πέντε-δέκα τρα- γουδία). Καλὸν τὸ μέτρον γὰρ νὰ διαβάζεται ὁ μέγας ποιητὴς καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, μολονότι ἤξερω ὅτι μετάφρασιν τοῦ Χάινε ἔχει ἔτοιμην καὶ ὁ κ. Παῦλος Γνευτός. Κ' ἔχει δημοσιεύσει καὶ μερικά, εἰς τὰ «Πανα- θήναια», ἀριστοτεχνικώτατα.

Σὰς δίδω ἕνα μικρὸν δείγμα:

Σὲ λόφο ἐπάνω σὸ βορεῖά,
Στέκει ἕνας πεῦκος χρόνια.
Κοιμάται: κ' ἔχει οὐκ ἐπὶ
Τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.

Μιά φοινικιά ὄνειρεύεται
Ὅπου κ' αὐτὴ μονάχη
Τὴν κατακαίουν τῆς Ἀφρικῆς
Οἱ πυρωμένοι βράχοι.

Τὸ ἴδιο αὐτὸ ποιηματάκι εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βλάχου. Τὸ ἀντιγράψω:

Στοῦ βουνοῦ τὴν κορυφή
νέο ἔλατο λουφάζει.
Κροῖο πάλωμα παχὺ
ἀπὸ χιόνι τὸ σκεπάζει.

Μία νέα φοινικιά
ὄνειρεύεται μονάχο,
πού ὁ ἥλιος μοναχῇ
τὴ φλογίζει σ' ἕνα βράχο.

Ὁ κ. Βλάχος, ὅταν μετέφραζε τὸν Χάινε, νὰ ἦτο ἄρα γε νέος; Ἄν ἦτο 20 ἔτων, εἶχε χρόνια ἐμπειρία. Ἄλλὰ πῶς, εἰκοσιν ἔτη μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν, ἔχει τὴν ἴδιαν αἰσθητικὴν καὶ κάμνει καὶ δευτέραν ἐκδοσιν

καὶ ἐπιτηρημένην; Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο 40 ἔτων, τότε χάνεται καὶ ἡ ἐλαφρυντικὴ περίπτωσις τῆς νεότητος καὶ φθάνω πάλιν εἰς τὸ σκληρὸν συμπέρασμα ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ὀριστικὴ τέχνη τοῦ μεταφραστοῦ.

Εἶναι, πῶς νὰ εἰπῶ; τὸσον ἀφελῶς ἀπλᾶ γραμμένοι οἱ στίχοι τοῦ κ. Βλάχου, ὅπου δὲν ἔχουν κανὲν γνώ- ρισμα. Μᾶλλον ἀρηθρικῶς πρέπει νὰ τοὺς χαρακτη- ρίσω κανέναν ρυθμὸς βαρύτερος, ἢ τέχνη, ἢ ἀπόχρωσις τῆς λέξεως, πού θὰ ἤμποροῦσαν τεχνικώτερα, νὰ ἀπο- δώσουν τὰ συναισθήματα τοῦ ποιητοῦ. Εἶναι πολλὰ ἀπλᾶ πράγματα εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν τέχνην· δὲν ἀρκεῖ ὁμως αὐτὸ μόνον νὰ τοὺς δώσῃ τὸν τίτλον τοῦ ὄρου.

Ὁ στίχος τοῦ Χάινε, πῶς μαγεύει! Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα θεματάκια, εἰς τὰ ὅποια μαζὶ μὲ τὴν λεπτότητα τῆς ἰδέας, χαρίζει τῆς εἰκόνας τὴν λεπτότητα καὶ τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν τελείαν μορφὴν, εἶναι τόσα ἀρι- στοτεχνήματα πού μόνον χεῖρι ἀριστοτεχνικὸν θὰ μπο- ροῦσε νὰ τ' ἀποδώσῃ εἰς ἄλλην γλῶσσαν.

Μοῦ περνᾷ μία ἰδέα. Ὁ κ. Βλάχος ἦτον ὑπέρμαχος τῆς καθαρευούσης. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ ἴσως ὅτι γνωρίζει καὶ τὴν δημοτικὴν, μετέφρασε τὸν Χάινε ἀπλᾶ. Τὸ βλέπει εἰς κάθε βῆμα. Μεταχειρίζεται τὰς λέξεις ἀδέξια καὶ τὸ χειρότερον χωρὶς καλαισθησίαν.

Κροῖο πάλωμα παχὺ
ἀπὸ χιόνι τὸ σκεπάζει.

Καὶ ἄλλου:

— Ἐύνα, ἀγάπη! ἄκοδς;
— Δευτέρη παρουσία.
— Δὲν ἤμπορῶ νὰ σηκωθῶ
εἶμαι στραβὸς στὸν Ἄδη.

Καὶ πολλὰ πολλὰ παρόμοια πού δὲν θὰ τολμοῦσα οὐτ' ἐγὼ ὁ ταπεινὸς νὰ διαγράψω.

Ἄν εἶναι ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὀλίγα — δύο, τρία — τραγουδία καλογραμμένα, πῶς νὰ κρατήσουν εἰς τοὺς ἀδύνατους ὄμους των, τὸ βάρος τῶν ἄλλων; Μόλις τὸ ἰδικὸν των ἤμποροῦν νὰ βασιάσουν.

Ἔσεις, ὅσοι θέλετε νὰ μεταφράσετε ξένα ποιήματα, σκεφθῆτε ὅτι ἕνα ποίημα δὲν μεταφράζεται εἰς στί- χους. Κάμετε μίαν μετάφρασιν εἰς πεζὸν ρυθμικὴν, διὰ νὰ ἤμπορέσετε τουλάχιστον νὰ μείνετε πιστοὶ εἰς τὸ πρωτότυπον. Ἡ ἔμμετρος μετάφρασις εἶναι νέον ποίημα, ἀλλ' ἐγὼ θέλω νὰ διαβάσω τὸν ξένον ποιητὴν· ὄχι τὸν μεταφραστὴν. Ὁ Σουλλῦ Προντόμι λέγει ὅτι ἡ μετάφρασις ποιήματος εἴτε πεζὴ εἴτε ἔμμετρος, θὰ εἶναι πάντα κάτι κατὰ προσέγγισιν, ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη νὰ εἶναι ἀτελής, ὅσον καὶ ἂν ἀξίῃ.

K. M.

ΘΕΑΤΡΟΝ

N. Μέγγουλας

Οἱ ἠθοποιοί, οἱ δημοσιογράφοι καὶ οἱ πολιτευταὶ — εἶπεν ὁ Δ. Μπορζοῦ ἐκφωνῶν τὸν ἐπικηδεῖον ἠθοποιοῦ — ἔχουν τὴν καλυτέραν ζωὴν καὶ τὸν χειρό- τερον θάνατον. Ὁ θάνατος ὁ πρόωρος τοῦ ἑλληνοῦ ἠθο- ποιοῦ ἤμπορεῖ νὰ μαρτυρηθῇ ὅτι καὶ ἂν δὲν ἔχη τὴν καλυτέραν ζωὴν ὁ ἠθοποιός, ἔχει βεβαίως τὸν θλιβε- ρότερον θάνατον καί, ἂν εἶνε ἑλλην ἠθοποιός, δύνα- ται νὰ ἔχη καὶ τὸν τραγικώτερον θάνατον.

Ὁ Ν. Μέγγουλας ἔζησε καὶ ἀπέθανε τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνοῦ ἠθοποιοῦ. Ἐζησε μὲ περισσότερα ἰδεώδη καὶ ἀντίκρουσε μὲ μεγαλύτην ἀποκαρδίωσιν τὸν θάνατον. Μὲ ἔμμετρον τὸ τάλαντον τοῦ ὑποκριτοῦ διεκρίθη ἀπὸ τὰ πρώτα ἔτη πού ἐπάτησε τὰς οὐδας τῆς σκηνῆς τὰς ὁποίας, εἰς βραχὺ διάστημα δύο δεκαετηρίδων, καταλείπει διὰ παντός. Ἐφερε τὰ βαρύτερα χαρίσματα

N. Μέγγουλας

τῆς ὑποκριτικῆς. Ἐνθουσιασμόν, θερμότητα ψυχῆς πρὸς δημιουργίαν χαρακτήρων, ψυχολογικὴν διεισδυ- σιν δι' ἀπόδοσιν τῶν μεγάλων συναισθημάτων, δεινό- τητα μιμητικὴν, πλαστικότητα σώματος καὶ εὐστροφίαν κινήσεων καὶ ὑπὲρ πᾶν κατανάωσιν νευρικῶν δυνά- μεων ὥστε κατὰ τὴν ψυχολογικὴν στιγμήν, κατὰ τὸ μέγα ἐπεισόδιον τοῦ δράματος, νὰ παρουσιάσῃ ὄχι μόνον συνδεδεμένως ἐν τῷ ἀκριβεῖ μέτρῳ τὰς προσπα- θείας του, ἀλλὰ καὶ, ἀνώτερος ἑαυτοῦ, νὰ μεταδίδῃ ἀκράτητον τὴν συγκίνησιν καὶ νὰ προκαλῇ τὸ εἶγος τῆς ὑποκριτικῆς ἢ ὁποία συντάρασαι περισσότερον τῆς ὀμης πραγματικότητος. Εἰς παλαιότερα ἔργα ἢ ὑπόκρισις του, χινοῦσα τὸ φῶς τῆς ἐκλεκτῆς τέχνης, εἶδεν νέαν ζωὴν. Ἐτήρει τοὺς κανόνας τῆς παλαιᾶς τέχνης. Ἐβρανε μὲ τὰς διαβαθμίσεις τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἔργου. Ἐπεδίωκε τὴν ψυχολογίαν κατὰ τὴν ἀριστοτέ- λειον ἀνάυσιν τοῦ δραματικοῦ ἔργου. Ἀνέμενε τὴν στιγμήν τῆς μεγάλης συγκινήσεως διὰ νὰ ἐκπηθῇ ἀπόλυτος καὶ θυελλώδης καὶ νὰ καταλύσῃ πᾶσαν ἀδια- φορίαν ἢ παγερότητα καὶ τοῦ περισσότερον ἀσυμφω- νήτου καὶ ἀδαοῦς καὶ κακῶς διατεθειμένου θεατοῦ. Ὅσακις ὑπεδύετο εἰς τὸν «Ἰωάναν τὸν Ἀκτιφυλάκα» τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰωάννα, εἶδεν σπανίαν διὰ τὸ ἑλλη- νικὸν θέατρον καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν. Εἰς τὴν στιγ-

μὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ συντετριμμένος ἐκ τῆς κακο- δαιμονίας Ἰωσίας ἐθίγεται εἰς τὸ ἱερὸν τῆς τιμῆς του, μετέπιπτεν ὁ ἠθοποιός δι' ἐκκοπήσεως ἐσωτέρων αἰσθη- μάτων ἀπὸ τῆς μελιχρότητος εἰς τὴν ὑπεροφίαν. Διε- σκέλετο μὲ ἐν πῆδημα τὴν κλίμακα ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ δούλου μέχρι τοῦ ἀρχοντος πλουσίου. Τὸ πρόβατον ἐγένετο λέων. Καὶ ὁ ἠθοποιός ἐξεκαμπούριαζε, ἐνέαζε, ἐκεραύνανε καὶ καθήλανε ἀφρονον τὸν ναβαρχον πού ἔθιγε ἀπρόσεκτα τὴν τιμὴν τοῦ ταπεινοῦ ἀκτοφύλακος. Τί ὄργη προσώπου, τί φλόγες ματιῶν, τί τόνος φωνῆς, τί μεγαλεῖον, τί δραματισμὸς τελειότητος.

Τὸ κοινὸν ἐχειροκροτοῦσε ἀκράτητον καὶ ἡ λαμπάδα τῆς ζωῆς τοῦ ἠθοποιοῦ ἐτίκτετο...

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἦτο ἡ μόνη πνοὴ ἀνοίξεως τοῦ θεατρικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ διεκρίθη ὁ Μέγγουλας καὶ ἀνεδείχθη ἠθοποιός ὄχι μόνον τῆς ἐμπνεύσεως ἀλλὰ καὶ τῆς μορφώσεως καὶ τῆς λεπτῆς τέχνης. Ἦτο πρωταγωνιστὴς ἰσχυροῦ, ἐντόνου καὶ ποι- κίλου τάλαντου. Ἀνῆκε εἰς τοὺς χαρακτηριστάς. Καὶ ἐνεσάρκωνε μὲ τὴν πνοὴν τῆς τέχνης του τὸν πανοῦργον Σαραντάπηχον, τὸν ὑπουλον Ἰάγον, τὸν ἀγαθὸν Δερ- ποτᾶν, τὸν ἥρωα τῆς τιμῆς εἰς τὸν Ἰωάναν καὶ τοὺς «Ἄτιμονες» τὸν βουνησίον τοῦ ἀγνοῦ καὶ σταθεροῦ αἰσθήματος στὸν «Ἀγαπητικὸν τῆς Βοσκοπούλας» τὸν εὐθαροῦ ριζοσπάστην εἰς τὸν «Ἐχθρὸν τοῦ Λαοῦ» τὴν δύναμιν τῆς ἐδικτικῆς εἰς τὴν «Φλωρεντινὴν Τρα- γωδίαν» τοῦ Οὐάιλδ.

Ἀλλὰ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρον αἱ ὑποσχέσεις ἦσαν ἄνθη πού ἐξεφύλλισαν χωρὶς καρπὸν.

Ἡ παλαιὰ ζωὴ τῶν περιοδεῶν καὶ κακοχηρῶν ἐπα- νήρχιζε. Αἱ προσπάθειαι, αἱ προστριβαί, αἱ ἀηδία καὶ πικρία τῆς ζωῆς ἤρχοντο νὰ προστοιμάσουν τὸ τέλος. Ὁ Μέγγουλας ἤλπιζε νὰ ἰδρῶσιν καλλιτεχνικὴν σχολὴν καὶ νὰ μεταδώσῃ τὴν μέθοδον καὶ τὴν τέχνην του.

— Ὅταν ἀρχίσω νὰ γεράζω θὰ φύγω ἀπὸ τὸ Θέατρο ἔλαγε ἀλλὰ θέλω νὰ ἔχω τὴν συγκίνησιν του εἰς τὸ πρό- σωπον τῶν μαθητῶν μου, θέλω τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς των νὰ συγκρατήσῃ τὸν χειμῶνα τῆς ἰδικῆς μου ζωῆς!

Ἐβρῦσε τὸ ὄρατον ὄνειρον μαζί μὲ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸ ὄλον δὲν ἔμειναν ἢ αἱ λέξεις αὐταὶ χαρακτηρι- στικαί, αἱ ὁποῖαι θὰ ἤρκουν διὰ τὸν ἐπιτάφιόν του. Τὸν χειμῶνα τῆς ζωῆς τὸν ὅποιον ἐφοβετο δὲν τὸν εἶδε. Ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀπελευθερουμένην ἐκ τοῦ δεσπο- τισμοῦ Τουρκίαν ἐστέλλε ὡς πρῶτον μῆνημα τὸν χα- ρετισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρον. Μὲ τοὺς ἠθοποιούς πού μετέβησαν εἰς τὴν Κων/πολιν ἦτο καὶ ὁ Μέγ- γουλας. Μετέβη ἐκεῖ χαροῦμενος διὰ νὰ μεταδώσῃ τὰς συγκινήσεις τῆς τέχνης του εἰς τοὺς ἀδελφοὺς μας τὴν ὥραν πού θὰ ἀνοίγετο εὐρύτερος ὁ ὄριζον τῆς ἐλευ- θερίας των. Ἦτο ἡ τελευταία προσπάθεια τοῦ τεχνί- του. Εἰς τὸ κακὸν πού ἐπάλαυ γενναῖα ἡ ψυχὴ, ὑπέ- κριπτε τὸ σῶμα. Ἡ ἀσθένεια τὴν ὁποίαν συμβόλλει παραστατικά ἡ καιομένη λαμπάς, ἐξεδηλώθη τὴν ἑσπέ- ραν τῆς τιμητικῆς του οὕτω αἱ τελευταῖαι σταγόνες τοῦ ἐλαίου τῆς λυχνίας ἐδαπανήθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Αὐτὴ ὑπερῆξε τὸ λίκνον καὶ τὸ φέρετρον, τὸ βῆμα καὶ τὸ ἱερίον του. Ἐβασε μαχόμενος.

Μεταβᾷ εἰς Μυτιλήνην εὖρος μετὰ ἕνα μῆνα τὸν θάνατον. Θάνατος πικρὸς εἰς γῆν ξένην καταλυτῆς ὄνειρον καὶ ἰδανικῶν...

Σ. Α.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ «Διδώ».

Ἡ «Διδώ» τοῦ κ. Λαυράγκα ὀρισμένως ἐσημείωσε μίαν ἐποχὴ τὰ μουσικὰ χρονικά τοῦ τόπου μας. Θὰ λέγουν αἱ ἐπερχόμενα γενεαί: Πρῶν ἀπὸ τὴν «Διδώ», — καὶ θὰ σημαίνῃ, νύκτα μουσικὴ καὶ χάος. Θὰ λέγουν: Ὑστερα ἀπὸ τὴν «Διδώ», — καὶ θὰ σημαίνῃ: τί ἄρα γε θὰ σημαίνῃ; Ἴσως καμμιά πλούσια μουσι-

κάν αναγέννησι, ένα ξύπνημα όλων των πρὸ αιώ-
νων μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους κοιμισμένων ἀρμο-
νιῶν πού χρειάστηκαν τὸ ραβδί ἐνὸς μάγου καὶ τῆς
ζωντανῆς, καὶ τῆς κόμης νὰ ψάλουν τὸ νέον Ἀλλη-
λουΐα τῆς δοξασμένης φυλῆς μας. Ἰσοῦς ξαναγυρίσῃ
πάλιν ἡ νύχτα καὶ τὸ χάος, καὶ, ὅπως συμβαίνει σὲ κάθε
μεγάλο πού προτρέπει ἀπὸ τὸ γενικὸν βᾶδισμα ἐνὸς
λαοῦ, δὲν εὖρη ἡ «Διδώ» τὸν ἀντιλαλὸν τῆς καὶ δὲν
πετάξουν βλαστώματα ἢ δυνατὲς ρίζες τῆς, παρὰ ὕστερα
ἀπὸ μερικὲς γενεές. Ἀλλ' ἂς μὴν ἡμεθεῖς ἀπαισιόδοξοι.
Ἄν ἐπαίχθηκε μόνον τρεῖς φορές τὸ θαυμάσιον ἔργον
τοῦ Λαυράγκα, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐπέρασαν ἀπαρα-
τήρητον. Διότι ὅσοι τὸ εἶδαν καὶ τὸ ἤκουσαν, ἔμειναν μὲν
τὸν πόθον νὰ τὸ ἀκούσουν καὶ νὰ τὸ ξανακούσουν. Καὶ
οἱ ἀπαιτητικοὶ ἔχουν καὶ ἄλλον πόθον, νὰ τὸ ἀκούσουν
ἐκτελεσμένον ὅπως τοῦ ἀρμόζει. Μὲ δοχίονεραν τελείαν
πού θὰ χρωματίζῃ μὲ ἰδιαίτερον χρῶμα κάθε φράσιν,
πού θὰ παρακολουθῇ μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομε-
ρειῶν τὰς διακυμάνσεις τοῦ πάθους, μὲ χορφοδία ἀρ-
τιάν, ὄχι μὲ γυναικεῖα νιαουρίσματα, μὲ μονοφθόου πρῶ-
της τάξεως, καὶ—ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ κ. Λαυράγκας—
μὲ ἄλλον διευθυντὴν παρὰ τὸν ἑαυτὸν του. Διότι ὁ
μεγαλοφυῆς μάεστρος ἔχων ἕως τώρα νὰ παλαίωσῃ μὲ
στοιχεῖα κάτω τοῦ μετρίου, κατώρθωσε μὲ γιγαντιαίας
προσπαθείας νὰ φθάσῃ εἰς ἕνα σύνολον ἐκτελέσεως
μέτριον καὶ ἐσυνείδητος νὰ διδῇ τὰς γενικὰς γραμμὰς
ἐνὸς ἔργου. Ἐνῶ εἶμαι βεβαία ὅτι εἶδα, ἤκουσα, ἀνε-
κάλυψα μέσα εἰς τὸν πλοῦτον τῆς συνθέσεώς του, μέσα
εἰς τὴν τεχνικωτάτην του ἐνορχήστρωσιν πολλὰ μαρ-
γαριτάκια πού πήγαιναν χαμένα, λεπτομέρειες πού περ-
νοῦσαν ἀπαρατήρητες διότι τῆς ἐθνοσίαιζε χάριν τοῦ
συνόλου ὁ μάεστρος. Ἄς φιλοτιμηθοῦν οἱ δυνάμενοι,
ἂς αἰσθανθοῦν βαθεῖα μίαν ἐθνικὴ φιλοδοξία, ἂν δὲν
τοὺς φθάσῃ ἡ καλλιτεχνικὴ, καὶ ἂς χαρίσουν εἰς τὸν
κόσμον μίαν τέτοια «Διδώ», καὶ τότε ὄλοι μαζί θὰ
φωναῖζον μὲ ἕνα στόμα.

«Χαίρε ἀγῆ μουσικῆς ἡμέρας».

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

ᾠδεῖον Ἀθηνῶν.

Τὸ ᾠδεῖον Ἀθηνῶν ἔδωσε τὴν 19 Ἀπριλίου τὴν
τελευταίαν του μεγάλην συναυλίαν εἰς τὸ Δημ. Θεά-
τρον. Οὐδέποτε πόδγραμμα συναυλίας ὑπῆρξε τόσον
ποικίλον, τόσον ἐνδιαφέρον καὶ τόσον εὐχάριστον. Τὸ
πρῶτον μέρος ἤρξατο μὲ τὰς «Ορεινὰς Σκηνάς» τοῦ
κ. Μαρσίκ.

Αἱ «Ορεινὰ σκηναί» εἶναι μία σύνθεσις συμφο-
νικῆ. Τὸ πρῶτον τῆς μέρος εἶναι μία περιγραφή τοῦ
μεγαλείου τῆς μεσημέρας ἀρκετὰ ἐπιτυχῆς εἰς ἐπεξε-
ργασίαν ἂν καὶ ὄχι τόσον πρωτότυπος εἰς ἔμπνευσιν. Τὸ
δεύτερον μέρος εἶναι ἐπίσης περιγραφή τῆς δύσεως
τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν κορυφῶν, ἡ ὁποία ἦτο καὶ τὸ ὀρειώ-
τερον νοῦμερο τῆς suite. Τὸ τρίτον μέρος ἦτο μία
ποιμενικὴ μελωδία, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ τὸ Corn-
ingle Solo, εἰς ἀπομίμησιν τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ
τῶν Εὐρωπαίων ὄμιος ποιμένων, δηλ. τῆς Cenamella.

Ἡ μελωδία αὕτη, ἂν καὶ ὀλίγον πολυποικίλος (ἢ
ποιμενικὴ μελωδία πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ὁσον
τὸ δυνατὸν μονότονος, διὰ νὰ εἶναι πιστοτέρα πρὸς τὴν
πρωτογενῆ κατάστασιν τῆς ποιμενικῆς μουσικῆς καὶ εἰς
τὴν ἀτέλειαν συγχρόνως τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ) ἔκαμε
καλὴν ἐντύπωσιν, ὡς ἐκ τῆς μεταρρώσεως τὴν ὁποίαν
προκαλεῖ ἕνα ἐξαιρετικὸν Solo ἐνὸς ὄργάνου. Εἰς πολλοὺς
βεβαίως θὰ ἐφάνη ἀρκετὰ ξενότροπος ἡ μελωδία αὕτη,
μαθημένους ἀπὸ τὴν μελιχρότητα καὶ τὸ φιλοπαίγιον
τοῦ ἑλληνικοῦ αὐλοῦ, τῆς αἰσθηματικῆς μας φλογέρας.
Τὸ πέμπτον μέρος περιεγράφε τὸς ἄτιους τοῦ Ἄτιους
(;). (Ὁ Ἄτιος (ἢ μᾶλλον Ἄτις) ἦτο νεαρὸς ποιμὴν,
τὸν ὁποῖον ἠγάπησε διὰ τὴν καλλονὴν του ἢ θεὰ
Κυβέλην καὶ κατέστησε ἱερεὰ τὸν ἐν Φρυγίᾳ ἱεροῦ τῆς.

Ἄλλ' οὗτος περιφρονησας τὸν ἔρωτα τῆς θεᾶς ἠράσθη
μῖα ἄλλῃ θνητῆς καὶ ἐνεκα τούτου ἡ θεὰ τὸν κατη-
ράσθη καὶ ὁ δυστυχῆς Ἄτις προσβλήθεισ ὑπὸ μανίας
ἔτρεξε διαρκῶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, διδάσκων τὰ
ὄργια τῆς ἐρωτολήπτου θεᾶς). Τὸ τελευταῖον μέρος
τῆς συνθέσεως αὐτῆς ἦτο μία χωρική ἐορτή, πολὺ ἐπι-
τυχῆς, ζωγραφικωτάτη καὶ παραστατικὴ γραμμῆν μὲ
πολλὴν ἔμπνευσιν καὶ πολλὴν διάθεσιν. Ἐν τῷ συνόλῳ ἡ
συμφωνικὴ αὕτη σύνθεσις τοῦ κ. Μαρσίκ ἔαν δὲν
παρουσιάζῃ ἐξάρσεις, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς
μία κομψὴ σύνθεσις, μὲ λαμπρὰν ἐπεξεργασίαν, μὲ
μίαν παραστατικωτάτην ἐνορχήστρωσιν καὶ νὰ ἔμπνευσῃ
τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ συνθέτης τῆς εἴμπορεῖ νὰ γράψῃ
σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ καλλίτερον. Προσόντα του, ὡς
συνθέτου, παρουσιάζονται πολλὰ εὐέλπιδα.

Κατόπιν ἡ Δις Εὐγενία Πρωτοῦ ἐξετέλεσε εἰς τὸ
πίانو μὲ συνοδείαν ὀρχήστρας τὸ κονσέρτο εἰς μι μιν.
τοῦ Chopin μὲ μίαν τέχνην μοναδικήν, εἰς τὴν ὁποίαν
διαφαίνεται κάλλιστα ἡ σοφὴ ὁδηγία τῆς διακεκριμένης
καθηγητρίας τῆς Κας Αἰθρας Θεοδοροπούλου. Τὸ δεύ-
τερον μέρος τῆς συναυλίας ἠνοῖξε ἡ Berceuse τῆς
«Ἀφρικάνας» τὴν ὁποίαν ἔμελεψε ἡ Δις Τασία Λυμπε-
ροπούλου μὲ κάποιαν ἐπιφυλακτικότητά μὲν εἰς τὴν
ἀρχὴν ἀλλὰ ταχέως ἀντικαταστάθεισαν ἀπὸ τὸ θάρρος
καὶ τὴν ψυχραιμίαν. Ἡ Δις Λυμπεροπούλου εἰξεύρει
νὰ χρωματίζῃ. Αἱ ἁσματικαὶ ἐκτελέσεις τῆς διανθί-
ζονται πάντοτε ἀπὸ μίαν αἰσθηματικότητα ζωντανὴν
καὶ πολὺ ἀξιοζήλευτον.

Ἐπικολούθησε κατόπιν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὄρειωτά-
του κονσέρτου (Mi min.) τοῦ Μένδελσον διὰ βιολίου μὲ
συνοδείαν ὀρχήστρας ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Καζάζη. Ἡ
ἐκτέλεσις ἦτο πλέον ἢ ἀρίστη. Ἐκεῖνο τὸ andante ὁ
Καζάζης τὸ ἐπαῖξε κυριολεκτικῶς μὲ τὴν καρδιά του.
Μοῦ μένουν ἐναντιοὶ ἀκόμη οἱ φθόγγοι τῆς γλυκειᾶς καὶ
καθαρᾶς δοξαριᾶς του. Εἶνε τὸσον ἀπλὰ αὐτὰ τὰ κλα-
σικὰ andante, οὕτως ὥστε διὰν ἕνας καλλιτέχνης δὲν
τοὺς δώσῃ ἐξαιρετικὸν χρῶμα, καταντοῦν σχολαστικά.
Ὁ Καζάζης ἐξῆλθε ἀπὸ τὰ ὄρια αὐτὰ τῆς σχολαστικό-
τητος καὶ ὥρισε ἀφετηρίαν διὰ τὸ δοξάρι του αὐτὴν τὴν
καρδιά του καὶ τοιοῦτοτρόπως μᾶς ἐπαρουσίασε τὸ
Andante ἐκεῖνο χρωματισμένον, ζωντανόν. Ἐπίσης καὶ
τὸ φιλοπαίγιον ἐκεῖνο Allegro molto vivace ἐξετέλε-
σθη μὲ ὄλην τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν λεπτότητα πού τὸ
χαρακτηρίζουν. Ὁ Καζάζης εἶνε ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα
πού τὰ κρατεῖ σφικτὰ ἡ Ἰδέα καὶ δὲν τὰ ἀφίνει νὰ
περισπῶνται ἐνκόλα ἔδω καὶ ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴν ἰδιοφυίαν
τοῦ Καζάζη περιμένο πολλά. Ἡ συναυλία ἔληξε διὰ
τοῦ «Τρωικοῦ ἐμβατηρίου» τοῦ Berlioz. Ἡ σύνθεσις
αὕτη ἀρχαιοπρεπῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς ἐξετελέσθη ὑπὸ
τῆς ὀρχήστρας ἐξόχως ὠραία, μὲ πολὺ χρῶμα καὶ
ἐκφρασίαν. Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἐβλεπε ζωντανὴν εἰκόνα
τῆς ἀρίσεως τῶν Τρωῶν εἰς τὴν Καρχηδόνα.

Περαιτῶν τὰς φραμμάς μου αὐτὰς εὐχομαι ὅπως ἡ
Σεβ. Διεύθυνσις τοῦ ᾠδεῖου καὶ κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος
μᾶς παρουσιάσῃ ἐκτελέσεις ἐπίσης ὠραίας καὶ ἐνδιαφε-
ροῦσας, ἀξίας τῆς φήμης του, τῶν πρῶτων του καὶ τῆς
δικαίας ἐκ μέρους τοῦ κοινῶ ἐνθαρρύνσεως.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΝΣ

ΥΠὸ τῶν κ. κ. Βασενχόβεν καὶ Μπουστίντοῦ ἐδόθη
τὴν Κυριακὴν 26 Ἀπριλίου ἡ πέμπτη καὶ τελευταία
τῶν συναυλιᾶ κατὰ τὴν ἐφειτηνὴν περιόδον. Τὸ πρῶτον
μέρος τοῦ προγράμματος ἀπληροῦντο ἀπὸ τὴν Ser-
nade πρ. 25 en re majeur τοῦ Μπετόβεν, τὸ εὐθύμον
αὐτὸ ἀριστούργημα, τὸ θαυμαστόν διὰ τὴν ἐλαφρότητα
τῆς συνθέσεως, σὺ ἰπενθυμίζον τὴν χαρωπὴν γαλήνην
τῆς ἀνοῖξεως. Ἡ σερανάδα γραμμῆν διὰ βιολί φλάουτο
καὶ βιόλαν ἐξετελέσθη ὀπωσδήποτε καλὰ. Ἐλεγε
μᾶλλον ἢ ἐνότης. Πρέπει ὁμως νὰ ἐπανηθῇ ἐκτός
φυσικὰ ἀπὸ τὸ δοξάρι τοῦ κ. Μπουστίντοῦ, καὶ τὸ

Ἡ ΓΕΩΔΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ἐστία».
Vorsicht (Προσοσοσοχή) ὑπὸ Θ. Ἀννίνου

φλάουτο τοῦ κ. Παπαγεωργίου, διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ
ἡρεμίαν τοῦ καϊζίματος.

Ἀκολούθως ἡ σονάτα τοῦ κ. Armand Marsick, διευ-
θυντοῦ τῆς ὀρχήστρας τοῦ ᾠδεῖου διὰ πᾶνον καὶ βιολί.
Ὁ συνθέτης εἶνε ἀληθινὸς μύστης τῆς ἀρμονίας. Τὸ
ἔργον του πολὺ ἐπεξεργασμένον, ἔχει στιγμὰς ἀβίαστου
ἐμπνεύσεως, ἰδίως εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος. Τὸ
σύνολον ἀξιοσημείωτον. Ὁ κ. Marsick ὑπῆρξε τυχερὸς
ν' ἀκούῃ τὴν σύνθεσιν του ἐκτελουμένην μοναδικὰ
ἀπὸ τοῦ κ. κ. Βασενχόβεν καὶ Μπουστίντοῦ. Τὸ
ἀκροατήριον, μετὰ τὸ ὁποῖον πολλοὶ μουσικοὶ, ἐχει-
ροκρότησεν ἐνθουσιωδῶς.

Ἡ συναυλία ἐτελείωσε μὲ τὴν περιφημὴν σονάτα τοῦ
Μπετόβεν τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν βιολιστὴν Κρού-
τσερ. Ἡ μεγαλοπρεπῆς ἔμπνευσις τοῦ ἔθους τῆς μουσι-
κῆς λεπτότητας ἐρημνευμένη μᾶς ὠδήγησεν ἐπ' ὀλίγον
εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀρμονίας.

A. M.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΜΕΓΙΣΤΗΣ σπουδαιότητος ἀνασκαφὴ γίνεται ἀπὸ
τινος παρὰ τὸν Βοτανικὸν κήπον ἐπὶ τοῦ πλησίον
τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ κτήματος τοῦ στρατηγοῦ Δημοπούλου
λαβόντος τὴν νόμιμον πρὸς ἀνασκαφὴν ἀδειαν τοῦ
Ἰπουργεῖου, παρ' οὗ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις εἰς τὸν
ἐφορον ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καστριώτην.

Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἔδοκεν ἀφορμὴν ἡ ἐν γειτονικῇ
οἰκοπέδῳ πρὸ τινῶν ἐτῶν εὗρεσις πολλῶν ἀρχαίων
τάφων ὡς καὶ μῖας πολυτίμου ἀργυρᾶς νεκρικῆς κάλ-
πης, ἀνεδειχθῆ δὲ τῷ ὄντι, ὅτι οἱ τάφοι ἐξηκολούθουν
καὶ ἐπὶ τοῦ κτήματος τοῦ κ. Δημοπούλου, ἀποτελοῦν-
τες ὡς φαίνεται, συνέχειαν τοῦ ἀπὸ τοῦ Διπύλου καὶ
τοῦ Κεραμικοῦ ἀρχαίου μεγάλου νεκροταφείου.

Οἱ ἀνακαλυπτόμενοι τάφοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
τῆς 5ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀνήκουσι δηλαδὴ εἰς
τὴν καλλίστην ἐποχὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Εἶναι
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βόθροι ὀρθογωνικοὶ ἐν οἷς εἶχον
καθ' νεκροῦ, ἢ βόθροι περιέχοντες μόνον μεγάλην πη-
λίνην χύτραν, ὁμοίαν πρὸς μικρὸν πηθᾶριον, ἐντὸς τῆς
ὁποίας ὑπάρχουσι μόνον τὰ ὀστά τῶν ἐπὶ ἄλλῃς θέσεως
κατόπιν νεκρῶν.

Τὰ ἐντὸς τῶν βόθρων εὕρισκόμενα κτερίσματα, κατὰ
τὸ πλεῖστον ἀγγεῖα μετ' ἐρυθρῶν εἰκόνων, κύλικες,

οἰνοχοαί, μία ὕδρια καὶ εἰς ἀρκετὰ εὐμεγέθης δεινός,
ἀνήκουσι εἰς τὴν καλλίστην ἐποχὴν τῆς ἀρχαίας ἀγ-
γειογραφίας. Εὐρέθησαν πρὸς τοῦτους καὶ ὀλίγα λευ-
καὶ λήκηθοι καὶ τινα πηλίνα εἰδώλια. Μεταξὺ τῶν πο-
λυαριθμῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιτυμβίων
ἐπιγραφῶν ὑπάρχουσι καὶ τινες μετὰ Προεκκλειδίου
γραφῆς.

Ἀγγέλλεται ἐκ Ριτσόνας τῆς Βοιωτίας, ὅτι καὶ ἐφέ-
τος ἔχουσι ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν αἱ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς
Σχολῆς διὰ τοῦ κ. Burrows ἐνεργουμένη ἐκεῖ ἀνασκα-
φαί τάφων. Τὸ σπουδαιότερον ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν ἐπι-
φυῆμα εἶναι μέχρι τοῦδε ὀλίγοι τάφοι Πρωτοκο-
ρινθιακοὶ (9η — 8η ἑκατονταετηρίς) ἀποτελούμενοι ἐκ
μεγάλων λαχνάκων, ἐν αἷς παρὰ τοὺς νεκροὺς ὑπῆρχον
ἀγγεῖα φέροντα γραφὰς ζώων δι' ἐρυθροῦ καὶ μέλανος
χρῶματος.

Ἠγγέλθη ἐκ Καλημεριῶν τῆς Εὐβοίας, ὅτι ἐπὶ τινος
λόφου πλησίον τοῦ χωρίου ἀνεκαλύφθη ἀρχαῖον φρού-
ριον καὶ ἐπιγραφή ἔχουσα τὰς λέξεις «Νυμφῶν Ἀχε-
λαίου».

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Ἄβδοὺλ Χαμίτ

ΜΕ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Νεοτουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ
Γιλλδίξ διελέθη ἕνα μυστήριον. Τὸ σκοτεινὸν
κι' ἀνιγματοῦδες Παλάτι ἐπλημύρυσεν ἀπὸ φῶς καὶ
ἀπὸ στρατιώτας μὴ ὀραλισμένους πλέον εἰς τ' ὄνομα
τοῦ Χαμίτ. Καὶ ἠσθάνθησαν βέβαια ἐκτός ἀπὸ τὴν
μέθην τῆς νίκης, κάποιαν ἡδονικὴν ἱκανοποίησιν τῆς
περιεργείας, ἐκεῖνοι πού ἔσχισαν μὲ τὸ σπαθί των τὸν
μαῖρον πέλλον τοῦ μυστηρίου.

Ὅτι ἠμπορούσαμε ἀραγε νὰ εἰπωμεν, ὅτι μαζί μὲ τὸ
Γιλλδίξ ἀπεκαλύφθη εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐκθρο-
νισμένος πλέον Σουλτᾶνος; Μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἡ
εἰλικρινεῖα ἐνὸς Ἀγγέλου ἀνταποκριτοῦ. Ἐγγραφε εἰς
τὴν ἐφημερίδα του. «Τί εἶδους ἀνδραγαθὸς εἶναι ὁ Χαμίτ
δὲν δύναται κανεὶς νὰ γνωρίσῃ, ἀφοῦ εἰς οὐδένα ποτὲ
ἔδειξεν ἀρκετὴν ἐμπιστοσύνην διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ ἐσώ-
τερά του διανοήματα καὶ αἰσθητά». Κλεισμένους εἰς
τὸ φρούριόν του καὶ εἰς τὸ ἐγὼ του, δὲν ἐπεκονιώνησε

με τὸν λαὸν τοῦ, ἀκόμη καὶ μ' ἐκείνους ποὺ τὸν περι-
στοίχιζαν, παρὰ μόνον μὲ διαταγὰς. Καὶ ἀπὸ αὐτῶν —
ἐπομένως ἀπὸ τῆς πράξεως του — εἶναι μόνον δυνατόν
νὰ σχηματίσῃ κανεὶς ἰδέαν τινὰ τοῦ χαρακτήρος του,
ἂν εἶναι ποτὲ δυνατόν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν
ἐνὸς ἀνθρώπου νὰ φωτισθῇ ὀλόκληρος ἡ ὑπόστασις
του, ἂν εἶναι δυνατόν ποτὲ ἀπὸ τὴν θέαν σκελετοῦ
ν' ἀναπλάσσωμεν ἀκριβῆ τὴν μορφήν τοῦ σώματος,
τὴν συνολικὴν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας.

Ἡ πρώτη ἐνεργὸς ἐμφάνισις τοῦ Χαμίτ εἰς τὸν ἐπι-
σημον βίον τῆς Τουρκίας ἀποκαλύπτει τὴν μέθοδον
τῆς πολιτικῆς του. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀβδούλ
Ἀζίζ καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ ἀδελφοῦ
του Μουράτ, ὁ Χαμίτ ἐπὶ ἐπιδοκιμαζῶν τὸ νέον
καθεστῶς. Ἐδείκνυε ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Σουλτάνον
καὶ ἔτιαν μετ' ὀλίγον ὁ Μουράτ ὑπέστη νευρικὴν δια-
τάραξιν, ὁ Χαμίτ ἠρνήθη νὰ δεχθῆ προσωρινῶς τὸ
στέμμα ἐπιμένων νὰ ἐλθῇ ἰατρὸς ἐξ Εὐρώπης διὰ τὴν
ταχύτεραν θεραπείαν τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὕτω φανερά
μὲν ἀπέκρουεν τὴν ἔσταν καὶ προσωρινὴν ἀναδοχὴν τοῦ
στέμματος, ὑπόπλως δὲ εἰργάζετο διὰ ν' ἀπομακρύνῃ
παντοτενὰ τὸν ἀσθενῆ ἀπὸ τοῦ Σουλτανικοῦ θρό-
νου. Ἐν τῷ μεταξῷ ὁ Μιδάτ πασῶς μὴ ἔχων πλέον
ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Μουράτ ἀπ' ἐνός, διαβλέπων
δ' ἀπ' ἑτέρου εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χαμίτ ἀνθρώπων
εὐφύα καὶ ἐθνικῶς διατεθειμένον πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ
συντάγματος, ὑπέστηρε τὸν «ἐγὼν προήγηται» — τότε
εἰς ὅλους ἐφαίνετο ἅγιος — ἐξερράσθη ἔπειτα ὁ Μιδάτ
— ὁ ὁποῖος ἐπὶ τέλους... ἐπέστη νὰ περιζωσθῇ τὴν
σπάθην τοῦ Ὀσμάν. Ἐκτοτε ἡ πρὸς τὸν Μουράτ ἀφο-
σίωσις του ἐξητμήθη τόσον, ὥστε νὰ κατακατῆ καὶ
τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους παράγομεν ἔτησίαν εἰς
ἐκείνον ἐπιχορηγήσιν, αἱ ὑπὲρ τοῦ συντάγματος ἰδέαι
του μετεβλήθησαν ἐκ θεμελιῶν — εἰς τὴν πρώτην
ἐνικαρίαν ἀνεκάλυψε τὸ Σύνταγμα — καὶ ἀπὸ εὐγνωμο-
σύνης ἐξώρισεν τὸν Μιδάτ.

Οὕτως ἀρχίζει τὴν σταδιοδρομίαν του ὁ Χαμίτ: μὲ
διπλωματικὴν ἱκανότητα, δόλον καὶ σκληρότητα, καὶ
οὕτως ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἀυτο-
κρατορίας του. Διπλωμάτης μεταχειριζόμενος τὴν
δεξιότητά του, δι' ἀτομικὰ συμφέροντα συνήθως, τυραν-
νὸν τὸν λαὸν του καὶ δολιχομένους τοὺς ὑποστη-
ρικτάς του ἔβλεπε τὴν Τουρκίαν ὡς ἓνα ὠραῖον,
πλουσίον κτήμα ἱκανὸν νὰ τοῦ προμηθεύῃ χρυσόν,
γυναικάς καὶ καφεὶ δύο ποιότητων, διὰ τοὺς φίλους καὶ
διὰ τοὺς ἑχθρούς.

Ὁ Χαμίτ ἤξευρε καὶ νὰ ὑποχωρῆ, ἀλλὰ κατὰ ἓνα
τρόπον ἐντελῶς ἰδικόν του. Ὅσακις οἱ ὑπῆκοοί του
δυσανασχέτων ἐναντίον του, τοὺς ἄρνηε ἐλεύθερα νὰ
σφάζουν Ἀρμενίους. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ τί
μεγέθους ἀκρωτηριασμοὺς ὑπέστη κατὰ καιροὺς τὸ
ἔθνος τῶν Ἀρμενίων. Ὅταν διαβάζῃ ὁμοίως κανεὶς χρο-
νικὰ περὶ τῶν σφαγῶν, νομίζει ὅτι ἐξφυλλίζει τὰς πρώ-
τας, πρώτας σελίδας τῆς ἱστορίας τῶν ἀνθρώπων.
Παραθέτω ὀλίγας γραμμὰς ἀπὸ τὴν ἀφήγησιν ἐνὸς
διεργήσεως τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἀναφερομένης εἰς
τὴν αἰματοχυσίαν τῆς 26 — 28 Αὐγούστου τοῦ 1896.
«Ὅταν λοιπὸν ἔφθασαν οἱ δῆμοι ὅλα ἦσαν ἑτοιμα· αἱ
ἀρμενικαὶ θύραι ἦσαν σημειωμέναι μὲ κινωλίαν· θὰ
σὰς δεῖξω τὰς τουρκικὰς ἐπιγραφὰς, ὅλας μὲ τὸ ἴδιον
χρῆμα. Ἐφθασαν μὲ τὸ πλοῖον, τὴν Τετάρτην 26 Αὐ-
γούστου, κατὰ τὰς πέντε τὸ βράδυ, καὶ ὀλόκληρη τὴν
νύκτα, ὀλόκληρη τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἐπὶ τριάντα
ὄρας, ἐγράφθησαν. Οἱ πρώτοι Ἀρμενιοὶ, τοὺς ὁποίους
συνήνεθσαν στὴν σκάλα, ὠδηγήθησαν εἰς τὰ χασάκια.
Ἐπειδὴ προσπαθούν νὰ ξεφύγουν τοὺς ἐκοναν τὰ
χέρια, καὶ ὁ χασάπης ἐφώνησε: «Χοίρινα πόδια γὰ
πούλημα!» ἔπειτα τοὺς σφάζαν, κατὰ τὴν ὀργανω-

μένην πλέον μέθοδον τῆς ἐκτελέσεως. Αἱ συμφοραὶ
ἦσαν ὀπλισμέναι μόνον μὲ μπαστούνια, σπαῖς, μὰ ὅλα
τοῦ ἰδίου σχήματος καὶ τοῦ ἰδίου μεγέθους: θὰ ἐνό-
μιζε κανεὶς ὅτι κατασκευάσθησαν εἰδικῶς δι' αὐτὴν
τὴν χρῆσιν, ἀπὸ τὰ ναυτικὰ ἐργαστήρια, καὶ εἶνε γνω-
στὸν ὅτι πολλὰς ἡμέρας πρὶν, εἶχον διανεμηθῆ εἰς δια-
φόρους ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς, διότι αἱ ἀρχαὶ ἦσαν
προειδοποιημέναι κ' ἐπερίμεναν τὸ πραξικόπημα».

Ἔτσι τὸ αἷμα τῶν Ἀρμενίων συγγὰ ἐχρησίμευσε διὰ
νὰ ξεθυμαίνῃ κάπου ὁ Τουρκικὸς ὄχλος.

Συνεχίζων τὴν παλαιὰν πολιτικὴν του δὲν ἐνόησε
τὰς προοδευτικὰς τάσεις ποὺ ἐγεννήθησαν κ' ἐργαν-
τώθησαν εἰς τὸ Κράτος του. Τὸ νέον πνεῦμα ποὺ ἀνέ-
πνεον οἱ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπῆκοὺς του, δὲν ἠσθάνθη
ὅτι ἐγέμιζε σιγὰ, σιγὰ τὴν ἀτμόσφαιραν. Τὸ ρεῦμα τῶν
νέων ἰδεῶν ἐθεώρησεν ὡς παρεκτροπὴν τῶν δούλων
του ἀπλῶς. Καὶ ἀπὸ τοὺς δούλους ἄλλους ἐδίωξε διὰ
παντὸς καὶ ἄλλους προσωρινῶς. Ἐπίστευεν ὅτι κρα-
τῶν τὰ σύμματα θὰ ἠμποδίζε τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα νὰ
τραβῆσθῃ τὸν δρόμον του. Δὲν ἐγνωρίζεν ὅτι ὁ sui ge-
neris αὐτὸς ὁ ἠλεκτρισμός ἦτον ἱκανὸς νὰ κλονίσῃ
καὶ Σουλτάνον.

ΝΕΟΕΛΛΗΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΡΑΒΕΥΤΑΙΩΣ ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς
ἐν τῷ Ῥαδείῳ Ἀθηνῶν κ. Κ. Α. Βάχος ἔκαμε σπου-
δαιότατην διῶλεξιν περὶ τῆς μουσικῆς στενογραφίας
τῆς Βυζ. μουσικῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι
σήμερον.

Ὁ κ. Βάχος κάτοχος τελείως τοῦ θέματος του,
ἀπ' ὅπου ἀφηγήθη πρώτον ἱστορικῶς πῶς ἐμορφώθη ἡ
σηματογραφία τῆς Βυζ. μουσικῆς ἐξ αὐτῆς ταύτης
κυρίως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, προσέβαλε διὰ φωτεινῶν
εἰκόνων δείγματα τῆς ἐκφωνητικῆς καὶ τῆς πρώτης
στενογραφίας, ἐν οἷς καὶ ἐν τῆς ἀρμενικῆς. Εἰσελθὼν
εἶτα εἰς τὸ κυρίως τεχνικὸν μέρος τοῦ θέματος του
ἀπέδειξε ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ διήλθεν ἡ αὐτὴ
πάντοτε διὰ μέσου διαφόρων γραφικῶν ἰδιωμάτων,
συνισταμένων εἰς τὴν κατὰ καιροὺς ἀνάστασιν τοῦ
πρώτου στενογραφικοῦ εἶδους. Ἐπιμείνας δὲ εἰς τὴν
κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας ἐξέλεξε
τῆς γραφῆς προσέβαλε πλείστα δείγματα εἰς ὅλα τὰ
γραφικὰ ἰδιώματα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας στενογραφίας
μέχρι τῆς σημερινῆς γραφῆς, ἐξ ἰδιοχειρῶν αὐτῶν
ἐπί των τῶν ἐξηγητῶν ἦτοι τοῦ Πελοποννησίου τοῦ
Βυζαντινοῦ, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Χουρμουζίου καὶ
ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐκτελεσθέντων
ὑπὸ τινῶν μαθητῶν τοῦ Ῥαδείου ἐμπράκτως ἀπέδειξε
ὅσα εἶπε καὶ προσέβαλε, καταδείξας τὴν πλάνην οὐ
μόνον τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν
Εὐρωπαίων, οἵτινες κατέγειναν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

ΤΟΝ νέον Σουλτάνον περιγράφουν ὡς προήγηται ἀκόμη
Ρεσάν: Ἐχει τάσεις δημοκρατικὰς καὶ λατρεῖ τὴν
ἀγορτικὴν ζωὴν. Ἐνῶς γλώσσας δὲν ὁμιλεῖ. Δὲν ἀμε-
λεῖ ποτὲ τὰς θερησκευτικὰς ἐντολάς ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι
φανατικός. Γνωρίζει καλὰ τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν καὶ
ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ πολιτικὰ γεγονότα τῆς Εὐρώπης.
Ἐντιμότητος. Τὴν γνώμην τῶν ἄλλων τὴν δέχεται,
μόνον ὅταν πεισθῇ περὶ τῆς βασιμότητος τῆς. Τέλειος
ἠλιότης. Ἐχει ζωηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν
Εὐρώπην διὰ νὰ ἀντλήσῃ νέα φῶτα ἐκείθεν.

ΤΡΑΒΕΥΤΑΙΩΣ εἰς τὴν Νίκαιαν ἀπεκαλύφθη ὁ ἀνδριάς
τοῦ Γαμβέττα. Τὸν γάλλον πατριώτην ἐξέμνησε
κατὰ τὴν ἑορτὴν ὁ πρωθυπουργός κ. Κλεμανσώ, ὁ ἀντί-
παλος τοῦ Γαμβέττα.

«Εἶναι σὰν θρόλος, εἶπεν, ἡ ἱστορία τοῦ νέου τούτου
μεσημβρινοῦ Γάλλου, τοῦ ὑπερπληρωμένου ἀπὸ ἠχηρὸν
πάθος, ὁ ὁποῖος ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ μικρὸν πατρικὸν
δικαιοπολεῖον τοῦ Κόδρ εἰς τὸ βῆμα τῶν Παρισίων
καταστροφῶν ὅπως εἶχε ἐργασίαν καὶ δόξαν, ὠθεῖται
ἀπὸ τὴν ὑπερτάτην ἐθνικὴν ἀνάγκην, μετὰ τὴν τρομε-
ρὰν δοκιμασίαν τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς, καὶ ἀντι τοῦ
δικηγόρου εὐρίσκει ἐν ἑαυτῷ τὸν στρατιώτην, τὸν
σωτήρα τῆς πατρίδος, τὸν θεμελιωτὴν συγχρόνως τῶν
ἐλευθέρων θεσμῶν.

«Ὅλοι οἱ πλησιάζαντες τὸν Γαμβέτταν, φίλοι ἢ ἀντί-
παλοι, ἠσθάνθησαν τὸ «κτύπημα» μᾶς κυριαρχικῆς
προσωπικότητος. Λαμβάνω τὴν λέξιν ταύτην ὑπὸ τὴν
εὐγενετέραν σημασίαν καὶ διὰ τὸν κυριαρχοῦντα καὶ
διὰ τὸν κυριαρχούμενον. Διότι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ
μᾶς τέχνης ἰδεαλισμοῦ, προσκαθοσῆς νὰ φέρῃ τὸν
ἀνθρώπον μέχρι τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τῆς σκέ-
ψεως καὶ τῆς πράξεως. Ἀπομονωμένος, ὁ φιλόσοφος
ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν ἀνάμιξιν μὲ τὰ
πράγματα, προσαρασκινᾷ ἴσως μίαν μεγαλειτέραν
δύναμιν διὰ τὸ μέλλον. Ἄλλ' ὁ Κυρίαρχος τῆς σημε-
ρινῆς ἐποχῆς θὰ εἶνε ἐκείνος ὁ ὁποῖος θὰ δράσῃ ἐπὶ
τοῦ πλήθους τῆς ἡμέρας, ὁ ὁποῖος δαπανᾷ διὰ τοὺς
ἀνθρώπους τοῦτους ὅλην τὴν συντακτικὴν δύναμιν, ὅση
ὑπάρχει ἐντός του, θὰ διχοχεύσῃ εἰς τὰ βαθύτατα
τῆς κοινωνίας, ὅλον τὸ ρεῦμα τῶν κοινῶν συζητή-
σεων, τὸ καταλήγον εἰς τὴν δριστηνὴν δράσιν. Αὐτὸς
κάνει τὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι παρασκευάσαν
πρὸ αὐτοῦ».

Ὁ Βίσμαρκ καὶ ὁ Γαμβέττας προσωπογραφοῦνται
ὡς ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Κλεμανσώ.

«Εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀντιτίθενται δύο μεγάλοι
φυλαί, ἔχουσαι τὸ αὐτὸ δικαίωμα, τὸ δικαίωμα νὰ
ὑπάρξουν. Εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν συγκεντροῦνται,
ἐντεινόναι τὰς δυνάμεις τῶν, αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλαττώ-
ματα δύο λαῶν, τὰ μεγαλεῖα καὶ αἱ ἀδελιότητες δύο
ποταμιῶν. Ὁ τραγὸς καὶ καταθλιπτικὸς στρατιωτὴς τοῦ
παραγερμανισμοῦ, ἔχων καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν καρδίαν
σιδηρόφρακτον, ταράσων τὴν πικρὴν μάζαν τῶν μυ-
θικῶν πολεμιστῶν του, ἀμείλικτος, ἀκλόνητος εἰς τὴν
ἐκτέλεσιν σχεδίων τὰ ὅποια παρίστανεν ὡς χαραχθέντα
ἐπὶ τῆς θείας προνοίας, μολοντί τὰ εἶχε χαραξῆ αὐτός.
Ὁ ἄλλος, ὁ «μαινόμενος παράφρων» τῆς λατινικῆς
δικτατορίας, ριφθεὶς ὡσεὶ ἐκ ναυαγίου εἰς τὴν ὑπᾶν
ἔξουσιαν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ μᾶς τρικυμίας, συναισθανό-
μενος ὡς προορισμὸν του νὰ αὐτοσχεδιάσῃ τὸν πόλεμον,
ἀναφλέγων μὲ τὸν καινὸν λόγον του ἓνα λαὸν ἀπολέ-
σαντα πλέον πᾶν στήριγμα, ἀνασυντάσων ἄτακτα
στρατεύματα, ὠθῶν αὐτὰ εἰς τὰ πεδία τῆς καταστρο-
φῆς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐν τούτοις πολλάκις ὑπεχώρησεν
ἐνώπιόν των ὁ ἑχθρὸς, καὶ οὕτω μὲ τὴν ὑψηλὴν ἐνέ-
νεαν τοῦ ἔργου εἰς τὸ ὁποῖον παρασύρει τοὺς αἰφνι-
δίας συνταχθέντας στρατιώτας του, σῶζων τὸν πολυ-
τιμότερον θησαυρὸν. Τὴν ψυχὴν τῆς πατρίδος».

ΤΟ τελευταῖον ἔργον τοῦ Ρώσου μυθιστοριογράφου
Μαξίμου Γκόρκυ ἢ «Ἐξομολόγησις» ἐπροκάλεσε πάλιν
ζωηρὰς ἐπικρίσεις καὶ ἀλληλεπιδράσεις μεταξὺ τῶν
ἀντιπάλων καὶ θαυμαστῶν του ταλάντου του. Οἱ φιλο-
λογικοὶ τοῦ ἑχθροῦ ἐδρίσκουν δι' ἡ «Ἐξομολόγησις»
εἶνε νέα ἐνδείξις τοῦ φιλολογικοῦ θανάτου τοῦ Γκόρκυ,
ἐνῶ οἱ φίλοι του καὶ θαυμασταὶ του ἀπεναντίας τὸ
θεωροῦν ὡς ἀριστούργημα. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου
εἶνε ἡ ἑξῆς.

Ἐχομεν ἐνώπιόν μας τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Ματ-
θαίου ὅστις εἶνε ἓνας ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ παιδί
ἀκόμη ὁ Ματθαῖος, ὀρφανὸν καὶ ἐγκαταλειμμένον,
διέρχεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ χαμινίου ἕως
ὅτου τὸ λαμβάνει ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἓνας δίκαιος
πὸς καὶ αὐτὸς εἶνε ἓνας πρωτότυπος ἀνθρώπος, φιλό-
σοφος καὶ ποιητὴς χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἀλλ' ἀνθρω-

πος μὲ χρυσὴν καρδίαν. Σιμὰ του ὁ Ματθαῖος γίνεται
ἄλλο παιδί, τὸ ὁποῖον παραλαμβάνει, μετὰ τὸν τρα-
γικὸν θάνατον τοῦ δίκαιου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὁ
ἐπιμελητὴς ἐνὸς ἄρχοντος. Ὁ ἐπιμελητὴς εἶνε ἕνας
κλέπτης, ἀληθινὴ βδέλα τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ ὑπολογισμὸς
του, παραλαμβάνοντος πλησίον του τὸν μικρὸν Ματ-
θαῖον, εἶνε ἀπλοῦστατος. Θέλει διὰ τῶν δεήσεων τοῦ
μικροῦ ἀγίου νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν του τὴν ἁμαρτωλὴν.
Ὁ Ματθαῖος πάλιν, ἀφελὴς καὶ ἀγαθὸς ὡς ἦτο, δὲν
ἀντιλαμβάνεται κατ' ἀρχὰς τὸ τί συμβαίνει τραγῶν
του. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦ μεγαλώνει, βλέπει τί γίνεται μέσα
ἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἐπιμελητείας· ἐξ ἄλλου ἡ κόρη τοῦ
ἐπιμελητοῦ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τοῦ καθίσταται
ἀγαπητὴ καὶ τότε ἀρχίζει νὰ ἐννοῇ. Ἄλλως τε τὸ
μῖσος τοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ ἐπιμελητοῦ δὲν τὸν ἀφίνει
καὶ αὐτὸν ἄδικτον. Τότε ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἰδιοσυγ-
κрасία τοῦ Ματθαίου ἀναφαίνονται. Εἶνε πάντοτε θεο-
φοβούμενος καὶ εὐλαβὴς. Ἄλλ' ὅσον περισσότερο πι-
στεύει εἰς τὸν Θεόν, ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ καταθέλει διὰ
τὰς ἰδίας του ἀδυναμίας, καὶ διὰ τὰς ἀδικίας τῶν
ὁποῖους κἀνει εἰς τὸν λαόν. Καὶ ὅσον ἀναπτύσσεται
καὶ ἐπιτυγχάνει εἰς τὴν ζωὴν του, ἐπὶ τοσοῦτον παλαίει
μὲ τὸν Θεὸν τὸν ὁποῖον λατρεῖ. Κερδίζει μὲ τὴν
ἐργασίαν τοῦ ἀρθουὰ τὰ μέσα τῆς ζωῆς ὑπὸ τὴν σιδη-
ρὰν προστασίαν τοῦ ἐπιμελητοῦ. Νυμφεύεται, κτίζει
σαίτι καὶ κἀνει παιδιὰ. Ἄλλ' ὅλον αὐτὸ τὸ οἰκογε-
νειακὸν οἰκοδόμημα κατάρρει. Ἡ γυναῖκα του πεθαί-
νει εἰς τὸν δεύτερον τοκετὸν της, τὸ πρῶτον του παιδί
ἐπίσης πεθαίνει, τὸ σπῆτι του καίεται καὶ ὁ Ματθαῖος
τότε καταρούμενος τὸν πενθερὸν του ἐγκαταλείπει τὰ
πάντα καὶ φεύγει πρὸς ἀναζητήσιν τῆς θείας ἀληθείας
τῆς ζωῆς.

Ὁ κ. Σεμενῶφ ὁ γνωστὸς φιλολογικὸς ἐπιστολο-
γράφος τοῦ «Ἐρμού τῆς Γαλλίας» χαρακτηρίζει ὡς
«ἐξῆραν καὶ κουραστικὴν» τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πρώτου
μέρους τοῦ μυθιστορήματος, μὲ ὅλην τὴν ἐκφραστικὴν
γλώσσαν καὶ τὸ ὕφος τὸ πλήρες εἰκόνα, τὸ ὁποῖον ὁ
Γκόρκυ, θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ματθαίου, ὁ ὁποῖος
εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὁ Γκόρκυ ὅστις ἀφηγεῖται τὴν ζωὴν
του. Ὅταν ὁμοῦς φθάνομεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ Γκόρκυ
διηγεῖται τὰς περιπετείας του καὶ τὰς περιπλανήσεις
του ἀνά τὴν Ρωσσίαν, ἡ ἀνάγνωσις καθίσταται τόσον
γοητευτικὴ, τόσον συγγραμικὴ καὶ ἐνδιαφέροντα.

Διηγούμενος τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ματθαίου ὁ
Γκόρκυ γράφει τὴν ἰδικὴν του Ὀδοσσίαν, ὅτι ἐγνωρί-
σεν, ἔζησε καὶ ὑπέφερε καὶ ὑπενθυμίζει εἰς πολλὰς
σελίδας τοὺς «Ἀλητάς». Ἀλλὰ τὸ περιβάλλον εἶνε νέον
καὶ εὐτυχῶς νέα τὰ πρόσωπα. Ἡ αὐτὴ πάντοτε ἀνθρω-
ποπάλασσα, τὸ αὐτὸ βάθος τῆς ψυχῆς ποὺ πάντοτε
πᾶσχει καὶ ἐρευνᾷ.

Ὁ κ. Σεμενῶφ λέγει δι' αἱ σελίδες ὅπου ὁ Γκόρκυ
περιγράφει τὴν διαμονὴν τοῦ Ματθαίου πλησίον τῶν
μοναχῶν, τὰ ἦθη καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν, θὰ μένουν αἰώνια,
διότι εἶνε αὐτὴ αὐτὴ ἡ ζωὴ, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὑψηλὴ,
ἡ μεγάλη τέχνη.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ θέατρον Συντάγματος κἀνει ἔναρξιν τῶν παρα-
στάσεων του τὴν 2 Μαΐου μὲ τὴν πρώτην ἑλληνικὴν
ἰδιοποίησιν «Σία κ' ἀράξαι» τοῦ συνεργάτου μας κ.
θεοφρ. Σακελλαρίδη. Τὸ λιμπρέττο ἐγράφη ἀπὸ τοὺς
κ. κ. Δημητράκοπουλον καὶ Γρανίτσου.

Ἡ «Νέα Σκηνή» ἤρξισ τὰς παραστάσεις της μὲ τὴν
«Μητέρα» τοῦ Μπράκο.

Τὴν 10 Μαΐου ἔναρξίς τοῦ θεάτρου «Κυβέλης» μὲ
τὸν Ἄρσεν-Λουπέν. Ἡ κυρία Κυβέλη θὰ παρουσια-
σθῇ ὡς δούξ εἰκοσιεπταετής.

Νέα ἔργα θὰ δοθοῦν ἐφέτος τῶν κ.κ. Γρ. Ξενοπούλου, Π. Νισβάνου, Ν. Ποριώτη, Χρ. Δαραλέξη, Παντελή Χόρν, Σπύρου Μελά, κλπ. κλπ.

Προσεχῶς ἀρχίζομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ δράματος τοῦ κ. Σπύρου Μελά «Τὸ Κόκκινο Πουκάμισο» τὸ ὁποῖον παρέστησε πέρυσι ὁ θίασος τῆς κυρίας Κυβέλης Ἀδριανού.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἀγριολούλουδα, ποιήματα Νίκου Ξανθοριναίου, Σμύρνη τυπ. Βυδοῦ Φρ. 1.50.

Τὸ παλῆθ βιολί, ποιήματα Ι. Πολέμη. Ἀθήναι τυπ. «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη Δρ. 3.50.

Μελέτη περὶ ἀλκοολισμοῦ, Ἀθανασίου Δεβεντοπούλου ἐπισκόπου Σύρου. Σύρος τυπ. «Ἱατρικῆς Προόδου».

Ποιήσεις, Γεωργίου Σ. Ζερμπίνη. Σμύρνη τυπογρ. δ. «Τύπος».

Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur, von Man. A. Triandaphyllidis. Strassburg, Karl Trübner.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΑΡΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2448.55

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπενημιζόμενον εἰς δλοῦς. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν με τοὺς στίχους τοῦ ὕμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητῆς τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συν- ἀποστέλλει τὸ τμήμα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρω καταλόγου.

Διατιμῶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἕκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἄλλ' ἐκτός τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν ὅ,τι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῆ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἐγγραφήν.

Κάθε συνδρομητῆς μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλαναγωγῶσιν, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἄς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστᾶ. **ΜΕΓΙΣΤΗ** ὅμως θὰ ἦναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'.—Πρὸς Δρ. 1 ἕκαστον

Χ. Ἀννίνος :	Ἐδῶ κ' ἐκεῖ.
Δ. Βικέλας :	Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
Ι. Δελαμπρέτ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου :	Θεῖος καὶ ἐφημέριος.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος :	Ἔρημες ψυχές, δράμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους :	Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντινόπουλος :	Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου :	Τὸ παράδοξον ἔγλημα.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου :	Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.
Α. Κλάρη, μετάφρ. Α.	
Παπαδιαμάντη :	Ἡ εὐρεσις τῆς γυναικὸς τοῦ Λῴω.
Κώστας Λαδόπουλος :	Χαμένη εὐτυχία, δράμα.
Σπ. Λοβέρδος :	Ἡ Ἁγία Πόλις.
Μ. Μαλακᾶσης :	Ἡ Κυρὰ τοῦ Πύργου, δράμα.

Γ. Μαυρογιάννης :	Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχνη.
Σπύρος Μελάς :	Ὁ Γυῖός τοῦ Ἰσοῦ, δράμα.
Κίμων Μιχαηλίδης :	Σὰν Ζοῆ καὶ σὰν Παραμύθι.
Παῦλος Νισβάνος :	Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.
	Ἀρχιτέκτον Μάρθας, δράμα.
	Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
	Παγὰ Ααλέουσα, ποιήματα.
	Τὸ Χελιδόνι, δράμα.
	Σαλόμη, δράμα.

*Όσκαρ Ουάιλντ :

Α. Ὀσβαρδ, μετάφρ.

Χ. Ἀννίνου :

Σπυρίδων Παγανέλης :

Κωστής Παλαμάς :

Ι. Πολυλάς :

Γ. Στρατήγη :

Μπρέτ Χάρτ, μετάφρ.

Α. Παπαδιαμάντη :

Λεῖψαωμα «Παναθηναίων» : 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ

σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».

Σαρτυριατικὸν Ἡμερολ. Ἔτος 1906.

> 1907.

Σειρὰ Β'.—Πρὸς Δρ. 3 ἕκαστον

Γρηγόριος Ξενοπούλος : Μαργαρίτα Στέφα.

Διηγήματα Σειρὰ Α'.

» Β'.

» Γ'.

Νίκου Ἀ. Βέη :

Δημιᾶδη Ἄσματα Φιγαλίας

μεθ' ὑπομνημάτων.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος,

6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.

Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—Ἐκδ. «Παναθηναίων».

Σειρὰ Γ'.

«Ὁ Ρωμῆος τοῦ Σουρή»—μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 8 ἀντί 10.

«Διάπλασις τῶν Παίδων»—μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 8 ἀντί 10.

«Τὸ Ἐμπόριον»—μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 5.

«Δελτίον Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 2 ἀντί 3.